

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÇINARALTI MECMUASINDA TÜRKÇÜLÜK

YÜKSEK LİSANS

Selda ASLAN

ARALIK-2022
GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÇINARALTI MECMUASINDA TÜRKÇÜLÜK

TURKISM IN ÇINARALTI JOURNAL

YÜKSEK LİSANS

Selda ASLAN

**ARALIK-2022
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÇINARALTI MECMUASINDA TÜRKÇÜLÜK

TURKISM IN ÇINARALTI JOURNAL

YÜKSEK LİSANS

Selda ASLAN

Danışman: Prof. Dr. Nihat YILMAZ

ARALIK-2022

GÜMÜŞHANE

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Çınaraltı Mecmuasında Türkçülük**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

30/12/2022

.....
Selda ASLAN

TEŞEKKÜR

Bu çalışmamda Çınaraltı dergisinin makaleleri doğrultusunda fikri yönü incelenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda tez çalışmam boyunca kıymetli tavsiyeleri ile desteğini esirgemeyen ve çalışmanın her aşamasında yönlendirmeleri ile eksiklerimin tamamlanmasında bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Nihat YILMAZ’a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım boyunca her zaman desteğini sunan ve Çınaraltı dergisinin sayılarını temin etmemde bana yardımcı olan sayın Hakan OĞUŞ’a teşekkürü borç bilirim.

Son olarak bugünlere gelmemde büyük emekleri olan ve eğitim-öğretim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen kıymetli aileme çok teşekkür ederim.

Selda ASLAN
GÜMÜŞHANE- 2022

ÖZET

Dergiler yayımlandıkları dönemin siyasi ve kültürel olaylarına tanıklık etme ve dönemin özelliklerini yansıtmada konusunda büyük bir öneme sahiptirler. Bu doğrultuda çalışmamda yayımlandığı dönemin önemli fikir dergisi olan Çınaraltı dergisi incelenmiştir. Çalışmanın giriş kısmında derginin yayımlandığı dönemin siyasal ortamı ele alınmıştır. Daha sonraki aşamada derginin tarihi ve içeriği ele alınarak derginin tanıtımı yapılmıştır. Diğer bölümde ise dergideki Türkçülük-milliyetçilik ile ilgili makaleler irdelenerek derginin Türkçülük ve milliyetçilik anlayışı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çınaraltı dergisi, Milliyetçilik, Türkçülük

SUMMARY

Journals have a great importance in witnessing the political and cultural events of the period in which they were published and reflecting the characteristics of the period. In this direction, Çınaraltı journal, which was the important idea journal of the period in which it was published, was examined in my study. In the introduction of the study, the politic environment of the term in which the magazine was discussed. At the next stage, the history and content of the journal were discussed and the journal was introduced. In the other section, the articles on Turkism-nationalism in the journal were examined and the understanding of Turkism and nationalism of Çınaraltı journal was evaluated.

Keywords: Journal of Çınaraltı, Nationalism, Turkism

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	IV
TEŞEKKÜR	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	4
1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.3. Araştırmanın Yöntemi.....	5
2. ÇINARALTI DERGİSİNİN TANITIMI	6
2.1. Derginin Tarihi	6
2.2. Derginin Şekil Özellikleri.....	8
2.3. Derginin İçeriği.....	10
2.4. Derginin Bazı Yazarları.....	13
2.4.1. Orhan Seyfi Orhon	13
2.4.2. Yusuf Ziya Ortaç.....	14
2.4.3. Peyami Safa	15
2.4.4. Hüseyin Nihal Atsız	16
2.4.5. Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet.....	17
2.4.6. Hüseyin Namık Orkun.....	18
2.4.7. Mustafa Hakkı Akansel	19
2.4.8. Nebil Buharalı.....	20
2.5. Derginin Fikri Faaliyetleri	21
3. ÇINARALTI YAZILARINDA TÜRKÇÜLÜK ve MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞI .	25
3.1. Çınaraltı Dergisindeki Yazılarda Türkçülük Anlayışı	25
3.1.1. Çınaraltı Dergisinde Bugünkü Türkçülüğün Esasları	35
3.1.2. Çınaraltı Dergisinin Türkçülük Programı.....	45
3.1.3. Çınaraltı Dergisinde Türkçülüğün Amentü'sü	47
3.2. Çınaraltı Dergisindeki Yazılarda Milliyetçilik Anlayışı	48
3.2.1. Çınaraltı Dergisinde Milliyetçiliğin Hakikatleri.....	58
3.2.2. Çınaraltı Dergisinde İlim ve Milliyetçilik	60

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	66
KAYNAKÇA	70
ÖZGEÇMİŞ.....	75

1. GİRİŞ

Çınaraltı dergisi 1941-1948 yılları arasında yayın hayatını sürdürmüştür. Derginin yayın hayatına denk gelen bu yıllar Cumhuriyet tarihinin siyasi ve sosyal açısından en hareketli geçen dönemleri olması münasebetiyle derginin yayımlandığı dönemin siyasal ortamı incelenecektir.

Çınaraltı dergisinin yayımlandığı dönemde iktidarı elinde tutan güç tek parti yönetimi olan Cumhuriyet Halk Partisi'dir. Cumhuriyet Halk Partisi 1938 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün vefatından sonra yeni bir döneme girmiştir. Atatürk'ün vefatından hemen sonra İsmet İnönü Cumhurbaşkanı olmuş ve aynı zamanda Cumhuriyet Halk Parti'si genel başkanı olmuştur. 26 Aralık 1938 tarihinde toplanan olağanüstü kurultayı ile İsmet İnönü Milli Şef ilan edilmiştir. Milli Şef Dönemi 1938 yılında başlayıp 1950 yılına kadar sürmüştür. Daha önce de belirtildiği gibi bu dönem Türkiye'nin en sıkıntılı ve en zor dönemi olmuştur. Çünkü İsmet İnönü Dönemi'nin 1939-1945 yılları arasında Türkiye II. Dünya Savaşı'nın sebep olduğu bunalımlardan etkilenir. Dünya savaşından sonra ise Türkiye çok partili hayata geçiş içinde çalkalanır.¹

Şüphesiz Milli Şef dönemine damgasını vuran en önemli hadise II. Dünya Savaşı'dır. 1939 yılında II. Dünya Savaşı bütün şiddetiyle patlak verir. Savaşın başlarında Türkiye savaş dışında ve tarafsız kalma politikası izlemiştir. Ancak bu politikaya rağmen savaştan taraf olan ülkeler kadar olumsuz etkilenmiştir. "Ekonomik bunalımların yarattığı hayat pahalılığı ve kara borsa ile köylü, küçük çiftçi, üretici, işçi ve memurlar gibi toplumun geniş kesimleri için hayat şartları çekilmez bir hal almış; açlık, sefalet ve perişanlık bu insanların kaderi olmuştur"² Bu yıllar Türkiye'nin ekonomik ve siyasi sıkıntıları zirvede yaşadığı bir dönem olmuştur. Zaten Kurtuluş Savaşı yıllarından ekonomik olarak yorgun çıkan Türkiye bu dönemde büyük ekonomik sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. Savaşın etkisiyle hayat pahalılığı, aşırı fiyat artışları İnönü yönetimini zorlamıştır. Savaş ekonomisinin uygulanmaya başladığı dönemlerde çeşitli vergi yasaları çıkarılması üzerine sosyal devlet anlayışı da zarar görmüştür.³ Savaş yılları boyunca hükümetin uyguladığı ekonomik politikalar özellikle alınan vergiler halkta tepki ve memnuniyetsizlik yaratmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi yönetimini olumsuz etkilemiştir.

¹ Cevher Döğer, "Çınaraltı Dergisinin Sistematiik Analizi ve Türk Edebiyatındaki Yeri/Önemi", Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2014, s.2.

² Gökay Durmuş, "Çınaraltı Mecmuası Üzerinde Sistematiik Bir İnceleme", Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, 2005, s.2.

³ Necati Tonga, "Çınaraltı Dergisi Etrafında Oluşan Edebi Muhit", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2004, s.2.

İç politikasında ekonomik sorunlarla mücadele eden Türkiye dış politikasında ise Rusya ve Almanya arasında bir denge politikası izleyerek savaşın dışında ve tarafsız kalmak istemiştir. Bu şekilde toprak bütünlüğünü korumayı hedeflemiştir. Türkiye her ne kadar savaşta tarafsız kalmak istese de coğrafi konumu gereği, savaşa katılan diğer ülkeler Türkiye'yi savaşta kendi saflarına çekmek için büyük çaba harcamışlardır. 1941 yılı ortalarında işgal kuvvetleri Balkanları işgal etmiş, Rus-Alman ilişkileri yeniden dostça bir havaya bürünmüş, Bulgaristan sınırına Alman kuvvetleri yerleşmiş Türkiye'nin çevresi kuşatılmıştır. Bu durumu aleyhine değerlendiren Türkiye askeri hazırlıkları başlatmıştır. Bu hazırlıklar sonucunda Almanya'nın Ankara'da ki Büyükelçisi bu hazırlıklara anlam veremediğini, Almanya'nın Türkiye ile dost olmak istediklerini dile getirmiştir. Bunun üzerine Türkiye ile Almanya arasında bir dostluk anlaşması imzalanmıştır.⁴

Savaşın başlarında Türkiye ve Almanya arasında dost ilişkiler kurulması Türkiye'yi Almanya'ya yakınlaştırmıştır. Almanya İkinci Dünya Savaşı'nda Sovyetler Birliği'ne saldırmıştır. Bu doğrultuda Almanya Türkiye'yi savaşta kendi safına çekebilmek adına Türkiye'deki Turancı akımlara destek vermiştir. Bunun sonucunda Türkiye'de Türkçü-milliyetçi akımlar büyük gelişme göstermiştir. Bu doğrultuda pek çok Türkçü yayınlar ortaya çıkmıştır. Türkçülük fikrini benimseyen bu düşüncenin işlendiği Orkun, Gökbörü, Bozkurt, Çınaraltı, Tanrıdağ ve Ergenekon gibi dergiler bu dönemde yayınlanmıştır. İnönü hükümetinin savaş politikasına uygun olarak da bu dergiler yakından takip edilmiş ve desteklenmiştir.⁵

İkinci Dünya Savaşı, İnönü hükümetinin siyaset anlayışına da etki etmiştir. İnönü hükümetinin savaş boyunca Almanya yanlısı ve Sovyetler karşıtı bir politika izlemesi sonucu savaş karşıtı ve sosyalist olarak görülen dergi, yazar ve şair üzerinde sıkı bir denetim görülmüştür.⁶ Özellikle 1931 tarihli Matbuat Kanunu'nun geçirdiği önemli değişiklikler ile beraber hükümete basın alanında önemli yetkiler tanınmıştır. Bu değişiklikler içinde, yeni bir gazete ve mecmua yayımlanabilmesi için çeşitli yetkili mercilerden izin alınması gerektiği ve hükümetin yayınlara izin verip vermemekte tamamen serbest olması gibi durumlar söz konusudur. Matbuat Kanunu'na göre ülkenin genel siyasetine zarar verebilecek yayınlar geçici olarak tatil olunabilirdi.⁷ Bu kanunla

⁴ Yüksel Yentürk, "II. Dünya Savaşı Döneminde Türk Dış Politikası ve Denge Siyaseti", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2016, s.33.

⁵ Cevher Döğer, "Çınaraltı Dergisinin Sistematiği Analizi ve Türk Edebiyatındaki Yeri/Önemi", Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, 2014, s.4

⁶ Tonga, "Çınaraltı Dergisi", s.2.

⁷ Cemil Koçak, Türkiye'de Milli Şef Dönemi (1938-1945), İstanbul: İletişim Yayınları, 3. Baskı, 2007, s. 134.

kapatılan yayınların farklı isimle farklı bir gazete veya dergi yayımlaması da engellenmiştir.

Türkiye’de Panturanist akımlarında yayın faaliyetlerine devam ettikleri görülmektedir. Ancak bu tür yayınların 1943 yıllarında eskisi gibi rahat ortaya çıkamadıkları ve çeşitli güçlüklerle yayın hayatını devam ettirdiği ifade edilmiştir.⁸ Çünkü hükümetin dış politikada ki tutumu basına da yansımıştır. Savaşın ilerleyen dönemlerinde Rusya’nın Avrupa’da ilerlemesi, Almanya’nın bazı cephelerde yenilmesi üzerine, Türkiye’de işgal edilmesi endişesiyle Sovyetler Birliği yanlısı siyaset izlemeye başlanmıştır. Bunun neticesinde ülkede komünist faaliyetler hızlanmıştır.

Hükümetin savaşın başlarında Alman yanlısı politika izlerken desteklediği Türkçü-Turancı görüş savaşın seyriyle tersine döndüğü görülmektedir. Sovyet yanlısı politika izlenmesi ve komünist faaliyetlerin artması sonucu Türkçü-Turancı görüşler yayın hayatına çeşitli güçlüklerle devam etmiştir.

Savaşın Sovyetler Birliği’nin zaferiyle sonuçlanması üzerine Türkiye’de milliyetçilik zor günler yaşamaya başlamıştır. Bu dönemlerde milliyetçiliğe mahal bırakmayan en önemli hadise 3 Mayıs Davasıdır. Hüseyin Nihal Atsız hakkında açılan davanın görüleceği günde üniversiteli gençler Adliye Sarayının önünde Hüseyin Nihal Atsız lehine, komünizm aleyhtarı gösteri ve yürüyüş yapmışlardır. Bu durumu İnönü Hükümeti sert bir tepkiyle karşılayarak birçok üniversiteli genci göz altına almıştır. 1941 yılında açılan davada başta Hüseyin Nihal Atsız, Zeki Velidi Togan, Fethi Tevetoglu gibi pek çok yazar, öğretmen, öğrenci ve gazeteci tutuklanarak çeşitli cezalara çarptırılmışlardır.⁹

İkinci Dünya Savaşı’nı müttefik devletler kazanmış ve Türkiye savaş sonunda bir siyasal yalnızlığa itilmiştir. Bunun sonucu olarak Türkiye kötüye giden ekonomisi karşısında ve toprak bütünlüğünü korumak amacıyla Batının desteğini sağlamak zorunda kalmıştır. Buna paralel olarak Türkiye’de de Avrupa’da başlayan demokrasi ve çok partili yaşam çabaları gözükmeye başlamıştır.¹⁰ Türkiye’nin bu yılları Dünya Savaşı’nın çalkantıları ile savaşın getirdiği ekonomik ve siyasi bunalımlarla mücadele etme ile geçerken bu dönemden sonrası çok partili yaşama geçiş uğraşları içinde geçmiştir.

İnönü hükümetinin savaşın seyrine göre uyguladığı politikalar Türkiye’nin iç siyasetini de etkilemiştir. Savaşın başlarında Almanya yanlısı bir politika izlemesi sonucu Türkiye’de Türkçülük büyük bir ivme kazanmış, hükümet tarafından desteklenmiştir.

⁸ Koçak, a.g.e., s.210.

⁹ Döğer, “Çınaraltı Dergisinin”, s.7.

¹⁰ Durmuş, “Çınaraltı Mecmuası”, s.3.

Fakat savaşın sonlarına doğru savaş Sovyetler Birliği lehine dönünce Türkiye, Sovyet tehdidi karşısında Türkçülüğü müttefik devletlere karşı bir tahrik olarak görmüş birçok Türkçü aydını tutuklattırıştır. Bu aynı zamanda Türkçü ve sosyalist aydınlar arasında kavgalara sebebiyet vermiştir. Basın alanındaki baskılar doğrultusunda bu dönemde basın yazı başlıkları genellikle dış politika ile ilgili olmuş ve hükümetin saptadığı siyasal çizginin içinde kalmıştır.¹¹ İşte Çınaraltı mecmuası da böyle bir dönemin şartlarında, Milli Şef döneminde, dünya savaşının bütün şiddetiyle devam ettiği yıllarda yayın hayatını sürdürmüştür.

Çınaraltı mecmuası 9 Ağustos 1941 yılında yayın hayatına başlamıştır. Yayın hayatında üç dönem görülen derginin ilk dönem başyazarı ve derginin kurucusu Orhan Seyfi Orhon'dur. Döneminin Türkçü fikir ve sanat mecmuasıdır. Türkçülüğü benimsemiş ve Türkçülüğün Türkiye Devleti için en uygun düşünce sistemi olduğunu savunmuşlardır. Bu doğrultuda komünizm gibi ideolojilerin insanlar üzerinde yaratacağı olumsuz etkilerin önlenmesi gerektiğini savunmuşlardır. Yazarları arasında Yusuf Ziya Ortaç, Hüseyin Nihal Atsız, Hüsnü Emir Erkilet, Orhan Seyfi Orhon ve Peyami Safa gibi önemli aydınların olduğu dergi makale, şiir, roman, hikâye ve biyografi türünde yazılar yayımlamıştır. Çınaraltı mecmuası İkinci Dünya Savaşı ve komünizm gibi konuları da yazılarında işleyerek ılımlı tavrı ile Türkçülük ideolojisinden sapmadan yayın faaliyetini 9 Haziran 1948 tarihine kadar sürdürmüştür.¹²

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma Çınaraltı dergisinin nasıl bir Türkçülük anlayışına sahip olduğu ve bu anlayışın argümanlarının neler olduğu sorularını cevaplamaktadır. Araştırmanın amacı 1941-1948 yılları arasında faaliyette bulunan Çınaraltı dergisindeki Türkçülük fikrini irdelemektir. Bu bağlamda Çınaraltı dergisinin ideolojik anlayışı doğrultusunda yayımladığı makaleler değerlendirilerek sahip olduğu Türkçülük fikri ortaya konulmuştur. İncelenen derginin Türkçülük ile ilgili yayımladığı makalelerin irdelenmesi üzerine çalışmanın Türkçülük alanındaki literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada geniş sahaya sahip olan Türkçülük fikri incelenirken geniş bir perspektif yerine Çınaraltı dergisinin sahip olduğu Türkçülük anlayışı bağlamında hazırlanmaya çalışılmıştır. Çalışma hazırlanırken öncelikle derginin orijinal sayılarına

¹¹ Koçak, Türkiye'de Milli Şef Dönemi, s.135.

¹² Öner Kaynar, "Çınaraltı Mecmuası İzleğinde Popüler Tarih", Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, 2019, s.8.

ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak salgın sebebiyle bu süre uzamış ve belgelere ulaşımı zorlaştırmıştır. Daha sonrasında ınaraltı yazılarının orijinal hali dijital ortamda elde edilerek incelenmiştir. Böylelikle derginin fikri yönü sadece dergi sayılarındaki fikri makaleler doğrultusunda ele alınmıştır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada literatür taraması yapılırken tez, makale ve kitap türlerinde akademik kaynaklara ulaşılmıştır. Ancak bu kaynaklar ınaraltı dergisini edebi yönden ele almıştır. ınaraltı dergisinin fikri yönünü detaylı bir şekilde ele alan kaynak bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu alışma ile bu eksikliğin doldurulacağı düşünülmektedir.

Araştırmada ınaraltı dergisinin orijinal sayılarına ulaşılarak makalelerin incelenmesi doğrultusunda derginin fikri yönü ortaya konulmuştur. Böylelikle araştırmada nitel araştırma yöntemi kapsamında metin analizi tekniği kullanılmıştır.

2. ÇINARALTI DERGİSİNİN TANITIMI

2.1. Derginin Tarihi

1940'lı dönemler Türk siyasal hayatında pek çok canlılığın görüldüğü dönemlerdir. Bu yıllarda İkinci Dünya savaşının tesiriyle ve Türkiye'nin savaş politikası neticesinde çeşitli görüşlerin savunulduğu pek çok mecmua ve gazete yayımlanmıştır.¹³ Çınaraltı mecmuası da bu dönemde, İkinci Dünya Savaşı'nın olduğu yıllarda, Türkçülük fikrini benimseyen bir dergi olarak yayın hayatını sürdürmüştür.

Çınaraltı dergisi 9 Ağustos 1941 yılında yayın hayatına başlamıştır. Dergi Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon önderliğinde kurulmuştur. İsmail Gaspıralı Bey'in "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" idealini kendine slogan kabul eden Çınaraltı dergisi, her haftanın cumartesi günleri 16 sayfalık nüshalar halinde yayımlanmıştır. Yayımlandığı dönemde Türkçülük idealini benimsemiştir. Yayın hayatı süresince Türkçülük idealinden ayrılmamıştır. Yayın politikasını da bu ideal üzerine oturtarak Haftalık Türkçü Fikir ve Sanat Mecmuası olarak nitelendirilmiştir.¹⁴ 9 Haziran 1948 tarihine kadar belirli aralıklarla yayın hayatını devam ettirmiş ve toplam 161 sayı ile fikir ve edebiyat dünyasında ki yerini almıştır.

Dergiye Çınaraltı isminin verilmesinde Ziya Gökalp'in Küçük mecmua da yayımlamış olduğu, Türk kültürünü ve medeniyetini incelediği bir yazı olan "Çınaraltı" adlı makalesi etkili olmuştur. Ziya Gökalp'in Diyarbakır ilinde otuz üç sayı yayımlamış olduğu Küçük mecmuada Çınaraltı'dan "ruhumu dinlendirecek bir istirahat köşesi" diyerek ifade etmiş ve Çınaraltı'na sembolik bir anlam yüklemiştir.¹⁵ Daha sonrasında sembol haline gelen Çınaraltı, Cumhuriyet gazetesinde önemli bir sütun haline gelir. Böylece Ziya Gökalp'e Cumhuriyet gazetesinde Çınaraltı başlığı ayrılır ve yazılarına burada devam eder. Ziya Gökalp'in Çınaraltı ismi altında gerek Küçük mecmuada gerek Cumhuriyet gazetesinde yayımladığı yazılar Çınaraltı isminin bir sembol haline gelmesini sağlamıştır. Çınaraltı yazıları incelendiğinde Ziya Gökalp'in kültürel milliyetçiliği savunduğu görülmektedir.¹⁶ Bu doğrultuda Çınaraltı dergisinin sahipleri ve

¹³ Necati Tonga, "İki Bacanağın İki Kardeş Mecmuası: Akbaba ve Çınaraltı", Değirmen Yüzyılın Dergileri, 2012, s.62.

¹⁴ Necati Tonga, "Çınaraltı Mecmuası Üzerine", Türk Yurdu Dergisi, C.25, S.213, 2005, s.125-129.

¹⁵ Ziya Gökalp, "Çınaraltı", Küçük Mecmua, sayı 12, 25 Birinci Teşrin 1941, s.6.

¹⁶ Salim Çonoğlu, Çınaraltı Yazıları- Ziya Gökalp, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1. Baskı, 2019, s.16.

başyazarları yayımlamış oldukları dergide Türkçülük ve milliyetçiliği savundukları için Çınaraltı adını bu dergiye vermişlerdir.¹⁷

Derginin usta kalemlerinden Sedat Çetintaş Çınaraltını Türk şehirlerinin tabii abidesi ve milli sembolü olarak değerlendirmiştir. Derginin ülküsünü desteklediğini belirterek derginin ismine olan beğenisini dile getirmiştir. “Çınar şimdi de aynı kuvvetli ifade ile yüce bir ülkünün güdülmesi için Türk gençliğini altına çağırıyor”¹⁸ ifadeleri ile gençlere seslenmiştir.

İsmi belirlerken büyük Türkçü düşünür Ziya Gökalp’ten esinlenen Çınaraltı dergisi, bir diğer Türkçü düşünür olan Gaspıralı İsmail Bey’in Dilde, Fikirde, İşte Birlik ülküsünü de dergiye slogan kabul etmiştir. “Çınaraltı, bu iki mühim Türkçünün fikirlerinden hareketle “dil birliğinin” Türkçülük programının ilk aşaması olduğu kabul edilmiş ve mecmuada yayınlanan pek çok makalede de dil ve kültür birliğinden sonra fikir birliğinin son aşamada da “iş birliğinin” oluşacağı savunulmuştur”¹⁹

“Çınaraltı yayımlandığı süre zarfında geçmişin ve dönemin sosyal, edebi, tarihi konularına ağırlık veren ve devrinde oldukça ses getiren dergilerden biridir”²⁰ Yayın hayatını belirli aralıklarla devam ettiren Çınaraltı dergisi üç devrede incelenebilir. İlk devresi 9 Ağustos 1941- 15 Ağustos 1944 tarihleri, ikinci devresi 26 Ağustos 1944- 16 Eylül 1944 tarihleri, üçüncü devresi ise 17 Mart 1948- 9 Haziran 1948 tarihleri arasındadır. Dergi ilk devresinde 146 sayı ve 6 cilt halinde, ikinci devresinde 4 sayı ve 1 cilt halinde, son devresinde ise 11 sayı ve cilt verilmeden yayımlanır.

Derginin ilk devresinde başyazar ve yayın müdürü Orhan Seyfi Orhon’dur. Derginin bu devresinde 34.sayısından sonra yayın faaliyeti geçici olarak iki ay durur ve 35.sayısı iki ay sonra yayımlanır. Bu sayılar arasındaki aksilik için derginin geçici olarak kapatıldığına ancak sonrasında yayımlanmasına yeniden izin verildiği belirtilir.²¹ 29 Mayıs 1943 tarihli nüshadan sonra neşredilen 89, 90, 95, 103, 104, 105, 106. sayılar tarihsiz olarak verilir. 130. sayısında dergi ideolojisinden ayrılmadan fikir, sanat ve aktüalite de bazı yenilikler yapacağını açıklamıştır.²²

59. sayısından sonra “Çınaraltı Neşriyat” adında bir yayınevi kurulmuştur. Burada Halide Nusret Zorlutuna, Orhan Seyfi Orhon, Mustafa Hakkı Akansel, Yusuf Ziya Ortaç ve Hüseyin Namık Orkun gibi yazarların eseri yayımlanmıştır.²³

¹⁷ Kaynar, “Çınaraltı Mecmuası”, s.11.

¹⁸ Sedat Çetintaş, “Çınaraltında Düşündüklerim”, Çınaraltı, sayı 1, 9 Ağustos 1941, s.4.

¹⁹ Tonga, “Akbaba ve Çınaraltı”, s.67.

²⁰ Nuran Özlük, Çınaraltı Sistematiik İndeks, İstanbul: Akademik Kitaplar, 1. Baskı, 2010, s.8.

²¹ Çınaraltı, sayı 36, 30 Mayıs 1942, s.2.

²² Çınaraltı, sayı 130, 18 Mart 1944.

²³ Çınaraltı, sayı 59, 7 İkinci Teşrin 1942.

131. sayısından itibaren mecmuanın ebadı büyümüş ve Dilde, Fikirde, İşte Birlik sloganı “Dilde, Dilekte, Düşüncede Birlik” olarak değiştirilmiştir. Dergi bu döneminde toplam 146 sayı yayımlamış ve mecmuanın idarehanesi Ankara Caddesi, Hususi Daire\İstanbul’ dur. Cumhuriyet matbaasında basılmış ve fiyatı 15 kuruştur.²⁴

Çınaraltı dergisi 15 Temmuz 1944 tarihinde kapandıktan 40 gün sonra 26 Ağustos 1944’de tekrar yayına başlamıştır. İkinci dönem diye nitelendirdiğimiz 26 Ağustos-16 Eylül 1944 tarihlerinde dergi gazete görünümü almıştır. Bu dönemde sadece 4 sayı yayımlanan dergi sadece şekil olarak değişmiştir. Yazar kadrosu, idarehanesi, içeriği yine birinci dönem ile aynıdır.²⁵

Dergiyi son döneminde Yusuf Ziya Ortaç teslim almıştır. Yayın müdürü ise Adnan Tahir Güntan’dır. 17 Mart 1948- 9 Haziran 1948 tarihleri arasında görülen bu dönemde mecmua içerik olarak diğer iki dönemle aynıdır ve yeniden dergi görünümü almıştır. Şaka matbaasında basılmıştır. Fiyatı 30 kuruş olan dergi 16 nüsha halinde yayımlanmıştır.²⁶

Bu devrede her haftanın çarşamba günü yayımlanan dergi haftalık yayımlanırken 12 Mayıs 1948 tarihli 9. sayısında derginin artık Yusuf Ziya Ortaç’ın seyahati dolayısıyla iki haftada bir yayımlanacağı açıklanmıştır.²⁷ Böylelikle 9 Haziran 1948 tarihinde son sayısını yayımlamış ve toplam 161 sayı ile yayın hayatından ayrılmıştır.

2.2. Derginin Şekil Özellikleri

9 Ağustos 1941 tarihinden 9 Haziran 1948 tarihine kadar belirli aralıklarla yayımlanan Çınaraltı dergisinin üç dönem olarak incelemenin mümkün olduğunu ifade etmiştik. Çınaraltı Mecmuası görülen bu üç dönemde ideoloji ve içerik olarak aynı özellikleri taşıırken şekil özellikleri bazı değişiklikler göstermiştir.

Orhan Seyfi Orhon’un yönetiminde olan birinci devre olarak nitelendirilen 9 Ağustos 1941- 15 Temmuz 1944 yılları arasında Çınaraltı dergisi 146 sayı ve 6 cilt olarak yayımlanmıştır. Derginin ilk beş cildi 26 sayıdan oluşurken son altı cilt 16 sayı olarak neşredilmiştir. Bu dönemde derginin dış kapak düzeninde sayfayı kaplayan ulu bir çınar ağacı yer almaktadır. Bu çınar ağacı resmi her hafta farklı renklerle okuyucuya verilmiştir. Zaten dönemin kâğıt sıkıntısından dolayı sadece dış kapaktaki çınar ağacı renkli yayımlanırken iç kapak ve sayfalar siyah beyazdır. Çınar ağacı resminin alt tarafında büyük harflerle ÇINARALTI logosu yer alır. Logonun hemen altında ise “Haftalık İlim ve Sanat Mecmuası” ibaresi yer alır. Bu ibare sadece 1. ciltte Haftalık İlim

²⁴ Çınaraltı, sayı 131, 25 Mart 1944.

²⁵ Çınaraltı, sayı 1, 26 Ağustos 1944.

²⁶ Çınaraltı, sayı 1, 17 Mart 1948.

²⁷ Çınaraltı, sayı 9, 12 Mayıs 1948, s.2.

ve Sanat Mecmuası olarak verilir. Diğer beş ciltte yerini “Haftalık Fikir ve Sanat Mecmuası” alır.²⁸

Kapak sayfasının ortasına dikdörtgen ile çevrelenmiş “Bu Sayıdakiler” kısmı yer alır. İçindekiler bölümünü andıran bu kısımda dergideki yazılar yazar isimler ve yazı başlıkları ile verilmiştir. Bu sayıdakiler kısmı 6. ciltte dış kapaktaki portreler nedeniyle kaldırılır. Dergi bu dönemde 27. sayısında kapak görünümünü değiştirmiştir. Daha önce kapaktaki çınar ağacı renkli verilirken bu sayılarda resim bir tablo ile çerçevelenmiş ve siyah beyaz verilmiştir. Resmin arka tarafındaki fon renkli verilmiş dağ ve güneş resimleri eklenmiştir. Çınar ağacı resminin boyutu küçültülmüş sayfanın sağ tarafına çekilerek üst tarafı doldurulmuştur. Alt kısımda yine bu sayıdakiler kısmı ile beraber derginin sayı numarası ve fiyat bilgileri yer almıştır.²⁹ Bu görünüm 32. sayıya kadar kullanılmış ancak 33. sayıda yine kapak değişimine gidilmiştir. 33. sayıda çınar ağacı aynı görünümünü korumuş sadece derginin fiyat bilgilerinin yeri değiştirilmiştir.³⁰ Bu görünümde 78. sayıya kadar kullanılmış bir sonraki sayı itibarıyla çınar ağacı daha yıllanmış adeta koca çınar görünümüne girmiştir. Derginin sloganı daha büyük harflerle daha belirgin bir şekilde yazılmıştır. Dergi numarası ve fiyat bilgileri daire içinde sol alt taraf yazılmıştır. Bu sayıdakiler kısmı ise sağ tarafa yazılmıştır.³¹ Bu görünüm 131. sayıya kadar kullanılmıştır. Sadece bu sayıdakiler ve derginin sayı numarası kaldırılmıştır. 131. sayıdan itibaren kapakta kadın portreleri kullanılmıştır. Ayrıca bu dönemde kapakta 14. sayıda Atatürk portresi, 142. sayıda Ahmet Haşim’in portresi kullanılmıştır. Yanı sıra iç kapak ağaç, kuş, kurt gibi birçok figürlerle süslenmiştir. Derginin yazarlarının gezi yazılarında kullandığı fotoğraflar orijinal hali ile sunulmuştur.

Çınaraltı dergisi 1944 yılı 26 Ağustos-16 Eylül tarihleri arasında yani ikinci devresinde farklı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Mecmua bu dönemde boyutu büyümüş, sayfa sayısı azalmış ve gazete görünümünü almıştır. Sayfa sayısı dörde düşürülmüştür. Dört sayı yayımlanmıştır. Dış kapak kaldırılmıştır. Sadece derginin ilk sayfasında sol üst köşede mavi zemin üzerinde beyaz renkle yazılmış ÇINARALTI logosu bulunmaktadır. Başlığın altında ise Dilde, Fikirde, İşte Birlik şiarı bulunmaktadır. En altta ise adres, fiyat ve abone bilgileri yer almıştır. Derginin bu dönemde fiyatı 15 kuruş adresi ise “İDARE: İstanbul, Ankara Caddesi, Nu:47” olarak belirtilmiştir. Derginin bu 4 sayılık döneminde ilk sayı yine Orhan Seyfi Orhon’un makalesi ile

²⁸ Çınaraltı, sayı 1, 9 Ağustos 1941.

²⁹ Çınaraltı, sayı 27, 7 Şubat 1942.

³⁰ Çınaraltı, sayı 33, 21 Mart 1942.

³¹ Çınaraltı, sayı 79, 27 Mart 1943.

yayınlanmış yanı sıra fıkra, iktibas ve şiirlere yer verilmiştir. 16 Eylül 1944'te dört sayı yayımladıktan sonra Çınaraltı dergisi bu dönemi bitirmiştir.³²

Çınaraltı mecmuası 16 Eylül 1944'te kapandıktan sonra yaklaşık dört yıllık ve en uzun aradan sonra yeniden 17 Mart 1948'de tekrar yayımlanmaya başlar. Üçüncü ve son dönemi olan Çınaraltı tekrar dergi görünümü alır. Bu dönemde dergi Yusuf Ziya Ortaç yönetimindedir. Şekil özellikleri olarak 10. sayısı hariç hemen hemen birinci döneme benzemektedir. Derginin 10. sayısında Dilde, Dilekte, Düşüncede Birlik sloganı yer almış ve İstanbul'un fethi sayısı olduğu için dış kapakta Fatih Sultan Mehmet portresi kullanılmıştır.³³ Diğer sayılarında ise kapakta yine çınar ağacı yer almıştır. Bu dönemde tekrar birinci sayıdan başlar. 11. sayıya kadar yayımlanır. Derginin iç kapak sayfasına "Yeni Neşriyat" başlığı altında bir bölüm ayrılır ve burada eser tanıtımı yapılır. Ancak 4. sayıdan sonra Yeni Neşriyat başlığı yerini "Kitaplar ve Mecmualar" başlığına bırakır. Sonrasında da bu başlık değiştirilerek 6. sayıda "Kitaplar ve Gazeteler" başlığı yer alır. Bu başlık altında da çeşitli kitap ve gazetelerden bahsedilir. Seçme Güzel Şiirler başlığı altında ise farklı şiirler okuyucuya verilmiştir.³⁴ Yusuf Ziya Ortaç yönetimindeki bu dönem ancak 11 sayı yayımlanmış ve 9 Haziran 1948'de son bulmuştur.

2.3. Derginin İçeriği

Çınaraltı mecmuası yayımlanmış olduğu dönemde diğer mecmualara nazaran zengin içeriği ile dikkat çekmektedir. Mecmuada çeşitli konuların işlendiği makaleler ile beraber hikâye, şiir, roman, eleştiri, röportaj, anket, tarih ve çeviri gibi birçok alanda birçok yazı kaleme alındığı görülmektedir.

Çınaraltı dergisi Türkçülük konusunda okuyucusunu bilgilendirmek istediği için makale türündeki yazılara ağırlık vermiştir. Mecmuada yayın hayatı boyunca Türkçülük, Türk sanatları, milliyetçilik, Türk kültürü, edebiyat, tarih, şiir, roman, öykü, kültür, dil, din, mimari, eleştiri, müzik, kitap, güzel sanatlar, tiyatro, sağlık, iktisat, psikoloji, sanayi ve eğitim gibi pek çok konularda makaleler neşredildiği görülmektedir. Mecmuada makaleleri yayımlanan başlıca yazarlar; Yusuf Ziya Ortaç, Hüseyin Nihal Atsız, Hüsnü Hüseyin Emir Erkilet, Al Temur Kılıç, Hüseyin Namık Orkun, Mustafa Hakkı Akansel, Ali Fuad Şener, Peyami Safa, Nebi Buharalı, Orhan Seyfi Orhon, Nejdett Sançar, Şakir Ülkütaşır, Sedat Çetintaş'dır.

Çınaraltı mecmuasının en önemli özelliği Türkçü bir dergi olmasıdır ve bu konuda okuru bilgilendirmek adına birçok yazar çok sayıda makale yayımlamıştır. Hüsnü

³² Çınaraltı, sayı 1, 26 Ağustos 1944.

³³ Çınaraltı, sayı 10, 26 Mayıs 1948.

³⁴ Çınaraltı, sayı 6, 21 Nisan 1948.

Hüseyin Emir Erkilet, Türkçülük ve milliyetçilik, Milliyetçiliğe kimler ve Niçin Muhalefet Ederler, Devlet Ümmet Millet, Milliyetçilik Neden Lazımdır, Türkçülük Programı, Devlet ve Türkçülük; Hüseyin Namık Orkun, Bugünkü Türkçülüğün Esasları; Al Temur Kılıç, Türkçülük; Orhan Seyfi Orhon, Türkçülüğün Amentüsü Şu Olmalıdır, Türkçülük Vatanperverlik; Ali Fuad Şener, Türkçülük Nedir; Yusuf Ziya Ortaç, Biz Türk'üz Türkçüyüz; Peyami Safa, Milliyetçiliğin Birkaç Hakikati; Nejdett Sançar, Türkçülüğümüze Dair; Şahingiray, Türkçülük ve Emperyalizm; Hüseyin Nihal Atsız, Türk Ahlakı yazıları Türkçülük ile ilgili yazılan makalelerin birkaçıdır.

Mecmuada tarih konulu makalelerde işlenmiştir. Tarih konulu makaleleri yayımlanan başlıca isimler; Hüsnü Hüseyin Emir Erkilet, Reşit Ekrem Koç, Enver Behnan Şapolyo, İsmail Hami Danişmend, Mustafa Hakkı Akansel, Rıza Yalğın, Hüseyin Nihal Atsız, Ahmet Cevat Eren, Abdullah Zihni Soysal, Mükrem Halil Yinanç, Reşit Safet Atabinen, Hasan Adnan Giz, Tayyip Gökbilgin ve Nebi Buharalı derginin mühim simalarıdır.

Makalelerde en çok üzerinde durulan bir diğer konu ise dildir. Türkçenin yabancı dillerin tesirinden arındırılması gerektiğini yazan Çınaraltı mecmuasında belli başlı dil konulu makaleler şunlardır; Nebi Buharalı, Hakiki Türkçe ve Taklit Türkçe; Emin Ali Çavlı, Türkçede Harfi Tarif Vardır, Konuştuğumuz Gibi Yazalım; Fuat Kösearifi, Türkçemizde Çoğul; Ali Canip Yöntem, Yazı Dili Münakaşaları, Dilde Zenginlik, Türkçede Yazı Dili; Hüseyin Nihal Atsız, Türk Dilinde Ekler ve Kökler; Orhan Seyfi Orhon, Dil Meselesi; Besim Atalay, Türkçe Davası.

Mustafa Hakkı Akansel'in "Yüksek Kültür"³⁵, "Seciye ve Ahlak"³⁶ ve Orhan Seyfi Orhon'un "Türk Kadını! Kocanın Bir Zevk Oyunağı Değil, Hayat, İş ve İdeal Arkadaşısın"³⁷ isimli yazılarda makalede işlenen toplumsal konulara örnek olarak gösterilebilir.

Çınaraltı mecmuası, Türk medeniyeti ve çeşitli kültür meseleleri ile ilgili de pek çok makale yayımlamıştır. Dergi yazılarında genel olarak doğuyu medeniyetin beşiği olarak yazmakta ve gelişmesinde Türklerin büyük rolleri olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca farklı bölgelerde yaşayan Türklerin yaşam tarzları, örf ve adetlerini içeren yazılara da yer verilmiştir. Çınaraltı mecmuası Türk tarihi ve Türk kültürü konuları ile meşgul olmuştur.

³⁵ Mustafa Hakkı Akansel, "Yüksek Kültür", Çınaraltı, sayı 57, 24 Birinci Teşrin 1942, s.6-7.

³⁶ Mustafa Hakkı Akansel, "Seciye ve Ahlak", Çınaraltı, sayı 54, 3 Birinci Teşrin 1942, s.6-7.

³⁷ Orhan Seyfi Orhon, "Türk Kadını! Kocanın Bir Zevk Oyunağı Değil Hayat, İş ve İdeal Arkadaşısın!", Çınaraltı, sayı 77, 13 Mart 1943, s.9.

Mecmua da yayımlanan makalelerde ayrıca mecmuanın gayesine uygun olarak milli konular da işlenmiştir. “Türk Milli Değerleri, Türk Milli Yapısı, Milli Ahlak, Milli Benlik, Milli Tesevüt, Milli Şuur, Milli Teşkilat, Türk Kùltürü” gibi milli konularda yayımlanmış başlıca makalelerdendir.

Çınaraltı dergisi yoğun ve geniş kapsamlı konularla yayımlanan makalelerden sonra şiire önem vermiştir. Dergide en çok eser verilen edebi tür şiirdir. Genellikle halk edebiyatına dayalı anlayışla yazılmıştır. Derginin şairler kadrosunda tanınmış şairlerimizin yanı sıra şairliğe yeni başlayan kalemler de vardır. Bu yeni ve genç şairlerimiz derginin “Genç Kalemler” kısmında şiirlerini ilk kez yayımlama ve isimlerini duyurma fırsatını yakalamıştır.³⁸ Bu konuda en çok dikkat çeken isim Edip Ayel’dir. Edip Ayel ilk şiirini Çınaraltıda yayımlamış ve hiç kullanılmayan nazım şekilleri ile şiir yazarak sesini duyurmuştur. Edip Ayel’in dışında Yusuf Ziya Ortaç, Hüseyin Nihal Atsız, Halil Nihat Boztepe, Orhan Seyfi Orhon, Faruk Nafiz Çamlıbel, Mithat Cemal Kuntay, Osman Yüksel, Zeki Ömer Defne, Orhan Asena, Necdet Ataman, Süreyya Endik, Basri Çınar, Salih Zeki Aktay, Süreyya Endik gibi şairler farklı konularda şiir yazarak mecmuanın şair kadrosunda yer almışlardır.

Çınaraltı dergisinde hikâye, yayımlanan en az edebi tür olduğundan dergi şiire verdiği önemi hikâyeye göstermemiştir. Bunun dışında diğer bir edebi tür olan romanlar tefrika şeklinde neşredilmiştir. Birçok roman ve hikayelerin tenkidinin yapıldığı yazılarda vardır. Kadri Gökalt, Münir Kıvanç, Tarık Buğra, Hüseyin Nihal Atsız, Şemsettin Kutlu, Ali Rıza Dinç, Orhan Seyfi Orhon, Mustafa Parlakay, Avni Hak Öztüre, Halide Nusret Zorlutuna, Samim Karagöz, Nazım Aslanger, Adnan Giz, Adnan Tahir, Münife Baran, Zafer Arıkbağ, Mehmet Davaz gibi birçok yazarın dergide hikayesi yayımlanmıştır.

Çınaraltı dergisinin 59. sayısında “Çınaraltı Neşriyat” isminde bir yayın organı kurulmuştur ve bu seride Orhan Seyfi Orhon’un Dün Bugün Yarın; Yusuf Ziya Ortaç’ın Beşik; Halide Nusret Zorlutuna’nın Yayla Türküsü; Hüseyin Namık Orkun’un Yeryüzünde Türkler ve Milli Türk Efsaneleri adlı eseri yayımlanmıştır.³⁹ 80. sayısında “Yeni İlim ve Teknik” bölümü eklenerek okurlarını gelişen bilim ve teknoloji konularında bilgilendirmiştir.⁴⁰ 69. sayıdan itibaren “Düşünceler” başlığı altında İsmail Hami Danişmend’in kısa sözlerine yer verilmiştir.⁴¹ 74 ve 89. sayı arasında “Görüşler” başlığı eklenmiş ve güncel konulara dair kısa yazılar yayımlanmıştır. 131. Sayıdan itibaren “Şurda Burda” başlığı eklenmiştir. Çeşitli zekâ oyunlarına ve fıkralara yer

³⁸ Nuran Özlük, Çınaraltı Sistematiik İndeks, İstanbul: Akademik Kitaplar, 1. Baskı, 2010, s.11.

³⁹ Çınaraltı, sayı 59, 7 İkinci Teşrin 1942.

⁴⁰ Çınaraltı, sayı 80, 3 Nisan 1943.

⁴¹ Çınaraltı, sayı 69, 16 İkinci Kanun 1943, s.5.

verilmiştir. “Meseleler” başlığı altında su meselesi ele alındıktan sonra başlık “Çınaraltı Ansiklopedisi” olarak değişir. Bu kısımda da petrol meselesi, İran gibi meseleler incelenmiştir.⁴²

“Sahici Yeni Nesil” sütununda dönemin genç şairleri Feyz Halıcı, Dünder Akünal, Halim Yağcıoğlu, Zafer Arıkbağ tanıtılmıştır. “Yeni Neşriyat” ve “Kitaplar ve Mecmualar” başlığı altında yeni çıkan eserler hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca “Kitap Tenkitleri” başlığı altında Sabahattin Ali’nin Kuyucaklı Yusuf’u, Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın Daha’sı gibi yazılar ele alınmıştır.

Mecmuanın 26 Mayıs 1948 tarihli 10. Sayısı İstanbul’un Fethine ve 25 Birinci Teşrin 1941 tarihli 12. sayısı Ziya Gökalp’e özel nüsha olarak yayımlanmıştır. Bunların dışında dergide yabancı yazıların çevirisi de yapılmıştır. Bunlar Ernest Renan, Maksim Gorki, Paul Varley ve Georges Rivare’dır.

Dergide röportaj ve anket çalışmalarına da yer verilmiştir. 1943 tarihli 93. sayıda “Filozof Rıza Tevfik ile Konuştuk”⁴³, 95. sayıda “Kitapçılarla Konuştuk”⁴⁴ başlığı altında röportajlar yayımlanmıştır. Dergini ilk anketi ise “Türkçülüğümüze Dair” anketidir. Ankete Peyami Safa, Velit Ebüzziya, Fahrettin Kerim Gökay, Nadir Nadi, Burhan Cahit Morkaya ve Osman Menteşeoğlu katılmıştır.⁴⁵ Mecmuanın diğer anketleri ise “Kızıl Tehlike”⁴⁶ ve “Büyük Bir Kalkınma Davası: Memleket Aydınları Konuşuyor” isimli anketlerdir.

Çınaraltı milli olmak şartı ile hemen hemen her konuya yer vermiş ve çeşitli konularda yazılar yayımlamıştır. Zengin içeriği dolayısıyla döneminin en dikkat çeken ve takip edilen dergi olma özelliğini korumuştur.

2.4. Derginin Bazı Yazarları

2.4.1. Orhan Seyfi Orhon

Türk edebiyat tarihinin önemli şairlerinden birisi olan Orhan Seyfi Orhon, Çınaraltı dergisinin 1941-1944 yılları arasında hem başyazar hem yayın müdürü hem de derginin kurucusu olması sebebiyle şüphesiz Çınaraltı kadrosunun en önemli temsilcisidir.

“Orhan Seyfi Orhon’un II. Dünya Savaşı yıllarında çıkardığı Çınaraltı (1941-44) dergisi, onun fikri önderi Ziya Gökalp’ten aldığı Türkçülük ideolojisinde eriştiği büyük

⁴² Çınaraltı, sayı 131, 25 Mart 1944.

⁴³ Çınaraltı, sayı 93, 3 Temmuz 1943, s.8-11.

⁴⁴ Çınaraltı, sayı 95, Tarihsiz, s.8-10.

⁴⁵ Çınaraltı, sayı 94, 10 Temmuz 1943, s.8-10.

⁴⁶ Çınaraltı, sayı 6, 21 Nisan 1948.

merhaleyi işaret etmesi bakımından oldukça mühim bir yayın organıdır”⁴⁷ 1941 yılında yayımlanan Çınaraltının ilk sayısı Orhan Seyfi Orhon tarafından kaleme alınmış olan “ideal” isimli makale ile yayımlanır. Bu yazıda Orhon, Türk milletinin hiçbir şeyden yoksun olmadığını yalnızca Türk milletindeki ideal eksikliğinden bahsetmektedir. Bu makale mecmuanın çıkış amacını belirtmesi açısından oldukça önem taşımıştır.⁴⁸

Orhan Seyfi Orhon bilindiği üzere edebi yönüyle yazarlığı ve şairliği ile tanınmaktadır. Ancak Çınaraltı dergisinde edebi yönünden ziyade daha çok fikri yönüyle karşımıza çıkmaktadır. Derginin fikir anlayışının belirlenmesinde en etkili isim olmuştur. Öncüsü Ziya Gökalp’ten aldığı Türkçülük fikrini yazılarında konu ederek derginin yayın felsefesinin Türkçülüğü yeniden canlandırmak olduğunu belirtmiştir. “Türk Ahlakı, Türkçülük Vatanperverlik, Türkçülük ve Din, Türkçülüğün Amentüsü, Türkçülüğe Aykırı Şeyler” gibi başlık yazılarında Türkçülüğün devlet programına dahil edilmesi, Türk gençliğini tehlikeye sokacak fikirler karşısında milliyetçiliği canlandırma, dine sahip çıkma, Türk ahlakının güzelliği ve nasıl olması gerektiği, eğitim yapısının sorunu, öğretmene düşen vazifeler, Türk uygarlığının büyüklüğü ve önemi gibi konuları ele almıştır. Böylece dergideki çalışmaları ile derginin en önemli isimlerinden biri olmuştur. “O, Türk edebiyatı tarihinde mühim bir mevkie erişmiş bir şair, Türk basınına büyük hizmeti geçen, üslup sahibi bir gazeteci-yazar ve münferit şahsiyetini, Türkçülük ideolojisine bağlı fikri ve siyasi mücadelelerinde sürdüren demokrat ruhlu bir kültür milliyetçisidir”⁴⁹

2.4.2. Yusuf Ziya Ortaç

Çınaraltı mecmuasının yayımlanmasında ve fikri faaliyetlerin gelişmesinde Orhan Seyfi Orhon’dan sonra gelen en önemli isim Yusuf Ziya Ortaç’tır. Türk edebiyatı mizah yazarı olan Ortaç, 1895 İstanbul doğumludur. 1914 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nin yapmış olduğu yeterlilik sınavını kazanarak edebiyat öğretmeni olmuştur. İzmit Sultanisi, İstanbul’da Mercan Sultanisi ve Galatasaray Mektebi’nde edebiyat öğretmenliği yapmıştır.⁵⁰

Şair, yazar ve siyasetçi olan Yusuf Ziya Ortaç, Çınaraltı mecmuasında fikri makaleleri, şiir ve romanıyla önemli yer edinmiştir. Derginin son devresinde 17 Mart-9 Haziran 1948 tarihleri arasında dergiyi devralmış ve başyazarlık yapmıştır. Ortaç’ın yazıları derginin ilk sayfasında yayımlanmıştır. Dergide ilk makalesi olan “Türk

⁴⁷ Ali Donbay, Orhan Seyfi Orhon, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, 1. Baskı, 2009, s.204.

⁴⁸ Orhan Seyfi Orhon, “İdeal”, Çınaraltı, sayı 1, 9 Ağustos 1941, s.3.

⁴⁹ Donbay, a.g.e., s.206.

⁵⁰ Alaattin Karaca, “Yusuf Ziya Ortaç”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.33, 2007, s.402-403.

Edebiyatı Nasıl ve Niçin Buhran Geçiriyor” isimli yazı derginin ilk sayısında neşredilmiştir. Bu makalesinde Türkçe’nin yabancı dillerin etkisinden arındırılması gerektiğini vurgulamıştır.⁵¹ Yusuf Ziya Ortaç derginin beşinci sayısında “Gençlik ve Çınaraltı” isimli makalesinde ise tüm Türk soyunun aynı gayede bulunduğunu ifade ederek Türkçülük fikri dışında bir birlik oluşmasını reddetmiştir.⁵² Bunun yanı sıra Yusuf Ziya dergide milli konuları, güncel konuları ve sosyal yaşamı da konu edinmiştir. Ortaç’ın yazıları derginin şiir ve sanat anlayışını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Orhan Seyfi Orhon fikri yazıları ile derginin fikri yönünü ortaya koyarken Yusuf Ziya Ortaç ise yazıları ile derginin şiir ve sanat anlayışını ortaya koymuştur.

2.4.3. Peyami Safa

2 Nisan 1899 İstanbul doğumlu olan Peyami Safa kaleme almış olduğu psikolojik romanlarıyla tanınmaktadır. Sanat, edebiyat, psikoloji, sosyoloji ve felsefe gibi alanlarda yazdığı yazıları ile çok yönlü bir yazar olan Peyami Safa, Çınaraltı dergisinde fikri makaleleri ile ön plandadır. Milliyetçilik ile ilgili yazmış olduğu makaleler ile derginin fikir yönünü oluşturan yazarlarımızdan biridir. Milli konuları sosyoloji, psikoloji ve ekonomi gibi birçok alandan değerlendiren Peyami Safa Çınaraltı dergisinin bünyesinde önemli bir yer edinmiştir.

Peyami Safa’nın Çınaraltı dergisinde ilk yazısı “İnsan Yok Millet Var” isimli makaledir ve derginin dördüncü sayısında yayımlanmıştır. Safa bu makalesinde savaşın zaferlerle sonuçlanmasının nedenini milliyetçilik fikrine bağlamaktadır. Bütün zaferlerin istisnasız birbirini takip etmelerinin bir tesadüf olmadığını ancak milliyetçilik fikri ile mümkün olduğunu vurgulamıştır.⁵³

Yazar derginin 32. sayısında ise “Milliyetçiliğin Birkaç Hakikati” isimli çalışmasını okuyucularına sunarak milliyetçiliğin tanımını yapmıştır. Ayrıca milliyetin olmadığı yerde ahlak, ordu, sanat ve kültürün de olmayacağını vurgulamıştır.⁵⁴ Safa bundan sonraki çalışmalarında ise milliyetçilik fikrini sosyoloji, ekonomi, tarih, biyoloji ve felsefe alanları ile ele alarak dergide “İlim Karşısında Milliyetçilik” başlığı altında yazı serisi oluşturmuştur. Çalışmamızın diğer bölümünde daha detaylı incelenecek olan yazılarında Peyami Safa, Çınaraltı dergisinde koyu milliyetçi makaleler yayımlamıştır. “Bu yazıların önemli bir kısmını 1943 yılında Millet ve İnsan adıyla kitaba dönüştürerek

⁵¹ Yusuf Ziya Ortaç, “Türk Edebiyatı Nasıl ve Niçin Buhran Geçiriyor”, Çınaraltı, sayı 1, 9 Ağustos 1941, s.13.

⁵² Yusuf Ziya Ortaç, “Gençlik ve Çınaraltı”, Çınaraltı, sayı 5, 6 Eylül 1941, s.3.

⁵³ Peyami Safa, “İnsan Yok Millet Var”, Çınaraltı, sayı 4, 30 Ağustos 1941, s.5.

⁵⁴ Peyami Safa, “Milliyetçiliğin Birkaç Hakikati”, Çınaraltı, sayı 32, 14 Mart 1942, s.5.

İkinci Dünya Savaşı boyunca savunduğu fikirleri okuyucusuna derli toplu bir biçimde sunmuştur”⁵⁵

2.4.4. Hüseyin Nihal Atsız

Hüseyin Nihal Atsız 1905 tarihinde doğmuştur. 1911 yılında ilk öğrenimini Osmanlı İttihat Mektebi orta öğrenimini ise İstanbul Sultanisinde tamamladıktan sonra 1922 yılında Askeri Tıbbiye’yi kazanmıştır. Atsız, Askeri Tıbbiye zamanlarında Türkçülük ideolojisini benimsemeye başlamıştır.

Nihal Atsız 1 Ekim 1943’de Orhun mecmuasını tenkit dozu yüksek yazılarla yayımlamaya başlamıştır. Bu mecmuada dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu’na hitaben Türkiye’de ki artan komünist faaliyetlerine ilişkin yazısı ülkede büyük yankı uyandırmıştır. Bu yazısı üzerine Orhun mecmuası Bakanlar Kurulu Kararı ile kapatılmıştır. Hüseyin Nihal Atsız’ın bahsi geçen yazısında Sabahattin Ali hakkında vatan haini diye bahsetmesi sonucu Sabahattin Ali, Atsız’a dava açmıştır. Bu dava için Atsız’ın Ankara’ya gelmesi Türk gençliği arasında büyük bir yankıya sebebiyet vermiştir. Duruşmanın yapıldığı gün yani 3 Mayıs 1944 tarihinde gençlerin Atsız ve milliyetçilik lehine yaptığı gösterilerin büyümesi üzerine birçok genç tutuklatılmıştır.⁵⁶ Böylece birçok sorgulama ve cezalar üzerine bir yıl kadar yargılama süreci olmuştur ve bu süreç tarihimize “İrkçılık ve Turancılık Davası” olarak geçmiştir.

Nihal Atsız’ın Çınaraltı’nda yayımlanan ilk makalesi “Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır” isimli makaledir. Derginin birinci sayısında yayımlanan bu makalede Atsız Türk Tarihinin tasnifindeki bazı yanlışlıklardan ve Türk Tarih Kurumu’nun yapmış olduğu hatalardan bahsetmektedir. Atsız bu makalesinde “Türk çocukları bu karmaşık tarihi öğrenemiyor. Bundan başka bu tarihte hemen her millet Türk olarak gösterildiğinden çocukların kitaba güveni kalmıyor ve herkes Türk olduktan sonra Türklük bir imtiyaz olmaktan çıktığı için milliyet duygusu zayıflıyor”⁵⁷ ifadelerine yer vererek yeni bir tarih sistemine gidilmesi gerektiğini ve bu tarih sisteminin de yalnız maziye parlak bir şekilde göstermekle kalmayarak ilerisi içinde bir yol çizmesi gerektiğini önermektedir.

Çınaraltı dergisinin 33. Sayısında Atsız “Milli Şuur Uyanıklığı” isimli makalesinde milli şuur tanımlayarak insandaki beyine benzetmiştir. Milli şuurun milletlerin hayatını koruyan müdafaa hattından en mühimi diyen Atsız’a göre bir millet dilini cebri sebeplerle

⁵⁵ Beşir Ayvazoğlu, Peyami Hayatı Sanatı Felsefesi Dramı, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1. Baskı, 1998, s.364.

⁵⁶ Ömer Faruk Akün, “Hüseyin Nihal Atsız”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.4., 1991, s. 87-91.

⁵⁷ Nihal Atsız, “Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır?”, Çınaraltı, sayı 1, 9 Ağustos 1941, s.6.

kaybetse bile o millet yaşayabilir ancak milli şuurunu kaybeden millet ölmüş sayılır. Milli şuur bir milletin yaşama iradesi hayat kaynağı ve en kuvvetli silahıdır.⁵⁸

Türkçülük fikrinin en önemli düşünürlerinden biri olan Atsız, Çınaraltı dergisinde Türkçülük fikri yazıları, dili ve tarihi konu alan yazıları, tenkit ve araştırma yazılarına yer vermiştir. Yazılarını Türkçülükle bağdaşır nitelikte ideolojisinden hiç sapmadan okuyucularına sunmuştur.

2.4.5. Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet

Kurtuluş Savaşı başkomutanlarından Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet 1932 yılında tümgeneral rütbesinde iken kendi isteğiyle emekli olmuştur. Emekli olduktan sonra yazarlık hayatına başlayarak dönemin çeşitli dergilerinin yayın kadrosuna dahil olmuştur. Türkçü milliyetçi ve anti-komünist yazıları ile adını duyuran Hüsnü Emir Erkilet'in yazıları genel olarak iki kategoride toplanabilir. "İlki dönemin başat konusu olan İkinci Dünya Savaşı öncesi dünya siyaseti ve savaş sırasındaki gelişmeler ile ilgili yazılarıdır. İkincisi daha çok dönemin dergilerinde yazdığı düşünce ve fikir yazılarıdır"⁵⁹

Hüsnü Emir Erkilet 1938 yılında Son Posta gazetesinde yazılarına yer vermiştir. Bu gazetede ki yazıları genel itibari ile savaş haberleri olmuştur. Bu yazıları ile kamuoyunun dikkatini çekmiş ve yazıları büyük ilgi görmüştür. Bunun üzerine 1941 yılında yazılarına dönemin en çok satan gazetesi olan Cumhuriyet gazetesinde devam etmiştir. Bu dönemde gazeteler savaşan devletler tarafından bir propaganda aracı olarak görülmüş ve kendi belirledikleri gazetecileri cephelerine çağırarak askeri güçlerini bu gazeteler aracılığıyla kamuoyuna duyurmayı amaçlamışlardır. Hüsnü Emir Erkilet ise Cumhuriyet gazetesinde savaş analizi yazıları yazar iken dönemin Büyükelçisi Von Papen aracılığıyla Almanların Doğu cephesini ziyaret ederek Hitler ile görüşmüştür. Zaten Erkilet'in bu dönemde Alman yanlısı tutumu ve yazıları büyük dikkat çekmiştir. Bu durum kimi aydınlar tarafından desteklenirken kimi aydınlar tarafından eleştirilmiştir.⁶⁰

Hüsnü Emir Erkilet, Çınaraltı dergisinin de yazar kadrosunda önemli yer edinmiştir. Çınaraltı mecmuasının ideolojisine büyük katkılar sunmuştur. Mecmuada yayımlanan çoğu fikri makaleler Hüsnü Emir Erkilet'e aittir. Dergide ilk makalesi olan "İdeale Doğru" isimli makaledir ve derginin ikinci sayısında neşredilmiştir. Erkilet bu makalesinde devletin sağlam ve devamlı bir varlık teşkil edebilmesi için kan ve milliyet

⁵⁸ Nihal Atsız, "Milli Şuur Uyanıklığı", Çınaraltı, sayı 33, 21 Mart 1942, s.6.

⁵⁹ Ahmet Ulu, "1938-1948 Dönemi Yayımlanmış Yazılarında Kayserili Emekli General Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet'in Fikir Dünyası", Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2020, s.27.

⁶⁰ Ahmet Ulu, "1938-1948 Dönemi", s.35.

temellerine dayanması gerektiğini vurgulamakta ve ölküsüz, idealsiz bir milleti cansız bir vücuda benzetmektedir.⁶¹

Hüseyin Hüsnü Emir derginin üçüncü sayısında yayımlanan “Türkçülük ve Milliyetçilik” isimli makalesinde Türkçülük ve milliyetçiliği eş değer kılmıştır. Türkçülük ve milliyetçiliği ayrı görenlerin yanıldığını vurgulamaktadır. Erkilet’e göre milliyetçi bir kişi aynı zamanda Türkçüdür, buna paralel olarak Türkçü bir kişi ise aynı zamanda milliyetçidir.⁶² Buna ek olarak küçük Türkçülüğün bakış çevresinin dar ve kısa olduğunu büyük Türkçülüğün ise Türk yurdunu bütün ufukları ile Türk milletinin tamamını kavramaya çalıştığını dile getirmiştir.

Bunların dışında Erkilet “Milliyetçiliğe Kimler ve Niçin Muhalefet Ederler”, “Devlet Ümmet Millet”, “Milli Tesevüt” ve “Türkçülük Programı” gibi yazıları ile derginin ideolojik yönünü belirlemesi açısından oldukça önemlidir. Türkçülüğün devlet programı haline gelmesini savunan Erkilet dergide Türk birliği ve milli konuları işleyerek Türkçü fikrin en önemli düşünürleri arasında yer almıştır.

2.4.6. Hüseyin Namık Orkun

Ünlü Türkolog Hüseyin Namık Orkun 31 Ocak 1902 doğumludur. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi eğitimini tamamlamış ve 1924’de mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra 1925 yılında Macaristan’a giderek ünlü Macar Türkolog Gyula Nemeth’in yanında Budapeşte Üniversitesi Felsefe Fakültesinde doktora eğitimini tamamlamıştır. Macaristan’da iken 1928 yılında “Türk Dünyası” isimli eserini, “Turancılık ve Irkçılık Duygularının Türkiye’de ki Gelişimi” isimli makalesi ve “Türk-Macar Akrabalık Sorunu” isimli makalesini kaleme almıştır.

1930 yılının sonlarına doğru Türkiye’ye dönen Hüseyin Namık Orkun Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, Polis Koleji, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Devlet Konservatuarında Türk tarihi ve inkılap tarihi dersleri vermiştir. Mustafa Kemal Atatürk’e Türk dili hakkındaki filolojik çalışmasını takdim etmiştir. Bir süre Mustafa Kemal Atatürk’e Macar dilinde tercümanlık yapmıştır. Atatürk ile beraber Türk Tarih ve Dilinin tetkikine dair çalışmalarda bulunmuştur.⁶³

Hüseyin Namık Orkun 3 Mayıs 1944 Irkçılık-Turancılık davasında yargılanan isimler arasındadır. 7 Mayıs 1944’te gözaltına alınmıştır. 29 Mart 1945’te serbest bırakılmıştır. Serbest bırakılınca Ankara’ya dönmüş ve makale çalışmalarına devam

⁶¹ Hüsnü Emir Erkilet, “İdeale Doğru”, Çınaraltı, sayı 2, 16 Ağustos 1941, s.4.

⁶² Hüsnü Emir Erkilet, “Türkçülük ve Milliyetçilik”, Çınaraltı, sayı 3, 23 Ağustos 1941, s.4.

⁶³ Sabriye Gülay Çimen, “Hüseyin Namık Orkun”, TDV İslam Ansiklopedisi, 2019, s.376-377.

etmiştir. Son yıllarına kadar Türk Ocağı genel sekreterliği yapan Hüseyin Namık Orkun 1956 yılında Ankara’da vefat etmiştir.

Orkun henüz öğrenci iken yazmış olduğu Türk tarihi ile ilgili makaleler Dergâh Mecmuasında yayımlanmıştır. Bunun yanı sıra Çınaraltı, Yeni Mecmua, Yeni Türk, Ülkü ve Milli Mecmua gibi yayınlarda yazıları neşredilmiştir.

Hüseyin Namık Orkun’un Çınaraltı dergisindeki ilk makalesi “Milli Benlik” isimli makaledir ve derginin ikinci sayısında neşredilmiştir.⁶⁴ Orkun dergideki fikir yazıları, tarihi yazıları, araştırma ve tenkit yazıları ile derginin daimî kadrosunda yer almıştır. Fikri makalelerini milliyetçilik konusu üzerine yazan Hüseyin Namık Orkun’un dergide “Bugünkü Türkçülüğün Esasları” isimli yazı dizisi bulunmaktadır. Önemli tarih yazılarına da dergide yer veren Orkun’un “Yeryüzünde Türkler” isimli eseri de Çınaraltı Yayınlarında neşredilmiştir.

2.4.7. Mustafa Hakkı Akansel

Çınaraltı mecmuasının önemli yazarlarından bir diğeri ise Dr. Mustafa Hakkı Akansel’dir. Akansel kaleme almış olduğu fikir makaleleri ile derginin ideolojik yönüne katkıda bulunmuş yazardır. Makalelerinde genellikle milli konuları ele almıştır. Milletın ırk mefhumu üzerine kurulması gerektiğini savunan Mustafa Hakkı Akansel bir milletin yaşayabilmesi ve ilerleyebilmesi için milli duygulara sahip çıkılması gerektiğini yazılarında vurgulamıştır. Çınaraltı dergisinde ilk makalesi “Milliyet Duygusu yahut Süleyman Ağa” isimli makaledir ve derginin dokuzuncu sayısında neşredilmiştir. Bu makalesinde Türkiye’nin yaşayabilmesi için elimizde tek güç kaldığını bunların milli asabiyet, milli heyecan olduğunu, millet olabilmenin yolunun dil, din, milli tarih unsurlarında birlik olabilmeden geçtiğini ve dil ve dinin bize doğuştan hediye edilen bir nesne olduğunu ancak milliyet duygusunun öyle olmadığını onu doğurup büyütenin lazım geldiğini yazmıştır.⁶⁵

Bir diğeri yazısı olan “Kızıl elma Nerede” isimli makalesinde ise kızıl elmayı başka yerlerde değil kendi içimizde aramamız gerektiğini vurgulamıştır. Tasavvur ettiği kızıl elmanın milli asabiyet ve milli ahlaktan ibaret olduğunu ve milletimizin yukarıdan aşağıya, en küçük esnafından en büyük memuruna varana kadar milli asabiyetin etrafında toplanılması gerektiğini önermiştir.⁶⁶

“Milli Bir Ülkünün Hayati Ehemmiyeti” isimli yazısında ise Akansel ülküyü ideal, mefkure, bireysel ayrıcalık gözetmeyen istek olarak tanımlamıştır. Bu ülkünün yurdun

⁶⁴ Hüseyin Namık Orkun, “Milli Benlik”, Çınaraltı, sayı 2, 16 Ağustos 1941, s.6.

⁶⁵ Mustafa Hakkı Akansel, “Milliyet Duygusu yahut Süleyman Ağa”, Çınaraltı, sayı 9, 4 Birinci Teşrin 1941, s.10

⁶⁶ Mustafa Hakkı Akansel, “Kızıl elma Nerede”, Çınaraltı, sayı 16, 22 İkinci Teşrin 1941, s.7.

yükselmesi, kuvvetli olması, terakki etme gayesi olduğunu vurgulayan Akansel milli ülküsüz bir millet yaşayamaz uçuruma yuvarlanma tehlikesi büyüktür ifadelerine yer vermiştir.⁶⁷

Mustafa Hakkı Akansel tıbbiye eğitimlerinden sonra meslek olarak doktorluğu seçmiştir. Mesleği ile ilgili birçok araştırma ve tetkik yazıları bulunmaktadır. İlk yazılarını günlük gazetelerde yayımlayan Akansel'in yazar olarak tanınması Çınaraltı dergisinde yayımlamış olduğu seri yazıları ile olmuştur. Akansel sürekli milletine faydalı olma düşüncesiyle her konuya eğilmiş tıbbi bilgiler dışında felsefe, sosyoloji, psikoloji alanları ile de ilgilenmiştir. Bunların dışında büyük bir Türk milliyetçisidir.⁶⁸ Yazılarında milletin ayakta durabilmesi için milli duygularına bağlı kalmanın gerekliliğini yazmıştır. Çınaraltı dergisinde önemli bir yer edinmiştir. Derginin fikir yönünü belirleyen daimî yazarlarından olmuştur. Mustafa Hakkı Akansel'in "Japon Mucizesi" isimli eseri ise "Çınaraltı Yayınlarında" neşredilmiştir.

2.4.8. Nebil Buharalı

Nebil Buharalı Çınaraltı dergisinde araştırma ve fikir yazıları ile yer edinmiştir. Araştırma yazılarının daha fazla bulunduğu Nebil Buharalı bu araştırmalarını devletçilik sistemi ve iktisadi sistemi inceleyerek olumlu ve olumsuz yönlerini okuyucularına sunmuştur. Bunların dışında yazılarında ele aldığı konular yanlış batılılaşma, dilin bozulması ve milli konulardır.

Çınaraltı dergisinde Nebil Buharalı'nın ilk makalesi "Kültürü Zayıf Millet ve Kültürü Kuvvetli Millet" isimli makaledir ve Çınaraltı'nın beşinci sayısında neşredilmiştir. Buharalı bu makalesinde bir milletin kuvvetini kültür olarak tanımlamaktadır. Kültürün başında dil ve edebiyat geldiğini, bundan sonra milliyetin seciye, iyi ahlak ve iyi ananesi, vicdan, maneviyat, din ve tarihinin geldiğini vurgulamaktadır. Kültür adı altında sayılan bu temellerin ne kadar milletin ruhuna yerleşir ve ne kadar işlenip yükselirse millet de o kadar yükselir ve kuvvetlenir. Bunların millete can veren amiller olduğunu, ihmal edilmesi durumunda maddi manevi tehlikelerin başlayacağı belirtilmiştir. "En yüksek ve medeni milletler, kültürü en yüksek ve işlenmiş olanlardır. Bizimde ülkü ve parolamız daima en yüksek kültür olmalıdır"⁶⁹ ifadelerine yer vermiştir.

Nebil Buharalı bunun dışında milli konuları da makalelerinde ele almıştır. Derginin 52. Sayısında yayımlanan "Milli Teşkilat" isimli makalede Buharalı milli konuların

⁶⁷ Mustafa Hakkı Akansel, "Milli Bir Ülkünün Hayati Ehemmiyeti", Çınaraltı, sayı 21, 27 Aralık 1941, s.12-14.

⁶⁸ Ömer Özcan, "Dr. Mustafa Hakkı Akansel", Türk Yurdu Dergisi, sayı 309, Mayıs 2013, s.102.

⁶⁹ Nebil Buharalı, "Kültürü Zayıf Millet ve Kültürü Kuvvetli Millet", Çınaraltı, sayı 5, 6 Eylül 1941, s.6.

aralarındaki münasebet ve ahengi göz önünde bulundurularak hepsini bir gaye için teşkilatlandırmanın gerektiğini buna Muasır hayatın milli teşkilatı denilebileceği ifadelerine yer vererek teşkilatın yönünün ise milli bünyedeki içtimai ve iktisadi tezatları önlemek ve milleti bir kaya gibi birleştirip intizamla bu gayelere sevk etmektedir.⁷⁰

2.5. Derginin Fikri Faaliyetleri

Çınaraltı dergisi İkinci Dünya Savaşının yaşandığı yıllarda yayın faaliyetini sürdürmüştür. Bu dönemde savaşın etkisiyle yaşanan ekonomik ve siyasi bunalımların yanı sıra Türkiye’de ideolojik kutuplaşmalar görülmüştür. Bu ideolojik kutuplaşmalar edebiyat ve dergi alanına da yansımış ve bu dönemde kendi fikirlerini kitlelere ulaştırma amacı ile pek çok dergi yayın hayatına başlamıştır.

Dergi alanında bu hareketliliğin yaşandığı yıllarda Çınaraltı mecmuası da Türkçülük ideolojisinden yana tavrını koymuştur. Türkçülük idealini kitlelere benimsetmeyi hedeflemiştir. Mecmuanın ilk sayısında yayımlanan Orhan Seyfi Orhon’a ait İdeal isimli başmakale derginin çıkış amacı ve fikri açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu makale de Orhan Seyfi Orhon Türk milletinin eksiğinin bir ideal yokluğu olduğunu ve bu idealin Türk milletini cesur ve hareketli yapacağını, Türklüğü hatırlatacağını vurgulamıştır.⁷¹

Derginin sahibi Orhan Seyfi Orhon’un yayımlamış olduğu bu başmakalesinde ideal eksikliğini belirterek, ideali tanımlaması ve derginin ilk sayısının ilk makalesi olması sebebiyle bu makalenin bize derginin çıkış amacı hakkında ipuçları verdiği gözlemlenmektedir. Bu hususta derginin amacının Türk milletine bir ideal aşılama ve ideal yokluğundan kurtarma olduğu söylenebilir.

Bu idealin amacını ve vasıflarını dergide ele alan diğer yazarlar ise Hüseyin Emir Erkilet, Yusuf Ziya Ortaç, Peyami Safa, Mustafa Hakkı Akansel ve Hüseyin Namık Orkun’dur. Hüseyin Emir Erkilet “İdeale Doğru” isimli makalesinde milleti yaşatacak ve yürütecek olanın ülkü ve ideal dolduğunu ve bu idealin de kuruluş ve birlik olduğunu vurgulamıştır.⁷² Mustafa Hakkı Akansel ise “bizim burada bahsedeceğimiz ülkü, yurdun yükselmesi, kuvvetli olması, terakki etmesi gayesi” olarak ifade etmiştir.⁷³

Dergi kadrosuna göre bir milletin yaşayabilmesi için mutlak suretle bir ideale bütün benlikleriyle sarılmış olmaları gerekir. Bu ideal ise dergi halkına göre Türkçülüktür. Çünkü Türkçülük fikrinin Türk milletinin milli bünyesine en uygun düşünce sistemi

⁷⁰ Nebil Buharalı, “Milli Teşkilat”, Çınaraltı, sayı 52, 19 Eylül 1942, s.10-11.

⁷¹ Orhan Seyfi Orhon, “İdeal”, Çınaraltı, sayı 1, 9 Ağustos 1941, s.3.

⁷² Hüseyin Emir Erkilet, “İdeale Doğru”, Çınaraltı, sayı 2, 16 Ağustos 1941, s.4.

⁷³ Mustafa Hakkı Akansel, “Milli Bir Ülkünün Hayati Ehemmiyeti”, Çınaraltı, sayı 21, 27 Birinci Kanun 1941, s.12.

olduğunu ve bu fikrin programlaşması ile diğer tehlike arz eden sol düşüncenin zararlarının azaltılabileceğini savunurlar.⁷⁴

Dergide temel amaç Türkçülük ve milliyetçilik fikirlerini halka öğretmek, tanıtmak ve benimsetmektir. Bu doğrultuda milli konuları makalelerinde sık sık işlemişlerdir. Milli şuur, milli birlik ve beraberliğe, milli kültüre sahip çıkarak kendi benliğimizi kaybetmemeyi hedeflemişlerdir.

Çınaraltı'na göre Türkçülük, Türklüğe ait ne varsa tamamını benimsemek olduğundan dergi makalelerinde Türk tarihi, Türk coğrafyası, Türk gelenek ve görenekleri, Türk ahlakı ve Türk evlerini konu etmişlerdir. Özellikle Türk tarihi ile ilgili konulara dergide büyük önem verilmiştir. Dergi, tarihini bilmeyen bir neslin geleceğini göremeyeceğini savunur. Ahmet Nejdî Sançar bununla ilgili makalesinde Türk tarihinin yurt sevgisi, askerlik ve kahramanlık gibi meziyetleri Türk milletine meziyetlerin en önemlisi olarak gösterdiğini açıklamıştır. “Bu meziyetlerden başka bir millet için mühim bir kuvvet kaynağı daha vardır ki o da dündür”⁷⁵ ifadelerine yer vermiştir.

Türk tarihini ve tarihten ünlü sima ve olayları makalelerinde işleyen Çınaraltı kadrosu, Türk tarihinin yanlış öğretildiğini de makalelerde vurgulamışlardır. Özellikle bu konu da Nihal Atsız'ın “Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır” isimli makalesi oldukça önem arz etmektedir. Nihal Atsız bu makalede tarih eğitiminin okullarda yanlış ve eksik olarak verildiğini belirterek bu yanlışları maddelemiştir.⁷⁶ Aynı fikriyatla tarih konusunu ele alan diğer yazarlar ise Hüseyin Namık Orkun, Ahmet Nejdî Sançar, Mustafa Hakkı Akansel ve Behnan Şapolyo'dur. Dergi tarih konusunda genel itibari yanlış ve eksik eğitim verildiğini ve Türk tarihinin Osmanlı döneminden başlamadığını belirtmiştir.

Çınaraltı dergisinde Türkiye coğrafyasını tanıtan yazılara da büyük önem verilmiştir. İdeolojisi gereği milletin yaşadığı coğrafyayı tanınması ve bilmesi gerektiğini savunan Çınaraltı yazılarında Bursa, Konya ve Sivas gibi Türk coğrafyasının çeşitli yerlerinden kale, cami, han, hamam gibi fotoğrafları tanıtım yazılarıyla okurlarına sunmuştur. Aynı şekilde bu fotoğraf galerisinde hayvan otlatan, su taşıyan köy kadının resmedilmesi de dikkat çekmektedir. Türk ahlakı, gelenek ve göreneklerine önem veren Çınaraltı dergisinin coğrafya tanımı görevini Rıza Yalın üstlenmiştir.

Dergiler yayımlandıkları dönemde halkın gözü, kulağı olma adına halkı bilgilendirme görevleri söz konusudur. “Çınaraltı dergisi de halkın gözü, kulağı olma

⁷⁴ Orhan Seyfi Orhon, Her Tehlikeye Karşı”, Çınaraltı, sayı 18, 6 Birinci Kanun 1941, s.1.

⁷⁵ Nejdî Sançar, “Dün ve Dünü inkâr Edenler”, Çınaraltı, sayı 3, 23 Ağustos 1941, s.14.

⁷⁶ Nihal Atsız, “Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır?”, Çınaraltı, sayı 1, 9 Ağustos 1941, s.6-8.

deyimine hedef kitle olarak gençliği seçen bir dergidir”⁷⁷ Dergi kadrosuna göre bu ülkü ve ideali yaşatacak, devam ettirecek olan gençliktir. Bu yüzden dergide sürekli olarak gençliğe seslenilmiştir. Derginin 8. sayısında Al Temur Kılıç “Genç Irkdaşlara” isimli makalesinde gençlere asrımız birçok ideolojilerle, fikir cereyanları ile doludur. Bunların arasında hakikate, ananelere ve tekamüle müsait olanlar olduğu gibi hayali olanlarında mevcut olduğunu dile getirmiştir. Her insanın bunlardan birine bağlanmaya mecbur olduğunu fakat dikkat etmesi gereken hususun bağlandıkları idealin hakikatten uzaklaştırmaması gerektiğidir. “Ne zaman hayatı, hakikati olduğu gibi kabul eder ve kendini bunlara uydurursan muvaffak olacağına emin olabilirsin”⁷⁸ ifadeleri ile seslenerek gençlerin zararlı bir ideoloji peşinde koşup veyahut ideal karmaşası içinde kalmasını engellemeyi amaçlamıştır. Çünkü dergi kadrosunun da tehlike gördüğü durumlardan birisi de gençlerin savaş sebebiyle ideal yokluğu yaşayıp benliğini bilememe durumudur. Türkiye’nin milliyetçilik fikrini benimseyen, aynı ideale sahip, eğitilmiş, Türk ahlakını, gelenek ve göreneklerini bilen gençliğe ihtiyacı olduğunu savunurlar. Bu doğrultuda Çınaraltı dergisi yazılarında sık sık gençliğe seslenerek diğer bir zararlı neşriyat diye nitelendirdikleri solcu propaganda yapan dergi ve gazetelere karşı uyarma çabaları görülmektedir.

Çınaraltı Dergisi Türk gençliğine sadece seslenme ile yetinmeyerek dergide “Genç Kalemler” başlığı altında genç şair ve yazarlara imkân tanıyarak tanınmalarına sebep olmuştur. Bu duruma en iyi örnek Edip Ayel’dir. Gençliğe bu denli kıymet veren ve sahip çıkan derginin bu konuda makale yayımlayan yazarları Al Temur Kılıç, Peyami Safa, Yusuf Ziya Ortaç, Orhan Seyfi Orhon, Hüseyin Emir Erkilet ve Mustafa Hakkı Akansel’dir.

Çınaraltı dergisinde dönemin en çok tartışılan konularından biri olan dil meselesine de ait birçok yazı yayımlanmıştır. Dil birliğini savunan Çınaraltı dergisi dilin güzelleşmesi, temizlenmesi ve gelişmesi hedeflerinin birbiriyle paralel şekilde yürütülmesini ve dildeki temizlik işleminin dilin güzelliğini bozmaması gerektiğini savunmuşlardır. Dergi fikriyatı gereği Türk birliği, kültür birliği gibi birçok birlikten bahsettiği gibi dil birliği konusunu da ele almıştır. Çınaraltı’na göre bir millete benliğini öğreten, yalnız bir duygu veren, düşündüren, ruhi varlığını doyuran, milleti bir biçimde ve birbirine eşit yapan, fertlerini birbirine sınıksız bağlayan yüksek mefhumların hepsine kültür denir. Kültürün başında ise dil gelir. İlk harsı ve milliyet duygusunu dil ile elde

⁷⁷ Gökay Durmuş, “Çınaraltı’nın Faaliyet Sahası”, Türkiye Araştırmalar Dergisi, sayı 34, 2013, s.101.

⁷⁸ Al Temur Kılıç, “Genç Irkdaşlara”, Çınaraltı, sayı 8, 27 Eylül 1941, s.10.

ederiz. Dil bir millette ne kadar sağlam olursa o millette milli ruh ve milli şuur kemale erişir.⁷⁹

Bütün bu bahsedilenlerden anlaşılacağı üzere Türk milletine milli bir ideal benimsetmek derginin amacı olmuştur. Bu doğrultuda dergi kadrosuna göre en uygun milli ideal Türkçülük idealidir ve Türk milletini bu ideal etrafında birleştirmeyi görev edinmiştir.

⁷⁹ Nebil Buharalı, “Kültürü Zayıf Millet ve Kültürü Kuvvetli Millet”, Çınaraltı, sayı 5, 6 Eylül 1941, s.6-7.

3. ÇINARALTI YAZILARINDA TÜRKÇÜLÜK ve MİLLİYETÇİLİK ANLAYIŞI

1940'lı yıllar Türkçülük fikrinin altın çağı olmuştur. Bu yıllarda birçok Türkçü yayınlar ortaya çıkmıştır ve çıkan yayınlarda Türkçülüğün her şeklini görmek mümkündür. Pan-Türkçü, Turancı, Irkçı-faşist söylemlerden uzak kalarak daha ılımlı söylemlere kadar pek çok Türkçülük söz konusudur. Bu dönemlerde Türkçü akımlar arasında ortak özellikler olmasına rağmen bir bütünlükte görülmemektedir. Yani ırkçılık, Turancılık, militarizm, Pan-Türkçülük, yabancı düşmanlığı ve anti komünizm gibi ortak sebepler etrafında birleşilse dahi bu sebeplere bakış açıları farklılıklar görülmektedir. Ancak genel itibari ile bu dönemde Türkçü akımların müşterek noktası Pan-Türkçü, Turancı, anti-komünist, yayılmacı bir Türkçülüğü benimsemeleri olmuştur.⁸⁰

1941-1944 yılları arasında Türkçülük akımları arasında bazı farklılıklar olsa da bu dönemlerde Türkçü-milliyetçi görüşlerin ideolojik ve eylemsel düzeyde ciddi bir farklılıkları yoktur. Bu yıllarda Türkçülük akımı belirli kişiler ve onların etkisinde çıkarılan basın- yayım organları ile etkili olmuştur. Bu durumda faaliyetleri dergicilik yapmak, broşür ve kitap basım dağıtımıyla sınırlı kalmıştır. Türkçülük fikrini Türkiye'de eğitim-kültür ve basın-yayın yoluyla sürdürmeye devam etmişlerdir.⁸¹

Çınaraltı Dergisi de bu dönemde Türkçülük fikrini benimsemiş ve bu fikri basın yoluyla devam ettiren bir dergi olması münasebetiyle çalışmanın bu başlığı altında Çınaraltının fikri makaleleri incelenerek Türkçülük-milliyetçilik anlayışı irdelenecektir.

3.1. Çınaraltı Dergisindeki Yazılarda Türkçülük Anlayışı

Çınaraltı dergisi Türkçülük fikrini kitlelere benimsetmeyi hedefleyen bir dergi olması münasebetiyle Türkçülük konusunu birçok makalede ele almıştır. "Türkçülük ve milliyetçilik"⁸² isimli makale de Türkçülüğün tanımı yapılarak Türkçülük ve milliyetçilik ilişkisi ele alınmıştır. Makaleye göre Türkçülük, Türk ile ilgili her şeyi sevmek ve Türk'e ait ne varsa hepsi hakkında bilgi sahibi olmaktır. Türkler ayrı coğrafyada yaşasalar dahi bütün Türkler tek bir millet ve Türkçe şive ve lehçesi ile tek ve ulu bir dil olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda Türkçülüğün bakış açısı Türk'ün ayrımı yapılmadan Türk

⁸⁰ Gülcan Ergün, "İkinci Dünya Savaşı Sırasında Türk Milliyetçiliği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010, s.75.

⁸¹ Alpaslan Öztürkci, "Cumhurbaşkanı İnönü'nün TBMM'yi Açış Konuşmaları Bağlamında Türk Dış Politikası ve Türkçü-Turancı Akımlar (1939-1944)", Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2020, s.125.

⁸² Hüseyin Emir Erkilet, "Türkçülük ve Milliyetçilik", Çınaraltı, sayı 3, 23 Ağustos 1941, s.4.

milletini bütün ufukları ile kavramaya çalışmak olmuştur. Milliyetçi bir Türk'ün hadiselerle bakış açısı ancak Türk duygusu, Türk siyaseti ve Türk menfaati bakımından olmalıdır. Bu hususta Türkçülük ve milliyetçiliğin hiçbir farkının olmadığı aynı gaye ve amaç olduğu belirtilmiştir.

“Türkçülük, Milliyetçilik”⁸³ isimli makalede Türkçülük ve milliyetçilik ilişkisi ele alınmıştır. Bu hususta milletin kuvvetinin birlik ve beraberlikten doğacağı savunulmuş, birliğin temeli ise milli şuur olarak gösterilmiştir. Türk için milliyetçiliğin Türkçülükten ibaret olduğu ifade edilmiştir. Türkçülük, milliyetçilikle eşit olarak gösterilmiştir.

“Türkçülük Nedir?”⁸⁴ isimli makalede milliyetçilik hars ve dil birliği şeklinde tanımlanmıştır. Türkçülük ise milliyetçiliğin bir diğer anlatım biçimi olarak vurgulanmıştır. Milliyetçilik, kuvveti kanda ve soyda bulunan bir mücadele olarak, Türkçülük ise milliyetperverliğin iş sahası olarak ifade edilmiştir. Türk ırkını en yüksek seviyeye çıkarmak görev olarak kabul edilmiştir. Türk ırkını yükseltme görevini ise milliyetçinin düşünüp, Türkçünün yapacağı vurgulanmıştır. Bu hususta Türkçülük ve milliyetçilik aynı gaye ve iddiaya ulaşan tek yol olarak değerlendirilmiştir.

“Türkçülük: Ütopyamızın İdeolojisi”⁸⁵ isimli makalede Türklerin gayesinin bir hayal memleketi değil bir hakikat memleketi olduğu vurgulanmıştır. Türk kendi zamanı için günü gününe yaşamaz. Bu yüzden Türk için mevzu bahis olan şeyin şahsi rahat değil ırkın refahı ve istikbalidir. Türk ırkını en yüksek ve en büyük zaferlere götürmektir. Türkçülüğün ancak bu kelimelerle hulasa edilebileceği ifade edilmiştir. Aynı zamanda Türkçülüğün, Türklerin birleşmesini ve kurtulmasını amaçladığını, Türk dilinin Türkleşmesini, adet ve geleneklerin muhafazasını ve maziye bağlılığını istediğini ve Türkçülüğün feragat ve fedakârlık ideali olduğunu, Türkçülükte fert yok cemiyet var, hak yok vazife var, ifadeleri ile dile getirerek Türklerin her şeyden evvel ırklarını yükseltmek için çalışmaları suretiyle parlak bir istikbale malik olacaklarını vurgulamıştır.

“Türkçülük ve İdeal”⁸⁶ isimli makalede bir ideale sahip olmayan yalnız günlük yaşama kaygısı ile uğraşan milletlerin bugünkü badireden yarına hür ve salim çıkamayacağını bu yüzden milletlerin var olabilmesi için kesinlikle bir ideale sahip olmaları gerektiği vurgulanmıştır. Ancak bir ideale inanmış milletlerin zaferi olacağını ve Türkiye'nin milli bünyesine en iyi uyabilecek idealin Türkçülük olduğu dile getirilmiştir.

“Türkçülük, Vatanperverlik”⁸⁷ isimli makalede derginin gayesinin Türk gençliğine milli benliğini duyurmak, milli birliği genişletmek ve kuvvetlendirmekten ibaret

⁸³ Hüseyin Emir Erkilet, “Türkçülük, Milliyetçilik”, Çınaraltı, sayı 23, 10 İkinci Kanun 1942, s.4.

⁸⁴ Çınaraltı, “Türkçülük Nedir?”, sayı 23, 10 İkinci Kanun 1942, s.2.

⁸⁵ Al Temur Kılıç, “Türkçülük: Ütopyamızın İdeolojisi”, Çınaraltı, sayı 5, 6 Eylül 1941, s.11.

⁸⁶ Çınaraltı, “Türkçülük ve İdeal”, sayı 11, 18 Birinci Teşrin 1941, s.2.

⁸⁷ Orhan Seyfi Orhon, “Türkçülük, Vatanperverlik”, Çınaraltı, sayı 16, 22 İkinci Teşrin 1941, s.1.

olduğunu, milletlerde ayırım yapmanın Türkçülük ve milliyetçilikle telif edilemeyeceği vurgulanmıştır. Vatanperverlik ile Türkçülüğü birbirine karıştırmamak gerektiği dile getirilmiştir. Şöyle ki makaleye göre, vatanperver yaşadığı memleketin tabiiyetine bağlanan, onun vazifelerine sadık kalan kişidir. Mutlaka Türk olması icap etmez. Yahudi, Rum, Ermeni vatanperver gibi. Türkçülük ise Türk olmak, Türk milletine bağlanmak, Türkün menfaatlerini her şeyden üstün tutmaktır. Türkçülük ve milliyetçilik anlayışlarının bu yönde olduğu vurgulanmıştır.

“Anadoluculuk”⁸⁸ isimli makalede Anadoluculuk fikrinin Türkçülüğe zıt bir fikirmiş gibi gösterilmeye çalışılması eleştirilmiştir. Anadoluculuk anlayışındaki küçük millet düşüncesini eleştiren yazar, Türk milletinin büyük bir millet olduğunu, milli terbiyenin esasını Türk milletinin büyüklüğü üzerine kurmamız gerektiğini vurgulamıştır. Türk gençliğine bu milli gurur verilmezse işte asıl o zaman anavatanın selametinin tehlikeye düşeceğini ve hepimizin şüphesiz Anadolucu olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda Anadoluculuk anlayışının Türkçülüğe ters gelen bir fikir olmasını eleştirerek Anadoluculuğun, Türkçülüğü tamamlayan bir anlayış olduğu vurgulanmıştır.

“Anadoluculuğa Dair”⁸⁹ isimli makalede de yine Anadoluculuk fikrindeki bazı anlayışlar eleştirilmiştir. Makalede öncelikle coğrafi sınır olarak Anadolu Türkiye ve Türkiye’nin hudutları dışında değerlendirilmiştir. Sonrasında Türkiye’nin hudutları dışında ki toprak ve insanlarla ilgilenmek istemeyenlerin kendilerine Anadolucuyuz demelerinin bilinçsizce olduğu ifade edilmiştir. Yine makalede bu memleketin hudutları ve bu hudutların ötelerinde milyonlarca Türk’ün olduğunu ve bu hudut dışındaki Türklerin Anadoluculuk anlayışında yok sayılmasının yanlış olduğu dile getirilmiştir.

“Asıl Mesele”⁹⁰ isimli makalede Türk milletinin gerilemesinin sebepleri ve gerilemeden kurtulmanın çareleri ele alınmıştır. Makalede gerileme sebeplerinin bulunduğu düşünüldük harf, lisan, kadın, din, mektep, hukuk, kıyafet, müzik gibi konularda değişiklik yapıldığını, bunların her birine kurtuluş meselesi olarak bakıldığı vurgulanmıştır. Fakat bunların hiçbirine yanlış denilemeyeceğini ancak asıl meselenin Türk milletine eski hızını, eski yaratıcı kudretini vermenin, refah getirmenin olduğunu, yukarıdaki bütün meselelerin birer vasıta olduğunu ve bu vasıtaları gaye gibi sayılmanın doğru olmadığı dile getirilmiştir.

“Yaratıcı Fikir”⁹¹ isimli makalede Türkçülük ideolojisinin yenilikçi ve inkılapçı bir fikir olduğu dile getirilmiştir. Türkçülük fikrinin asla yenilik aleyhtarı olmadığını,

⁸⁸ Orhan Seyfi Orhon, “Anadoluculuk”, Çınaraltı, sayı 51, 12 Eylül 1942, s.3.

⁸⁹ Hüseyin Emir Erkilet, “Anadoluculuğa Dair”, Çınaraltı, sayı 52, 19 Eylül 1942, s.4.

⁹⁰ Orhan Seyfi Orhon, “Asıl Mesele”, Çınaraltı, sayı 22, 3 İkinci Kanun 1942, s.3.

⁹¹ Orhan Seyfi Orhon, “Yaratıcı Fikir”, Çınaraltı, sayı 23, 10 İkinci Kanun 1942, s.3.

inkılapçı, yaratıcı ve yapıcı bir fikir olduğunu ve bu fikrinde ancak ahlaklı, şuurlu ve mefkure sahibi kişilerde var olabileceği ifade edilmiştir.

“Türkçülük, İnkılapçı Bir Fikirdir”⁹² isimli makalede Türkçülüğün, inkılapçı bir fikir olduğu ve bir milletin yaşaması, gelişmesi için gereken inkılapçı düşüncelerinde ancak Türkçülük ülküsüne sahip bir kafadan çıkabileceği savunulmuştur. Türk inkılabının asıl mihverinin Türkçülük olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında kalan yeniliklerin, Türk milli bünyesine zarar vereceği ifade edilmiştir. Ayrıca makalede Türkçülüğün inkılapçı bir fikir olduğuna delil olarak da inkılap adımlarının genellikle Türkçüler tarafından gelmiş olması gösterilmiştir.

“Her Tehlikeye Karşı”⁹³ isimli makalede Türk inkılabının yeni kıymetler yaratırken bir diğer taraftan da bir takım fikir boşlukları bıraktığı üzerinde durulmuştur. İnkılabın bütün genişliği ile bir felsefesi yapılamadığı vurgulanarak gençlerin bu inkılaplar içinde sadece medeniyet adı altında konfor, rahat ve müreffeh hayat isteğine dikkat çekilmiştir. Bütün bunların geleceğe korkusuz yaklaşabilmenin cesaretini veremeyeceğini, tehlikeli fikirlerin kolaylıkla Türkiye’ye girebileceğini, bu yüzden fikre karşı koymak için fikir silahı gerektiği vurgulanmıştır. Bu fikrinde tam bir inanışla Türkçülükten başka bir şey olamayacağı savunulmuştur.

“Kendini Bilen Şuurlu Türkçülük”⁹⁴ isimli makalede vatanseverlik türlerinin tanımı yapılmıştır. Bu türlerden biri halkın olağan vatanseverliği olarak tanımlanmıştır. Bu tür vatanseverliğin ülkenin zor zamanlarında ortaya çıktığı vurgulanmış ve buna Kurtuluş Savaşı esnasında ortaya çıkan vatanseverlik örnek gösterilmiştir. Bir diğer tür olan vatanseverlik ise milli şuur ile ortaya çıkar ve Türk milletinin geleceğini düşünen, ideal sahibi olan bir vatanseverliktir. Bu ikinci şekildeki vatanseverlik duygusuna sahip olanların her daim Türk milletini yüceltmeye ve yükseltmeye çalıştığı ifade edilmiştir.

“Genç İrkdaşlara”⁹⁵ isimli makalede o dönemin birçok fikir cereyanları ile dolu olduğunu ve bu fikir cereyanları içerisinde hakikate ve geleneğe bağlı olanların olduğu gibi olmayanlarında mevcut olduğu dile getirilmiştir. Gençlerin bu fikir cereyanlarından birisine bağlanmaya mecbur olduğunu ancak bağlanırken hakikatten ve gelenekten uzaklaşmaması gerektiği konusunda gençler uyarılmıştır. Makalede bazı fikir cereyanlarının bireysel menfaati öne çıkardığını ve sınıfsal ayrıma teşvik ettiği öne sürülmüştür. Bu gibi fikir cereyanlarına karşı çıkılmış ve eleştirilmiştir. Bu tür fikirlerden

⁹² Orhan Seyfi Orhon, “Türkçülük, İnkılapçı Bir Fikirdir”, Çınaraltı, sayı 74, 20 Şubat 1943, s.3.

⁹³ Orhan Seyfi Orhon, “Her Tehlikeye Karşı”, Çınaraltı, sayı 18, 6 Birinci Kanun 1941, s.1.

⁹⁴ Mustafa Hakkı Akansel, “Kendini Bilen Şuurlu Türkçülük”, Çınaraltı, sayı 26, 31 İkinci Kanun 1942, s.10-11.

⁹⁵ Al Temur Kılıç, “Genç İrkdaşlara”, Çınaraltı, sayı 8, 27 Eylül 1941, s.10.

uzak durulması gerektiği ve Türk ırkı için bireysel menfaatten önce toplum menfaatinin yani Türklük duygusunun ön planda olduğuna dikkat çekilmiştir.

“Türk Gençliğinin Yetiştirilmesi”⁹⁶ isimli makalede Türk gençlerinin ferdiyetçi ve ülküsüz yetiştirilmelerinin sebepleri üzerinde durulmuştur. Gençliğin yetişmesinde en büyük vazifenin öğretmenlere düştüğü dile getirilmiştir. Makalede gençlerin ferdiyetçi ve ülküsüz olarak yetiştirilmelerinde; gençlerin önündeki hayat örneklerinin iyi olmaması, çocukken milli terbiye alarak büyümemeleri, zararlı neşriyatlar ve okul kitaplarında Türk gelenek ve göreneklerini tanıtan yazıların azlığı gibi sebepler gösterilmiştir.

“Türkçülük ve Kadınlarımız”⁹⁷ isimli makalede Türk kadınlarının, Türkçülük fikri içinde üzerine düşen görevler ele alınmıştır. Bu hususta Türk kadınlarının her alanda bulunduğu gibi Türklük davasında da bulunması gerektiği üzerinde durulmuştur. Türkçülük, Türk adet ve geleneklerini, Türk sanatını, Türk zevkini ve Türk hissini bulma, yükseltme ve yaratma olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla münevver Türk kadını, bu sahadaki araştırmalarını ve buluşlarını yaymasıyla Türkçülük davasının pek büyük bir kısmını halletmiş olacağı vurgulanmıştır. Makale de Türk kadınları, Türkçülük fikri için mücadele etmeye çağırılmıştır. Yine makalede yazar zeki, eğitilmiş ve birçok dili bilen Türk kadınının Batı’yı tanımaya daha çok zaman harcadığını belirterek Batı medeniyetiyle beraber kendi kültürüne sadık kalmasını ve tanınması gerektiğini vurgulamıştır.

“Türk Kendine Dön”⁹⁸ isimli makalede milliyet fikri açıklanarak Türklerin bazı alanlarda kendi öz benliklerine dönüp sahip çıkması gerektiği vurgulanmıştır. Makale de milliyet fikri; yüksek benlik fikri, orijinal oluş fikri, öz kültür fikri, kendine inanma fikri, kendine güvenme fikri, kendine yetme fikri, kendini başkasından aşağı görmeme fikri, tarihi varlığına güvenme, en yüksek ahlak fikri olarak açıklanmıştır. Sonrasında bir milletin kendini başkalarından aşağı görmemesi ve yabancıların ahlakını, zevkini, hayat anlayışını kendininkinden üstün bulmanın millet adına layık görülmemekle terbiyede, edebiyatta, mimaride, ahlakta ve felsefede Türk kendi özüne dön çağırısı yapılmıştır. Milliyet şuurunun üstünlük şuru olduğu ve bir milletin ayrı bir kültür vazifesi olduğuna inandığı gün yeniden doğacağı vurgulanmıştır.

“Türk’ün İstikbal”⁹⁹ isimli makalede istikbal en güzel millet Türk milleti olarak nitelendirilmiş ve bu sebepleri ile açıklanmıştır. Sebepler arasında, dilin tek yani Türkçe olması, Turanda büyüklüğü ve çokluğu oluşturması ve aralarında başka büyük milletlerin

⁹⁶ Nejdet Sançar, “Türk Gençliğinin Yetiştirilmesi”, Çınaraltı, sayı 33, 21 Mart 1942, s.9-10.

⁹⁷ S. Horasanlı, “Türkçülük ve Kadınlarımız”, Çınaraltı, sayı 27, 7 Şubat 1942, s.14.

⁹⁸ Çınaraltı, “Türk Kendine Dön!”, sayı 18, 6 Birinci Kanun 1941, s.1.

⁹⁹ Ömer Seyfettin, “Türk’ün İstikbal”, Çınaraltı, sayı 31, 7 Mart 1942, s.5.

olmaması, milli kuvvetlerinin tükenmemesi, topluluk halinde yaşamaları ve dilde, fikirde, işte birlik olmaları gösterilmiştir.

“Türkçülüğümüze Dair”¹⁰⁰ isimli makalede Türkçülüğün çağdaş bir milliyetçilik olduğu ve Türk olan bir kişinin Türk milliyetçisi olduğu vurgulanmıştır. Makalede Türk milliyetçiliğinin bir şahsi dava veya parti politikası gütmeyeceği belirtilerek kutsal bir dava olduğu dile getirilmiştir. Türkçülüğün bireysel menfaat uğruna kullanılmasına izin verilmeyeceği söylenmiş, Türkçülüğe zarar vermeye çalışan ideolojilerin de önüne geçileceği belirtilmiştir.

“Türk Irkının Devleti”¹⁰¹ isimli makalede Türk ırkının tarihte Gazneli, Cengiz, Timur, Babür, Selçuklu ve Osmanlı gibi çok büyük devletler kurduğunu ancak bu devletlerin milliyet duygusu üzerine değil de daha çok şahıs, aile, mezhep fikirleri üzerine kurulduğu belirtilmiştir. Yazar artık bunların çok eskide kaldığını söyleyerek zamanımızın mecburiyetinin milliyet duygusu hatta ırk fikri üzerine bir devlet kurulması gerektiği üzerinde durmuştur. Türk’ü kurtaracak fikrin Türk ırkının devleti fikri olduğunu dile getirmiş ve bu sayede Türklerin belirli bir ideal etrafında Türkçülük ülküsünü yükseltmek için birleşmesi gerektiği vurgulanmıştır.

“İrk Meselesi: Bize Bu İşte Düşen Vazifeler”¹⁰² isimli makalede antropologların kafa tasına göre ırk tasnifi yapmalarını ve bu tasnife göre Türklerin sadece brakisefal kafa yapısına sahip olduğu tezi eleştirilmiştir. Yine ayrı bir ırk tasnifi olan kan grubundan yapılan ırk tasnifine göre de Türklerin kan grubunun B grubunda değerlendirilmesi tezi ise yetersiz bulunmuştur. Bu doğrultuda makalede Türk soyu denilince kimleri kastetmemiz gerektiği bir başka metotla açıklanmıştır. Makaleye göre asırlardan beri aynı dili konuşan insanların Türk ırkı içinde kabul edilmesi gerekir. Yine makalede ırk meselesinde yapılması gerekenler, vazifeler halinde maddelemiştir. Bu vazifeler; koyu milliyetperver, gelenek ve göreneklerine sadık kalan bir gençlik yetiştirmek, Türk ırkına yabancı ırkları karıştırmadan soyu korumak, Türklüğünü unutanlara Türklüğünü hatırlatmak, Türk dilini kaybetmiş unsurlara Türkçe dilini öğretmek ve Türkçe konuşmayı mecburi kılmak şeklinde maddelenmiştir.

“Bilgilerimizin Amacı Türklük Olmalıdır”¹⁰³ isimli makalede dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in konuşması üzerinden Türklük, Türk çocuklarının yetişmesi ve Türk milletinin geleceği üzerinde durulmuştur. Makalede Türk çocuklarının sadece bilgiye dayalı ilimle yetiştirilmemesi gerektiği bu ilmi, milli ahlaka

¹⁰⁰ Şerif Korkut, “Türkçülüğümüze Dair”, Çınaraltı, sayı 11, 9 Haziran 1948, s.10.

¹⁰¹ Mustafa Hakkı Akansel, “Türk Irkının Devleti”, Çınaraltı, sayı 32, 14 Mart 1942, s.6-7.

¹⁰² Hüseyin Namık Orkun, “İrk Meselesi: Bize Bu İşte Düşen Vazifeler”, Çınaraltı, sayı 32, 14 Mart 1942, s.10.

¹⁰³ Hüseyin Emir Erkilet, “Bilgilerimizin Amacı Türklük Olmalıdır”, Çınaraltı, sayı 38, 13 Haziran 1942, s.4.

dayandırmamız gerektiği vurgulanmıştır. Çünkü makaleye göre milli ahlaka dayanmayan ilim yani yalnızca bilgi Türk milletinin yükselmesi ve var olması idealine ulaştırmaz. Milli ahlak verilmeyen Türk genci ve Türk çocukları yalnızca şahsi menfaat ve endişe taşır. Bundan dolayı bilgilerimizin Türklük için olması gerektiği vurgulanmıştır. Bilgilerini Türklük, vatan ve millet üzerine oturtan Türk çocuklarının şahsi menfaat gözetmeden milletine daha faydalı olacağı dile getirilmiştir.

“Bir Millet Nasıl Gençleşir”¹⁰⁴ isimli makalede Türk ırkı nasıl gençleştirilebilir sorusuna cevap verilmiştir. Türk milletini gençleştirmek için bilgi ve teknikle donatılmış, ahlaklı, ülkü ve iman dolu bir Türk gençliği yetiştirilmesi gerektiği fakat böyle bir gençliğin kendi kendine yetişmeyeceğini bu yolu büyüklerinin göstermesi gerektiği dile getirilmiştir. Böylesine imanlı, ülkülü, yüksek seviyeli, temiz ahlaklı ve yüksek kültür sahibi gençlerin yetişmesiyle Türk’ün yeniden doğuşunun gerçekleşeceği vurgulanmıştır.

“Türk Disiplini”¹⁰⁵ isimli makalede Türk milletinin büyük badirelerden Türk disiplini ile çıktığı konu edilmiştir. Türk ahlakı, Türklüğün her şeyden ve her menfaatten üstün tutulması gerektiği temeline dayandırılmıştır. Bu sebeple ırkın ve ulusun iyiliğini kendi menfaat ve endişelerimizden üstün tutulması gerektiği dile getirilmiştir. Milletler de şuur ve ideal içinde olan bir Türk disiplini ile geleceğe daha güvenle bakılacağını, Türk ırkının ve Türk ulusunun ancak yüksek Türk ahlakı ve Türk disiplini ile korunabileceği ifade edilmiştir.

“Türk Ruhu”¹⁰⁶ isimli makale de bir millet evvela ruh sonra bedendir, ona nasıl bir ruh aşılırsa öyle devam eder, ifadelerine yer verilmiştir. Bu hususta bir milletin yaşayabilmesi, terakki edebilmesi için her şeyden evvel o milletin bütün fertlerine yurtseverlik ruhunun derin ve silinmez bir şekilde aşılanmış olması gerektiği ve bu ruhun o kadar kudretli olup bir ferdin şuurunun altına girmesi gerektiği belirtilmiştir. Makaleye göre şuur altına girmeyen fikirlerin hiçbir tesiri yoktur. Aile, çocuk, nefsi koruma duyguları hep şuur altından gelir. Bu yüzden şuur altına giren yurt sevgisi de o derece kuvvetli olur. Bu ruhun ancak görülen güzel örneklerle gerçekleştirebileceğini vurgulayan yazar Türklerin de içinde böyle bir Türk ruhu olduğunu ve buna dört elle sarılması gerektiğini ancak bu şekilde bu ruhun Türkleri tehlikeli zamanlardan kurtaracağını ifade etmiştir.

“Türk Ahlakı”¹⁰⁷ isimli makalede Türk ahlakı ile ilgili Türk tarihinden örnekler verilerek ahlakın teşekkülünde coğrafyanın değil ırkın mevzu bahis olduğu öne

¹⁰⁴ Mustafa Hakkı Akansel, “Bir Millet Nasıl Gençleşir”, Çınaraltı, sayı 81, 10 Nisan 1943, s.4-5.

¹⁰⁵ Hüseyin Emir Erkilet, “Türk Disiplini”, Çınaraltı, sayı 35, 23 Mayıs 1942, s.4.

¹⁰⁶ Mustafa Hakkı Akansel, “Türk Ruhu”, Çınaraltı, sayı 71, 30 İkinci Kanun 1943, s.4-5.

¹⁰⁷ Nihal Atsız, “Türk Ahlakı”, Çınaraltı, sayı 7, 20 Eylül 1941, s.7.

sürülmüştür. Türk ahlakının en eski çağlardan beri toplumcu olduğu yani şahsi menfaatten önce toplum menfaatinin ön planda olduğu vurgulanmıştır. Türklerin hem ahlaklı hem iradeli olduğunu ifade edilmiştir. Türklerin, Türk ahlakına tam olarak malik oldukları zaman yükseldiği vurgulanmıştır ve ahlak millet yapısının temeli olarak gösterilmiştir.

“Türk Ahlakı”¹⁰⁸ isimli makalede Ziya Gökalp’in “Türkçülüğün Esasları” adlı eserinde bulunan “Türkler ahlakta dünya milletleri arasında birincidir” ifadesi vurgulanmış ve bu ifadeye tarihimizden örnekler vermiştir. Örnekler doğrultusunda Türk tarihinin bu ve buna benzer yüz binlerce misallerle dolu olduğunu ahlak buhranının ancak milli şuurunu kaybedenlerin uğradığı geçici bir hastalık olup milli varlığını anlayınca silineceği dile getirilmiştir. Türkçülüğün asıl hedefinin de Türk ahlak ve kültürünü yaymak ve milli şuurunu uyandırmak olduğunu ifade edilmiştir.

“Türkçülük ve Din”¹⁰⁹ isimli makalede Türkçülük ve din ilişkisi üzerinde durulmuştur. Makaleye göre hakiki bir Türkçü olmanın bir diğer sonucu da samimi Müslüman olmaktır. Çünkü Türk milletinin Müslüman olduğu ifade edilerek bir milletin mukaddesatına bağlananların, o milletin en mukaddes saydığı din duygusuna karşı hissiz ve kayıtsız kalmalarının imkânsız olduğu belirtilmiştir. Hem Türkçü hem dinsiz olmak büyük bir zıtlık oluşturur. Milliyeti vücuda getiren unsurların hepsine din karıştığı, Türk mimarisini seyrederken, Türk edebiyatını okurken, Türk tarihini tetkik ederken hasılı maddi ve manevi bütün hayat da din duygusundan uzak kalınamayacağı ifade edilmiştir. Din duygusunun, Türkçülüğün dayandığı kuvvetlerin başında geldiği vurgulanmıştır.

“Türkçülük ve Emperyalizm”¹¹⁰ isimli makalede Türkçülük fikrinin emperyalizme her zaman karşı olduğu dile getirilmiştir. Milliyetçilik ve hürriyet fikirleri tüm uluslar arasında yaygın olduğu için emperyalizmin uzun sürmeyeceği dile getirilmiştir. Türkçülerin dileğinin milletlere hürriyet olduğu, Türkçülerin emperyalist olmadıklarını emperyalistlerle sürekli mücadele ettiğini, Türkçülerin cihan tarihinin tekamülünde milliyet prensibi olduğunu ve bu yüzden emperyalizmin karşısında olduğu ifade edilmiştir.

“Türkçülük ve Türkiyecilik”¹¹¹ isimli makale Ziya Gökalp’in Yeni mecmuada yayımlanmış olduğu makaledir. Bu makale Çınaraltı dergisinde olduğu gibi yayımlanmıştır. Makale de Türkiye kelimesinin devletimizin ismi, Türk kelimesinin de milletimizin adı olduğu dile getirilmiştir. Ziya Gökalp, “tabiiyetim itibarı ile Türkiyeliyim

¹⁰⁸ Orhan Seyfi Orhon, “Türk Ahlakı”, Çınaraltı, sayı 75, 27 Şubat 1943, s.3.

¹⁰⁹ Orhan Seyfi Orhon, “Türkçülük ve Din”, Çınaraltı, sayı 39, 20 Haziran 1942, s.3.

¹¹⁰ Şahingiray, “Türkçülük ve Emperyalizm”, Çınaraltı, sayı 68, 9 İkinci Kanun 1943, s.6.

¹¹¹ Ziya Gökalp, “Türkçülük ve Türkiyecilik”, Çınaraltı, sayı 68, 9 İkinci Kanun 1943, s.7.

harsım itibari ile de Türküm” sözlerine yer vererek bu iki cereyan arasında müşterek noktalar olduğunu ancak mahiyetleri bakımından ayrı olduğunu vurgulamıştır. Makalede Türkçülerin, Türkiye ile beraber Türklüğü düşünenler olduğu dile getirilmiştir. Türkçülüğün birinci işinin devlet, ümmet, millet kavramlarının farklarını ortaya koymak olduğu, devlet tabiiyette, ümmet dinde, millet harsta müşterek olan fertlerin mecmuu olarak ifade edilmiştir. Makalede bu doğrultuda milletin hududunun ne devletin ne ümmetin ne de ırkın hudutlarıyla mahdud olmadığı milletin harsı bir zümreden ibaret olduğu vurgulanmıştır. Harsında zahir alametlerinin din ve lisan olduğu dile getirilerek milletimizin Türkçe konuşan Müslümanlardan mürekkep olduğu sonucuna varılmıştır. Makale de Türkçülüğün, milletin tarifini “bizim gibi Türkçe konuşan, bizim gibi Müslüman olanlar olarak yaptığında” bu tarife uyanları Türk milletine dahil ettiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda Ziya Gökalp makalede muhtelif Türk şubelerinin birbirinden uzak olduğu için yazı lisanları ve edebiyatlarının müşterek olmadığını dile getirerek o halde her şeyden evvel, İstanbul’da halk tarafından konuşulan Türkçeyi ve bu Türkçeye istinaden teşekkül edebilecek edebiyatı bütün Türk şubelerine kabul ettirmek lazım geldiğini işte Türkçülüğün birinci merhalesi olan Harsı Türkçülüğün bu maksada vusul olduğu dile getirilmiştir.

“Devlet ve Türkçülük I”¹¹² isimli makalede Osmanlı döneminden kalma eski bir siyasi terbiye olarak tanımlanan Türk olmayan nüfusları ayrılığa sevk etmemek adına Türklüklerini dile getirmemesi eleştirilmiştir. Bu durumun Türk olmayan nüfuslar tarafından art niyetle kullanıldığı ve Türklerinde teşkilatlanmasını engellediği vurgulanmıştır. Bu durumu Türklüğe engel gören yazar makalenin devamında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in 1942 tarihinde mecliste Türkçülük ile ilgili olan konuşmalarını yayımlamıştır.

“Devlet ve Türkçülük II”¹¹³ isimli diğer makalede ise bu konuşmadan anlaşılanlar yayımlanmıştır. Yazının bu ikinci kısmında dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in konuşmasında geçen “Çoğalan ve Çoğaltan Türkçüyüz” sözleri desteklenmiş ve Türkiye’de, milliyetçiliğin ancak halis bir Türkçülükle olabileceği ifade edilmiştir. Devletin Türkçülüğü programına sokmasını memnuniyetle karşılayan yazar “kan, vicdan, kültür cihetleri ile kendini Türk duyan ve Türk geleneğini benimseyen Türk Türk’tür” ifadelerine yer vermiştir.

“Türklük Davası”¹¹⁴ isimli makalede milliyetçilik prensibinin Atatürk’ün sağlığında tespit edilmesi ve anayasa kanunun ikinci maddesinde yer almasına rağmen

¹¹² Hüseyin Emir Erkilet, “Devlet ve Türkçülük”, Çınaraltı, sayı 47, 15 Ağustos 1942, s.4-5.

¹¹³ Hüseyin Emir Erkilet, “Devlet ve Türkçülük”, Çınaraltı, sayı 48,22 Ağustos 1942, s.4.

¹¹⁴ Mahmut Esat Bozkurt, “Türklük Davası”, Çınaraltı, sayı 95, Tarihsiz, s.15.

Türkçülükle ilgili herhangi bir soru veya tartışma karşısında hükümetin yeniden milliyetçiliği tanımlaması ve ilkelerini tekrarlamak mecburiyetinde kalmasının bu zıt düşüncelere karşı bir çare olmadığı dile getirilmiştir. Türkiye'nin hür ve demokrat bir devlet olduğu vurgulanarak komünizm, sosyalizm, Nazizm ve faşizm gibi ideolojilerin hür olarak yazılıp ve söylenmekte olduğunu ve bu ideolojilere karşı ses çıkarılmadığını ifade edilmiştir. Bu ideolojilere sessiz kalınırken Türkçülük tartışmalarında Türkçülüğü savunan kişilerin yabancılara karşı satılmış olarak nitelendirilmesini, milliyetten bahsedene bu kadar tepki gösterilmesini ağır bir şekilde eleştirmiştir.

“Türkçülük ve Bir Hakikat”¹¹⁵ isimli makalede geçmiş yıllarda Avrupa’da yaygın olan milliyetçiliğin, sağcılığa sapmış, ırkçı ve koyu ananeci olduğunu diğer ırktan veya dinden olanlara haklar tanımadığını ve başka milletleri istismar gayesi güttüğü ifade edilmiştir. Bu doğrultuda şimdilerde yurdumuzun içinde veya dışında bir takım solcu veyahut yabancı kimseler ve teşekküller bugünkü günde Türkiye’de epeyce kendini göstermekte olan milliyetçiliği, Türkçülüğü geçmiş asırlardaki Avrupa milliyetçiliğine kıyas ederek emperyalist, ırkçılık, Turancılık, mürteçilik, memleket için en büyük tehlike gibi sözlerle itham ederler ki bunların hiçbirisi hakikate uymaz, birer iftiradır sözleriyle eleştirilmiştir. Yine makalede tam aksine Osmanlı döneminde Türklerin yabancı ve istilacı kuvvetlerin tehdidi altında kaldığını ve bunun sebebinin de ırk ve din meselesi olduğu dile getirilmiştir. Yazar “bizdeki Türkçülük, menfaatini diğer unsurların ve milletlerin zararında arayan dar fikirlilik ve sağcılık değildir. Bizim milliyetçiliğimiz, kalkınma, ilerleme ve inkılapçılıktır” ifadeleri ile Türkçülüğün hakikatini açıklamıştır. Bu doğrultuda yazar Türk’ü biz iktisat, kültür ve ülkü bakımından en yüksek bir seviyeye çıkarmak ve Türk milletine en müreffeh bir yaşayış yaratmak iddiasındayız ifadelerine yer vermiştir.

“Türkçülüğe Lüzum Yok Mu”¹¹⁶ isimli makalede Türk değil miyiz, Türkçülüğe ne hacet, İngilizler İngilizlik yapıyorlar mı sorularına cevap verilmiştir. Makale de İngilizlerin milliyetçiliğinden örnek verilerek İngilizlerin çimenleri bile İngiliz’dir, ifadelerine yer verilmiş ve bir gün Türkiye’nin de İngiliz milliyetçiliğine benzer bir milliyetçilik bağılılığı söz konusu olursa o zaman Türkiye’de Türkçülüğe yer kalmayacağını çünkü Türkçülerin bile düşündüğü, istediği Türkiye’yi karşılarında hazır bulacaklarını dile getirmiştir.

¹¹⁵ Nebil Buharalı, “Türkçülük ve Bir Hakikat”, Çınaraltı, sayı 103, Tarihsiz, s.6-7.

¹¹⁶ Orhan Seyfi Orhon, “Türkçülüğe Lüzum Yok Mu”, Çınaraltı, sayı 114,27 İkinci Teşrin 1943, s.3.

3.1.1. Çınaraltı Dergisinde Bugünkü Türkçülüğün Esasları

Bu başlık altında Hüseyin Namık Orkun'un dergide düzenli olarak yayımladığı “Bugünkü Türkçülüğün Esasları” isimli yazı serisi incelenecektir. Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 1”¹¹⁷ makalesinde Türkçülük fikrinde büyük önem verilen dil meselesi incelenerek Türk milletinin dil olarak Ural-Altay dil ailesinde olduğunu açıklamıştır. Yazıda öncelikle Ural-Altay dil grubu içerisinde olan başka lisanlar, bu lisanları konuşan toplumlar, bu toplumların sayıları ve coğrafyaları incelenmiştir. Türkçe dilinin çok büyük ve geniş coğrafyalarda konuşulduğu ve Türklerin Orta Asya dışındaki farklı coğrafyalarda yaşadıkları gösterilmeye çalışılmıştır ve bu durumun ise Turanizm fikrini ortaya çıkardığı dile getirilmiştir. Ancak Turanizm ideolojisinin son zamanlarda Türkçülük olarak devam ettiği vurgulanmıştır.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 2”¹¹⁸ makalesinde Türkoloji ilmi üzerinde durulmuştur. Türkoloji bilimi Türklük bilimi, Türkün tarihi, dili, etnografisi, antropolojisi velhasıl her şeyi ile ilmi bir surette uğraşan bilim olarak tanımlanmıştır. Yazıda Türk ve yabancılardan kimlerin uğraştığı incelenmiştir. Türkoloji bilimi sinoloji bilimi ile ortaya çıktığı savunularak çok eski devirlerde Çine giden misyonerlerin dini propagandalarını daha esaslı bir surette yapabilmeleri için Çinceyi öğrenmek mecburiyetinde kaldıklarını bu sayede Çin eserlerini de tetkik etme fırsatını elde ettikleri ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Türkoloji ilminin şark dillerini öğrenmeye başlayan Barthelmy d’Herdelot’un “Bibliothèque Orientale” isimli meşhur eserini neşrettiğini ve bu eserin altıncı cildinin Türk maddesinde Çin kaynaklarının Türkler hakkında verdiği malumatı neşrederek Türkler hakkında bilgi verildiği dile getirilmiştir.

Makalede Fransa’da Türkologların babası olarak nitelendirilen Josephe de Guignes’in şark dilleri tercümanı olup akademiye seçildikten sonra şark ilmi ile uğraşmanın son derece zor olduğu dönemlerde neşrettiği “Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sair Tatarların Umumi Tarihi” isimli eserini Türkoloji biliminin temeli sayılmıştır.

Yine Fransa’da Türkoloji’yi ilmi bir surette kuranlardan birisinin de Abel Remusat olduğu dile getirilmiştir. Abel Remusat’ın Çin, Mançu, Tibet diline çalıştığı, “Tatar Dilleri Hakkında Araştırmalar” isimli eserinin Türkoloji’yi alakadar eden birkaç tetkikinin olduğu ifade edilmiştir ve daha başka Fransa’da sinolojiye hizmet edenler arasında Antoine Gaubil ve Mailla gibi diğer alimlerinde olduğu vurgulanmıştır.

¹¹⁷ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları”, Çınaraltı, sayı 4, 30 Ağustos 1941, s.8-9.

¹¹⁸ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 2”, Çınaraltı, sayı 8, 27 Eylül 1941, s.8-9.

Makalede Türkologların babası diye nitelendirilen bir diğer ismin Klaproth olduğu ifade edilmiştir. Bu düşünürün Türkoloji'yi en kapsamlı alanda incelediği ve Türkoloji hakkında birçok eser verdiği dile getirilmiştir. Klaproth'un eserlerinden bir kısmının tarihi ve etnografik diğer kısmının da filolojik olduğunu vurgulanmıştır. Ancak eserleri arasında Türkoloji'yi alakadar eden “Asya'nın Tarihi Tablosu”, “Asya Hakkında Muhtıralar”, “Uygur Lisanı ve Menşei Hakkında Konuşmalar” isimli eserlerin olduğu ifade edilmiştir.

Yazar bu kısma kadar bahsetmiş olduğu çalışmaların hepsinin sinolojinin yardımı ile yapılan Türkoloji'den ibaret olduğunu fakat Türkoloji'yi sinolojiden çıkaran en mühim eserin Strahlenberg'in kitabı olduğunu dile getirmiştir. Strahlenberg, savaşta Rusya'ya esir düşünce on seneden fazla bir zaman Rusya'da kalmış ve eski Türk eserlerini bulmuştur. Ebdulgazi Bahadır Han'a ait “Şecere-i Türki” isimli eserini elde etmiştir. Çalışmalarını bir eserde topladığı belirtilerek bu eserin Asya kavimleri hakkında son derece mühim malumat verdiği gibi Türklerin vücuda getirmiş olduğu kitabeleri de ilk defa bilim alemine sunduğu ifade edilmiştir. Bu eserden sonra Türkoloji alanında Fransız, Rus, Danimarkalı gibi birçok düşünürlerin de çalışmalar yaptığı belirtilmiştir.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 3”¹¹⁹ isimli makalesinde Türkoloji ilmine hizmet eden yerli düşünürler ve bu düşünürlerin çalışmaları incelenmiştir. Türkoloji'yi ciddi ve ilmi surette başlatan Ziya Gökalp olduğu dile getirilmiştir. Makalede Ziya Gökalp'ten önce Süleyman Paşa, Necip Asım, Veled Çelebi gibi isimlerin Türkoloji alanında çalışmalar yapsalar dahi bunların Türkoloji ilminin kurulmasında ikinci derecede etkili oldukları belirtilmiştir.

Türkoloji alanında daha önceden Şemseddin Sami'nin de çalıştığını ve bu alanda Türk kitabelerinin asıl metni, onun altına okunuş tarzını ve en altına da her kelimenin bugünkü karşılığını yazdığı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda Şemseddin Sami'nin “Kamusi Türki Lügati” isimli eserini neşrettiği, Kutadgu Bilig'in tercümesini yaptığı yani birçok eserleri Türk diline çevirdiği vurgulanarak bu manada Şemseddin Sami'nin Türkoloji alanına mühim hizmetleri olduğu ifade edilmiştir.

Makalenin devamında Necip Asım'ın da İstanbul Üniversitesi'nde Türk dili öğrettiğini, Orhun Kitabesini Orhun Abideleri ismi ile neşrettiğini ve ilk defa Atabetü'l Hakayık eserini tanıtırak sonra bunu aslı ile beraber neşrettiği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda yazar Necip Asım'ın Türkoloji'ye hizmetinin iki tane olduğunu dile getirmiştir. Bunlardan birinin bu eseri Türklere tanıtması diğerinin de Türk Kitabelerinden ikisini tercüme etmiş olmasıdır.

¹¹⁹ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 3”, Çınaraltı, sayı 10, 11 Birinci Teşrin 1941, s.5-6.

Makalede Ziya Gökalp'in çalışmalarının Türkçülük zaviyesinden yapmış olduğu ancak bu çalışmanın iyi Türkçülük değil Türkoloji çalışması olarak yorumlanması gerektiği vurgulanmıştır. Türkoloji'nin metodik bir surette Ziya Gökalp'in teşebbüsüyle başladığı vurgulanmıştır. Bu doğrultuda Ziya Gökalp'in fikirlerine istinaden İttihat ve Terakki Fırkası'nın İstanbul Üniversitesi'ne Almanya'nın ikinci derecedeki profesörlerini getirdiği ve bu profesörlerin çalışmaları ile Türkoloji hareketinin başladığı dile getirilmiştir. Ziya Gökalp'in yalnız fikir vermeye kalmayarak bu sahada insan yetiştirmeye de önem verdiği ifade edilmiştir. Ayrıca Köprülüzade olarak tanınan gencin Ziya Gökalp'in teşvikleriyle Türkoloji alanında çalıştığı ve eserler verdiği vurgulanarak Türk Edebiyat Tarihinin ilk defa ilmi şekilde bu genç tarafından kaleme alındığı vurgulanmıştır.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 4”¹²⁰ makalesinde aynı dili konuşan insanlar arasında bir akrabalık mevcut olduğu, dil bilgisinin aynı kökten olduğu, bir dil grubuna mensup insanın en eski devirlerde siyasi bir birlik teşkil etmiş olacağı savunulmuştur. Bu doğrultuda aynı köke dayanan dilleri konuşan insanlar arasında daha eski devirlerde bir siyasi birlik olduğu ileri sürülmüştür. Bundan dolayı birbirlerini anlayan ancak aralarında lehçe farkı bulunan Türklerin eski devirlerden beri siyasi birlikler halinde olduklarından şüphe edilemeyeceği belirtilmiştir.

Dil gruplarını araştıran alimlerin Türklerin yakın akrabalarını tetkik ederek bunlara Ural-Altay diye müşterek ismini verdikleri belirtilmiştir. Fakat eskiden bu müşterek isme Turan kavimleri adı verildiği ifade edilmiştir. Slav kavimleri arasında bir Panslavizm, Germen kavimleri arasında bir pan-cermenizm mevcut olurken Turan Kavimleri arasında da bir Panturanizm cereyanının meydana çıktığını ve bu cereyanın Macarlar tarafından ileri sürüldüğü dile getirilmiştir. Macaristan'da iki cereyan var olduğu dile getirilmiştir. Bunlardan birinin ilim adamlarının bazılarının kendini Fin asıllı iddia etmesi iken diğerinin ise kendilerini Türk asıllı gördüğü öne sürülmüştür. Ancak yazar ilim adamlarının düşüncesine karşı çıkarak Macaristan'da asıl halkın Türk olduğunu ve Macar milletinin bunun farkına vararak Turanizm cereyanını kısa sürede ilerlettiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda Turan arazisinin Hazar Denizinden doğuya Aral gölüne kadar ulaştığını bundan dolayı buraya ne Macarların ne de Finlerin uğramadığını dile getirmiştir. Bu takdirde kelimenin delalet ettiği bu manayı göz önünde tutarak Turanizm anlayışının bir Pantürkizm anlayışından başka bir şey olmadığı belirtilmiştir. Turanizm deyince Türkçülüğü kastetmekte olduğunu dile getirmiştir.

¹²⁰ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 4”, Çınaraltı, sayı 11, 18 Birinci Teşrin 1941, s.8-9.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 5”¹²¹ makalesinde Rusya Türkleri içinde Türkçülük fikrini başlatanlarının ilkinin ve sonuncusunun Gaspıralı İsmail Bey olduğu, Gaspıralı İsmail Bey’den sonra Türkçülük fikri ile uğraşanların ikinci adımı dahi atamadığı ve bu ideali bilinçli bir surette işletemedikleri belirtilmiştir. Rusya Türkleri arasında Türkçülüğü mevzu bahis edenler arasında Hüseyin zade Ali Bey’in olduğu ancak Hüseyin zade Ali Bey’in Türkçülükten ziyade Turanizm fikrini benimsediği vurgulanmıştır. Bunların dışında Türkçülük ideolojisine Ahmet Ağaoğlu ve Yusuf Akçuraoglu gibi isimlerin de hizmet ettiği ifade edilmiştir. Makale de Hüseyin zade Ali Bey’in Azerbaycan’da Hayat gazetesini çıkardığını ve burada Türklük ve Türkçülük fikirlerine temas etmeye başladığını sonrasında Füyüzat mecmuasında yazılar yayımlayarak bütün Türklerin kabul etmesi gereken umumi dilin Türkiye lehçesi olması gerektiğini kendisinin de bu üslupla yazılar yazdığı dile getirilmiştir. Ağaoğlu Ahmet Bey’in ise yazıları ile matbuat alanında tanınmaya başladığı ve Ağaoğlu’nun hareketlerinin Türkçülükten ziyade kültür kalkınmasına ait olduğu belirtilmiştir.

Makalede Türkiye’de ki Türkçülük hareketinin ise 1908 senesinde yalnız ilmi faaliyette bulunmak ve Türkçülükten ziyade Türkoloji ile uğraşmak amacıyla kurulan “Türk Derneği” ile başladığını ancak bu derneğin faaliyetlerini yerine getiremediği belirtilmiştir. Türkiye’de Türkçülük fikrinin Türkiye içindeki nedenler sonucu oluştuğu vurgulanmıştır. Bu nedenler arasında; Osmanlı himayesinde bulunan gayri Türk unsurlarının kendilerine ait devlet kurmaya çalışmaları ve Balkan Savaşları sırasında Arnavut, Rum, Ermeni, Arapların Türklüğe karşı ihanetleri gösterilmiştir. Bu durumun Türkler içinde birlik oluşmasına sebebiyet verdiği açıklanmıştır.

Makalede Tıbbiye öğrencileri arasında oluşturulan birliğin Türk Ocağı’nın temelini attığı dile getirilmiştir. Türk Ocağı’nın Türk kültür hayatına büyük iyilikler ettiği, gençliği kendi çatısı altında toplayarak idealist ve temiz bir gençlik yetiştirdiği ifade edilmiştir.

Son olarak Balkan savaşı, Arnavutların ihaneti, düşmanların feci zulümleri, Rumların, Ermenilerin ve bilhassa Arapların Türklüğe karşı ihanetlerinin Türk milletinin gözünü açtığını ve milliyet hissini uyanmasına yardım ettiğini bu doğrultuda Türkçülük hareketinin büyük bir ivme kazandığı ifade edilerek Türkçülüğü ciddi ve ilmi bir surette izah eden, sistemleştiren ve ilk defa izah edenin Ziya Gökalp olduğu vurgulanmıştır.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 6”¹²² makalesinde Ziya Gökalp’in kısaca hayatı ve fikriyatı üzerinde durulmuştur. Makaleye göre Ziya Gökalp, 1908 senesinde Meşrutiyet

¹²¹ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 5”, Çınaraltı, sayı 13, 1 İkinci Teşrin 1941, s.10-11.

¹²² Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 6”, Çınaraltı, sayı 14, 8 İkinci Teşrin 1941, s.6-7.

ilan edilince İttihat ve Terakki Fırkasında etkin olmaya başlamıştır. Bu dönemde Peyman ve Dicle gazetelerinde yazılar yazmıştır. İttihat Terakki'nin kendisini Selanik'e daveti üzerine siyasi ve ilmi hayatta daha etkin rol oynamıştır. Selanik'te bir taraftan hocalık ederken diğer taraftan Genç Kalemler, Yeni Felsefe mecmualarında ve Rumeli gazetesinde bazen kendi imzası ile bazen de müstear isim ile yazılar yazmıştır. Selanik'ten İstanbul'a gelen Ziya Gökalp İstanbul Üniversitesi'nde ilmi içtimai dersini vermeye başlamıştır. Makalede Ziya Gökalp'in ilmi ve fikri faaliyetinin bu döneme denk geldiği dile getirilmiştir. Edebiyat Fakültesi mecmuasında ve muhtelif gazetelerde neşriyatta bulunan Ziya Gökalp, 1917 senesinde Yeni mecmuayı yayımlamaya başlamıştır. Makale de bu mecmuada açık bir şekilde Türkçülük fikrini açıkladığı belirtilmiştir. 1919'da İtilaf devletleri İstanbul'u işgal edince Ziya Gökalp'te birçok ileri gelen isimle beraber Malta'ya sürülmüştür. Malta'dan sonra Diyarbakır'a dönen Ziya Gökalp Küçük Mecmuayı neşretmiştir. Daha sonra Ankara'ya gitmiş ve burada Telif ve Tercüme Heyeti Başkanlığı'na tayin edilmiş ve Diyarbakır mebusu olmuştur. Aynı zamanda neşriyatına devam etmiştir. 1924'te hastalanarak İstanbul'a sevk edilmiş ve burada 49 yaşında hayatını kaybetmiştir.

Yazar, Ziya Gökalp hakkında “O tarihçi değildi, Tarihten bahsetti. Edebiyatçı değildi, edebiyattan bahsetti. Şiirler yazdı. Onun birçok cephesi vardır. Fakat onun cephelerini teker teker olarak mütalaa etmek asla doğru değildir. Onu bir kül halinde göz önünde bulundurmak gerektir. Ziya Gökalp bu sahaların hiçbirinde temayüz etmemiş hiç birisinde derinleşmemiştir” ifadelerine yer vermiştir. Makalede Ziya Gökalp'in tarih konusunda araştırmalar yaptığını ve Osmanlı Tarihine bağlanıp kalanların Türk milletinin tarihinin Osmanlılarla başlamadığını göstermek istediği ifade edilmiştir.

Yine makale de Türkçülük idealine Kurtuluş Savaşı dönemlerinde Rıza Nur'un hizmet ettiği ifade edilmiştir. Rıza Nur'un Türkçülük ideali uğruna hayatını, mevkiini varını yoğunu feda ettiği, Türkçülük sahasında önemli rol oynadığı, umumi bir Türk tarihi yazdığı ve Maarif Vekili olunca Türkçe isimler alınması için gayret gösterdiği ve Türkoloji alanında önemli eserler meydana getirdiği vurgulanmıştır.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 7”¹²³ makalesinde Türk isminin ilk kez Kin-Şan dağları yöresinde hürriyetine kavuşmuş bir kavim tarafından kullanıldığı belirtilmiştir. Bu kavimin kendine Türk adını verdiğini daha evvelde böyle bir kavim adına tesadüf edilmediği için bazı alimlerin Türk sözünün mevcudiyetini bu tarihten başlattığından söz edilmiştir. Makalede Kök Türk sözü incelenerek kök kelimesinin karşılığının gök ve mavi

¹²³ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 7”, Çınaraltı, sayı 16, 22 İkinci Teşrin 1941, s.11-12.

anlamına geldiği, Türk lehçesine göre gök diye telaffuz edildiği belirtilmiştir. Göktürk kelimesinin bugünkü anlamının İlahi Türk veya semavi Türk olduğu açıklanmıştır.

Makalede Türk kelimesinin Çin tarihlerinde “Tu-kiue” olarak karşımıza çıktığını ve bazı kitapların bu kavramı “Türük” diye kaydettiği belirtilmiştir. 1915 senesinde Paul Pelliot isimli bir araştırmacının Çince dilinin en eski telaffuz şekline göre Türük kelimesinin eski şeklinin “Türküt” olarak açıkladığı belirtilmiştir. Bütün bu açıklamalara göre Türk sözüne altıncı asırda Çin tarihlerinde rastlandığını kabul etmek gerektiği vurgulanmıştır. Ancak makaleye göre Türk kelimesinin, Çin tarihlerinde milattan evvelki dönemlerde zikredildiği düşünülmektedir. Milattan evvelki dönemlerde eski Çin dilinde ise Çinliler ‘r’ harfi bulunan kelimeleri aldıktan sonra ‘r’ harfini sildikleri için bu Tik kelimesinin Türk sözünün Çincedeki telaffuzundan başka bir şey olamayacağını bundan dolayı Türk sözünün milattan sonra altıncı asırda değil milattan çok önceki devirlerde bulunduğu dile getirilmiştir.

Makalede kavim isimlerinin zamanla asıl anlamlarını kaybederek kavimlerin kendi isimleriyle yad olunan bir şahıstan türediği düşüncesi eleştirilmiştir. Bu durumun Macarlarda bulunduğu söylenerek rivayete göre Macarlar Hunor ve Moger isimli iki kardeşin neslinden türediğine Moger’in neslinden gelenlere Macar, Hunor’un neslinden gelenlere Hunlar ismi verildiği ifade edilmiştir. Ancak makalede Türk adını bir şahıs isminden çıkaran Şark rivayetleri ve İslam kaynakları olduğu belirtilmiştir.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 8”¹²⁴ makalesinde Türkoloji üzerine çalışma yapan yabancı alimler konu edinilmiştir. Makalede Finlandiya’nın Türk kitabelerini bulmak ve ilim alemine tanıtmak gibi büyük hizmetlerde bulundukları ifade edilmiştir. Finlandiya’da Türkoloji çalışmalarında Türk kitabelerini bulup ve tanıtmada hususunda Sjögren, Aspelin, Castren, Türk alfabesinin menşei hakkında bir tetkik yazmış olan Otto Donner, Poasonen ve Nikola gibi düşünürlerin Türkoloji’ye hizmeti dokunduğu dile getirilmiştir.

Almanya’da Türkoloji’nin ise bilhassa Almanların Turfan ve çevresine yapmış oldukları sefer heyetlerinden sonra başladığı Almanların bu sefer sırasında yaptıkları tetkikler sonucunda Uygur Türklerine ait sandık, eşya ve yazılar bulunduğunu Alman alimlerin ise bunları neşre başladığı ifade edilmiştir. Alman alimler arasında F.W.K. Müller, Turfanda bulunan iki kitabeyi çıkardığı, daha sonra Bang, Gabain tarafından “Turkische Turfan- Texte” adıyla bir seri neşriyat yayımladığı, Bobinger isimli araştırmacının ise Osmanlı Tarihi ile ilgili araştırmalar yaptığı belirtilmiştir.

¹²⁴ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 8”, Çınaraltı, sayı 17, 29 İkinci Teşrin 1941, s.5-6.

Avusturya’da ise Hammer’den sonra Kraeliz’in mühim araştırmalar yaptığı ve Kraeliz’in bir mecmuada Osmanlı tarihine dair mühim yazılar yazdığı ve Fatih’in Kanunu’nu neşrettiği ifade edilmiştir. Lehistan’da Türkoloji sahasında Kawalski ve Zajac Skauski etkin olduğunu bu düşünürlerin her ikisinin de Anadolu lehçeleri ile meşgul olduğunu ve Osmanlı metinlerinden mühim parçalar neşrettikleri ifade edilmiştir.

Macaristan’da Türkoloji’nin tarihinin daha eski olduğunu Macaristan’ın kendi tarih ve dillerini tetkik ederken Türkoloji’ye de önem vermek zorunda kaldıkları belirtilmiştir. Bu suretle Macaristan’da Türkoloji çalışmalarının daha geniş bir sahada yayıldığını ifade eden yazar Macaristan’da Türkoloji’ye büyük hizmet eden alimlerden birisinin Gombocz Zoltan olduğunu ve bu düşünürün Avarların Türk olduğunu ispat ettiğini, Türkçe has isimleri tetkik ettiğini ve Macar dilinde bulunan Türkçe sözleri bir araya toplayarak çıkardığı ifade edilmiştir. Bu düşünürden sonra ise Türkoloji’ye hizmeti dokunan en önemli ismin Melich Janos olduğu dile getirilmiştir.

Bulgaristan’da Türkolog olmadığını ve Bulgaristan’ın kendi tarihini araştırırken zaruri olarak Türkoloji ile meşgul olduğu dile getirilmiştir. Aynı şekilde İtalya’da da Türkolog olmadığını dile, Bonelli isimli düşünürün bazı çalışmalarda bulunduğunu ancak bu sahada ilim adamı yetiştiremediklerini halbuki İtalya’da ki arşiv daireleri ve kütüphanelerinde Osmanlılara ait binlerce vesika olduğu ifade edilmiştir.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 9”¹²⁵ makalesinde Türk kavramına dair birçok yerli ve yabancı araştırmacıların çalışmaları ele alınmıştır. Makalede Avrupa alimlerinden Franz V. Erdman’ın Türk ismini “Turier, Tareten, Turanier, Turken, Turkmenen, Turkomonen” isimleri ile mukayese ettiğini; S.W. Koelle’nin Türk ismini Tatar adı ile aynı izah ettiğini; Fiok Karoly’nun ise Türk isminin asıl şeklinin “Turku” olup Hazar Denizi’nin sahilinde oturan İskitlerin dilinde, göl kenarında oturan adam anlamına geldiği dile getirilerek bütün bunların gayri ilim iddiaları olduğu ifade edilmiştir. Makalede Türk isminde ilk ciddi iştikakı verenin Vambéry olduğunu ifade edilmiştir. Vambéry Armin’in “Türk-Tatar Kavimlerinin İptidai Kültürü” adlı çalışmasında Türk sözünü törümek, türemek fiilleri ile teşekkül ettiğini ve bu tetkiki Munkacsi Bernat’ın da kabul ve izaha çalıştığı belirtilmiştir. Bu ismin türemiş mahluk, insan manasına geldiğini ve Ural-Altay kavimlerinde bu şekilde adlandırma tarzına rastlandığı belirtilmiştir. Bu adlandırma tarzına örnek olarak Çeremislerin kendilerine Mari, Züryenlerin kendisine Komi, Lapların diğer adının Almaç olması, Tunguzların isminin Boya olması örnek verilmiştir. Bu örneklerde kullanılan diğer isimlerin anlamlarının hepsinin adam anlamına geldiği açıklanmıştır. Bu doğrultuda Ural-Altay

¹²⁵ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 9”, Çınaraltı, sayı 18, 6 Birinci Kanun 1941, s.8-9.

kavimlerinde insan manasına gelen kelimelerin kavim ismine de delalet ettiği vurgulanmıştır.

Makalede Çin Türkistan'ın da bulunan Uygur metinleri elde edildikten sonra Alman alimlerinden F.W.K. Müller'in neşrettiği "Uigurca" serisinin ikinci cildinin metinleri arasında Türk sözünün geçtiğini ve burada Türk kelimesinin bir kavim ismi gibi değil manası olan bir söz olarak kullanıldığını burada geçen kelimenin "Erk Türk" şeklinde geçmekte olup kudret, kuvvet manalarına geldiği ifade edilmiştir. Buradaki kuvvet, kudret manalarına gelen Türk sözü ile Türk kavim isminin aynı olduğunu ilk defa olarak 1912'de Von Le'Cog isimli düşünürün ileri sürdüğünü ve sonrasında meşhur alim Thomsen'in de bu ciheti kabul ettiği dile getirilmiştir. En son olarak 1927'de bu ciheti Nemeth'in detaylıca ispat ettiğini ve Nemeth'in Türklerde hâkim, unsur, baş, kabile, fazilet, şecaat, cesaret gibi manalar taşıyan isimler aldığını, Peçeneklerin baş kabilesinin adının Kayı olduğu ileri sürülmüştür.

"Bugünkü Türkçülüğün Esasları 10"¹²⁶ makalesinde şimdiye kadar olan yazıların Türkçülüğe ait veya yardımcı mahiyetinde malumat verildiğini ancak bundan sonraki yazılarda önce tarihini sonra o dönemdeki vaziyeti ve nasıl olması gerektiğinden bahsedileceği belirtilmiştir. Makalede Tarihi Türkçülük konusunu ele alınmıştır. Türkiye'de tarihte Türkçülük fikrinin eski bir mazisi olmadığı ve Anadolu Türk tarihinin Selçuklularla başladığı ancak Osmanlı zamanında Türk tarihinin sadece Osmanlı tarihinden ibaret kaldığı belirtilerek Anadolu Türk tarihini Selçuklularla başlatmak gerektiğini ilk duyan ve yazanın Doktor Rıza Nur olduğu dile getirilmiştir.

Tarihte Türkçülük hususunda evvela milli tarihe önem vermek gerektiği vurgulanmıştır. Bu hususta ilk adımı atanların Süleyman Paşa, Mustafa Celaleddin Paşa ve Vefik Paşa olduğu vurgulanmıştır. Ahmet Vefik Paşa'nın "Lehçe-i Osmani" adlı eserinde Türk maddesinde Uygurları, Karlukları, Kalaçları, Ağaçerileri, Kuman, Kırgız ve Oğuzları izah ettiği ve Ebulgazi Bahadır Han'ın "Şecer-i Türkisi" eserini Türkçeye çevirdiği ifade edilerek Ahmet Vefik Paşa'nın milli tarihe mühim hizmetleri olduğu ve maksadının Türk kavmini, lisanı, edebiyatı, kıyafeti ve sanatı ile müstakil bir kavim olmak üzere ihya eylemek olduğu belirtilmiştir.

Mustafa Celaleddin Paşa'nın da milli tarih hakkında pek çok araştırmalar yaptığı bunların yalnız bir kısmının "Les Turca Anciens Et Modernes" adlı eserde toplandığı ve Mustafa Celaleddin Paşa'nın gerek lisan gerek tarih hakkında yeni nazariyeler kurduğu ve Turo-arianizm fikrini çıkartarak milli tarihe önemli hizmetleri olduğu vurgulanmıştır.

¹²⁶ Hüseyin Namık Orkun, "Bugünkü Türkçülüğün Esasları 10", Çınaraltı, sayı 19, 13 Birinci Kanun 1941, s.15.

Makalede milli tarihi ilk defa ilmi bir suretle bahseden ve bunu okullarda okutmak azminde olan kişinin Süleyman Paşa olduğu ve Süleyman Paşa'nın "Tarih-i Alem" adlı eserinin öneminden bahsedilmiştir. Tarih-i Alem adlı eserin yedinci bölümü Türklere ait önemli malumatlar verildiği ve birçok eserin üstünde tutulduğu belirtilmiştir.

Son olarak makalede Balhasanoğlu Necib Asım Bey'den bahsedilmiştir. Necib Asım Bey'in milli ilmi ilk defa getiren kişi olduğu ve onun Türkolojiye hizmetinin Atabetül Hakayık eserini ilim alemine tanıtması ve iki Orhun kitabesini Türkçeye çevirmesi üzerine Türkoloji'ye büyük bir faydası olduğu dile getirilmiştir. Makalenin sonunda ise Türkoloji ve Türkçülüğü birbirinden ayırt etmek gerektiği vurgulanmıştır.

"Bugünkü Türkçülüğün Esasları 11"¹²⁷ makalesinde Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde Türkçülük hareketi adına yapılan çalışmalar belirtilmiştir. Makalede o dönemin tarih cereyanının, yeni tarih tezinin ilk mübeşşiri Doktor Rıza Nur olarak gösterilmiştir. Rıza Nur'un on iki ciltlik tarih eserinde gerek Türkçülük gerek yeni tarih tezinin esaslarını izah ettiği belirtilmiştir. Ancak bu eserin sonrasında abartıya götürüldüğünü hatta Afrika'da ki Tuareklerin, Amerika'da ki Mayaların bile Türk iddia edildiğini bunların hiçbirinin ilmi metoda dayanmadığı belirtilmiştir.

Makalede tarih tezi meydana çıkmadan önce Besim Atalay'ın "Maraş Tarihi" eserinde Hitit ve Akadça'nın Türk olduklarını iddia ettiği belirtilmiştir. Eserde Karkamış sözündeki kamış kelimesinin Türkçedeki gümüş anlamına geldiği ve Yakut Türklerinin adının Arapçadaki yakut sözünden geldiğini zannedenlere karşılık yakut sözünün yakıt yani kıymetli taş anlamına geldiği belirtilmiştir.

Makalede Doktor Rıza Nur Bey'in ilmi bir eser yazmadığı belirtilmiştir. Rıza Nur'un eserini yazmada ki amacının Türk milletine, Türk tarihini öğretmek olduğu vurgulanmıştır. Eserin en orijinal tarafının ise Anadolu Türk tarihini Selçuklular ve Osmanlılar diye ayırt etmeden bir bütün halinde incelemiş olmasıdır. Ayrıca makalede Mustafa Kemal Atatürk'ün milliyetçilik konularına, milli dil ve milli tarih konularına el attığı, milli tarihi okullarda okuttuğu, Türk Tarih Kurumu'nun kurulmasına sağladığı ve Türk tarihi hakkında yapmış olduğu çalışmalar belirtilerek Mustafa Kemal Atatürk büyük Türkçü olarak ifade edilmiştir.

"Bugünkü Türkçülüğün Esasları 12"¹²⁸ makalesinde Türkçülük fikrinin gelecek nesillere nasıl aktarılması gerektiği ve milli tarihimizi okullarda okutmanın gerekliliğinden bahsedilmiştir. Makalede bir milletin tarihi o milletin kökü olarak açıklanmıştır. Bu hususta Türk tarihini olduğu gibi meydana koymak ve onu bütün

¹²⁷ Hüseyin Namık Orkun, "Bugünkü Türkçülüğün Esasları 11", Çınaraltı, sayı 20, 20 Birinci Kanun 1941, s.9-10.

¹²⁸ Hüseyin Namık Orkun, "Bugünkü Türkçülüğün Esasları 12", Çınaraltı, sayı 21, 27 Birinci Kanun 1941, s.14-15.

gençliğe anlatmak gerektiği belirtilmiştir. Makalede bütün Asya tarihi Türk tarihi olarak kabul edilmiştir. Bu doğrultuda Çin, Hint dahil olmak üzere Asya tarihi ile Türk tarihinin karıştığı bu yüzden Türk tarihini bilmeden Asya tarihini anlamamanın mümkün olmayacağı dile getirilmiştir.

Makalede milli tarih çalışmaları, bir taraftan ilmi suretle devam ederken diğer taraftan da okullarda buna birinci derecede yer verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunun gerçekleşmesinin iki adımda mümkün olacağı dile getirilmiştir. Öncelikle milli tarihe başlamadan evvel tüm belgelerin bulunması birinci adım olarak belirtilmiştir. İkinci adım ise okullardaki milli tarih dersi olarak ifade edilmiştir. Milli tarihin Çin, Hint, Rus, Ermeni, Arap, Acem, Bizans, Fransız gibi kavimler ile münasebetleri olduğunu ve bu kavimlerden de bilgi vermenin pek kolay olduğu vurgulanmıştır. İlkokullarda sadece milli tarih okutulması gerektiğini başka kavimler hakkında da fikir verilebileceğini, ortaokul ve liselerde ise bu okullardaki tarih dersinin milli terbiye ve milli benlik dersi olduğu bu anlayışa uygun kitaplar yazılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu açıklamalardan sonra son olarak Tarihte Türkçülüğün bu makalede bahsedilenlerden ibaret olduğu dile getirilmiştir.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 13”¹²⁹ makalesinde Türkçülük bakımından milli destan ve efsaneler değerlendirilmiştir. Makalede milli efsanelerin çok önemli olduğu ve edebiyat tarihinden milli efsanelerle ilgili eksik, yanlış ve kısa bilgiler verildiği bu eksik, yanlış bilgilerle bir nesil yetiştigi dile getirilerek bu meseleye ilk defa ciddi bir suretle temas edenin Zeki Velidi Togan olduğu ifade edilmiştir. Zeki Velidi Togan’ın Atsız mecmuada birkaç makale ile milli destanlardan bahsettiği ve Doğu İslam kaynaklarına ait değerli bilgiler verdiği belirtilmiştir. Milli efsanelerin en eski kaynaklarının Çin tarihleri olduğunu belirtilerek bu tarihlerde Gök Türklere ait kurt efsanesi olduğunu bunun haricinde birkaç efsanenin meçhul olduğu vurgulanmıştır.

Yine makalede Manas Destanı, Oğuz efsanesi ve Uygur Türklerine ait efsaneler örnek gösterilerek efsane ve destanların incelenip sadece yazı şekline getirilmesi yetersiz görülmüş ve bunun tek başına bir anlam ifade etmediği vurgulanmıştır. Efsane ve destanların geçtiği dönemlerin çok iyi araştırılması ve milli tarihin çok iyi bilinmesi gerektiği kıyafet, ahlak ve adetlerini bilerek efsaneyi canlı ve hakiki bir hale getirmek gerektiği vurgulanmıştır ve milli destanlar toplanırken milli şairlere önemli vazifeler düştüğü de dile getirilmiştir.

¹²⁹ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 13”, Çınaraltı, sayı 23, 10 İkinci Kanun 1942, s.9-10.

“Bugünkü Türkçülüğün Esasları 14”¹³⁰ makalesinde dil bakımından Türkçülük fikri incelenmiştir. Makalede Türk lisanının monosilabik bir dil yani tek heceli bir dil olduğu ve dağ, taş, ana, su, at gibi sözlerin tek heceli olup bunların bir kısmının eski şeklini muhafaza ettiğini, tek heceli vaziyetini saklayamamış olanlarında büyük bir kısmının filolojinin yardımı ile asıllarını araştırmanın son derece güç olduğu belirtilmiştir.

Dünya dillerini tasnif ederek mütalaa etmek isteyen alimlerin Türk dilini de Ural-Altay dilleri arasında gösterdiklerini ancak alimlerin yine de Ural-Altay grubuna dahil olan dillerin müşterek köklerini bulamadıklarını Türk dilinin başlı başına müstakil bir dil olduğu belirtilmiştir. Makalede bazı alimlerin Türk dili ile Ural ve diğer Altay dillerini mukayese ederek bir akrabalığın mevcudiyetini ispat etmeye çalıştıklarını, bu doğrultuda 1836 yılında Wilhelm Schott, “Versuch Über Die Tatarischen Sprachen” isimli eserinde ispat etmek istediği belirtilmiştir. Makalede kimi alimin bu akrabalığı savunduğu kimi alimin ise bunu reddettiği dile getirilerek Ural-Altay dilleri arasında bir akrabalık değil, bir münasebet olduğu kabul edilmiştir.

3.1.2. Çınaraltı Dergisinin Türkçülük Programı

“Türkçülük Programı”¹³¹ adlı makalede Türkçülük fikri içinde dilin önemi ele alınmıştır. Makalede o dönem için sadece Türkiye Türklerinin hür ve müstakil olduğu diğer Türk yurtlarının yabancıların tahakküm ve nüfuzu altında olduğu belirtilmiştir. Ancak bu durumun yalnız Türkiye Türklerinin milli şuura sahip olup diğer Türklerin gaflet ve delalet uykusunda olduğu anlamına gelmediği açıklanmıştır. Tam tersine Rumeli Türklerinden Çin ve Mançuri Türklerine varıncaya kadar bütün Türklerde milliyet duygularının yarım çağa yakın bir zamandan beri uyanmış ve filiz vererek kökleştiği belirtilmiştir.

Makalenin devamında Gaspıralı İsmail Bey’in Kırım’da çıkardığı Tercüman gazetesinin 50. Sayısındaki “milletin terakkisi ve istikbali için her şeyden evvel fikir lazımdır. Fikir uyanmadan terakki etmek imkansızdır. On beş yıl evvel kendi evinin dışını göremeyen fikir bugün umumi halini ve umumi işlerini düşünmekle meşguldür. En büyük terakkimiz de bu olsa gerekir” yazısı yayımlanarak Kırım Türklerinde fikir yani milli şuurun en geç 1895’de başladığı belirtilerek Türk yurtlarında milliyet şuurunun on dokuzuncu asrın sonu ile yirminci asrın başına tesadüf ettiği dile getirilmiştir.

Makalede Türk yurtlarında milliyetçilik fikir ve duygularının önce mahalli ve kabilevi olarak başladığını sonra büyük Türk ideal ve fikir önderlerinin iştiraki ile

¹³⁰ Hüseyin Namık Orkun, “Bugünkü Türkçülüğün Esasları 14”, Çınaraltı, sayı 29, 21 Şubat 1942, s.8-9.

¹³¹ Hüseyin Emir Erkilet, “Türkçülük Programı”, Çınaraltı, sayı 27, 7 Şubat 1942, s.4.

umumileşerek birliğe doğru gittiği dile getirilmiştir. Mahalli ve kabilevi milliyetçiliğin tekamülünün ırki ve kavmi milliyetçilik olduğu ve buna da Türkçülük denildiğini Türkçülüğün, milliyetçiliğin ikinci mütekamil şekil ve sahasını teşkil ettiği ifade edilmiştir. Milli şuur ve vicdan duygusunun Türklerin tek bir millet olduklarına samimi bir iman ve kanaat beslemekle hakiki bir dava hükmünü alacağını, bu davanın ise hedefi, gayesi ve programı olması gerektiği vurgulanmıştır.

Makalede Gaspıralı İsmail Bey'in Türklüğün programını "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" suretiyle kurduğu ve Ziya Gökalp'in "Türkçülüğün Esasları" kitabında Lisani Türkçülüğü en başa aldığı örnek gösterilerek bunların dil meselesinin önemini gösterdiği ifade edilmiştir. Dünyada mevcut bütün Türklerin yazı dilleri birleştirilir, aynı kültür sayesinde de fikirleri toplanırsa onların iş birliklerinin artık kendiliğinden temin edileceği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda Türk birliğini kolaylaştıracak unsurların dil ve kültür birliği olduğu vurgulanmıştır. Türkçenin yabancı dillerin etkisinden kurtarıldığı zaman dil birliğinin oluşacağı vurgulanmıştır.

"Türkçülük Programında Dil Meselesi"¹³² isimli makalede dil birliği incelenmiştir. Makalede Türkçeyi ana dili olarak konuşan 70 milyon Türk'ün bulunduğu ve bu Türk ulusunun Balkan yarımadasından Çin'e, Mançuri'ye, Sibirya'dan Suriye'ye, Irak, İran ve Hindistan içlerine kadar yayılı olduğu belirtilerek türlü coğrafi semtlerin kendilerine has lehçe ve ağız kullandıkları ifade edilmiştir. Makalede Türk düşmanlarının bu durumdan faydalandığını bu yüzden Türk milletine hükmetmek için Türk'ü daima ayırmaya, kabileleştirmeye çalıştığını ve hükümler altındaki Türklere Türk ismini yasak ederek kabile isimlerine önem verdikleri dile getirilmiştir. Bu hususun Türklere Türklüğünü unutturarak Türklüğü parçalama gayesi güttüğü dile getirilmiştir.

Makalede her Türk'ün farklı lehçe ve ağzına hürmetin bir esas teşkil ettiğini belirtilerek Türkçülük programında dil birliğini temin etmenin icap ettiğini vurgulanmıştır. Makaleye göre her Türk kendi semtinin lehçe ve şivesini konuşmada muhafaza etmekle beraber bütün Türklerin müşterek tek bir dil kullanması gerekir. Fakat bu okuma ve yazma dilinin konuşulan lehçeler arasında uçurumlar açmak demek olmadığını bilakis bir milletin müşterek okuma ve yazma dili halkın sözlerine yaklaşma mecburiyetinde olduğu bu dilin ancak bu sayede milli hüviyetini koruyarak gelişeceği belirtilmiştir.

Makalede devletin, bütün Türk illerinde kullanılan söz, ıstılah ve ifadeler doğrultusunda büyük bir sözlük oluşturması gerektiği önemle vurgulanmıştır. Bu sözlüğün müşterek Türk dilini kurabilecek yegâne anıt olacağı ifade edilerek bu sözlüğün

¹³² Hüseyin Emir Erkilet, "Türkçülük Programında Dil Meselesi", Çınaraltı, sayı 28, 14 Şubat 1942, s.4-5.

eski ve yeni bütün Türk lehçelerini ve kelimelerini ihtiva etmesi gerektiğini ve her kelimenin her semte göre değişebilecek olan anlamları ile telaffuz ve farklarını tespit etmesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak böyle bir sözlüğün müşterek tahsil Türk dilinin kurulmasında en sağlam temel olabileceği ifade edilmiştir.

3.1.3. Çınaraltı Dergisinde Türkçülüğün Amentü'sü

“Türkçülüğün Amentü'sü Şu Olmalıdır”¹³³ isimli makalede Türk milletine inanmak, onu tarih boyunca sevmek, geleneklerini kendi gelenekleri, adetlerini kendi adetleri, mukaddesatını kendi mukaddesatı, ahlakını kendi ahlakı, zevkini kendi zevki saymak, sevinç ve kederlerini benimsemek, Türk köylüsünün çarığına varana kadar hiçbir şeyini ondan ayrı görmemek, ona hükmetmeye, üstün olmaya değil, ona hizmet etmeye onun gizli dileklerini sezmeye çalışmak, her şeyi Türkçülüğün isteği ve faydası bakımından düşünmek sonra da bütün bunlara karşılık da manevi bir hazdan, bir iç ferahlığından başka şöret, servet, mevki gibi hiç bir şey beklememek Türkçülüğün Amentü'sü olarak sayılmıştır. Makalede bunları yapmayanların Türkçülüğünden şüphe edileceğini, bir Manastırlyı Arnavut, Azeri'ye Acem, Kırımlyı Tatar, Kazanlıya Moğol diyenin tam bir Türkçü olmadığını gelenekleri, adetleri, mukaddesatı, ahlakı, zevkimizi beğenmedikleri için değiştirmeye kalkınlarında Türkçü sayılmadıkları dile getirilmiştir.

Makalede bir Türkçünün memleket meselelerinde hiçbir şeyi soyut ve şahsi düşünemeyeceğini, milli menfaat bakımından iyi ve kötü görebileceğini bu gibi meselelerde şahsi menfaatlerini gözetenerin Türkçülüğünden şüphe edileceği ifade edilmiştir. Son olarak makalede bir refaha ulaşmış adamın artık hayat tarzını beğenmemesi, biraz bilgi edinenlerin Türk kültürüne yan bakması, inkılapları hayatının bir tekamülü değil yıkılışı sanması, başkalarına göre ahlakını, zevkini, adetlerini değiştirmesi gibi davranışta bulunan insanların Türkçülük duygusuna yabancı kalmalarından kaynaklı olduğu ifade edilmiştir.

Türkçülük başlığı altında 52 makalenin incelemesi yapılmıştır. Çınaraltı dergisi yazılarında genellikle Türkçülüğün tanımı ve Türkçülüğün amacı üzerinde durulmuştur. Makalelerde ilk olarak Türk milletine bir ideal aşılama arzusu görülür. Çünkü idealsiz bir milletin yaşayamayacağı, yok olmaya mahkûm olduğu ifade edilmiştir. Dergi dönemin zararlı neşriyat olarak tabir ettiği yayın organlarından dolayı birçok fikirlerin meydana çıktığını ve insanların birçok fikirler arasında ideal yokluğu ve tehlikeli fikirlere kapılma korkusu yaşadığını belirtmiştir. Bu doğrultuda yazılarında sık sık fikre karşı koymak için fikir silahı gerektiği yalnız sahip olacağımız fikrin bizi Türk adet ve geleneklerinden

¹³³ Orhan Seyfi Orhon, “Türkçülüğün Amentü'sü Şu Olmalıdır”, Çınaraltı, sayı 17, 29 İkinci Teşrin 1941, s.1.

uzaklaştırmaması gerektiği işlenmiştir. Bu hususta derginin gayesi Türk milletine milli benliğini duyurmak, milli birliği genişletmek ve kuvvetlendirmek olduğundan yazılarında sık sık Türkçülük fikri ele alınmıştır.

Makalelerde Türkçülük, Türk ile ilgili olan her şeyi bilmek, öğrenmek, sevmek ve ilgilenmek olarak açıklanmıştır. Derginin Türkçülük anlayışında Türk tarihi, Türk adet ve gelenekleri önemli bir yer tutmuştur. Çünkü Türkçü bir kişinin adet ve geleneklerini koruması gerektiği, kendi öz tarihini bilmesi gerektiği kısacası Türklüğe dair ne varsa hepsini benimsemesi gerektiği vurgulanmış ve ancak bu hususta bir Türkçünün olaylara bakış açısının bireysel menfaat gözetmeden Türk duygusu, Türk siyaseti ve Türk menfaati bakımından olacağı belirtilmiştir. Yazılarda sık sık Türkçülükte her şeyin Türk milleti için olduğu vurgulanmıştır.

Makalelerde Türkler ayrı coğrafyalarda yaşasalar dahi bütün Türklerin tek bir millet olduğu vurgusu yapılmıştır. Türkiye ve Türkiye hudutları dışında milyonlarca Türk yaşadığı ve Türkiye hudutları dışında ki Türklerin yok sayılmasının doğru olmadığı belirtilerek hiçbir Türkçünün hariç Türk ülkelerini Türkiye'ye ilhak tasavvurunda olmadığı, Türkçülerin bu ülkeler hakkındaki tek temennisinin bunların müstakil devletler halini alarak tam bağımsızlık altında yaşamları olduğu dile getirilmiştir.

Bazı makalelerde Türkçülük dil üzerinden açıklanmıştır. Türkçenin şive ve lehçeleri ile tek ve ulu bir dil olduğu, yabancı dillerin tesirinden kurtarılması gerektiği ve saf bir Türkçe oluşturularak Türk dünyasında dil birliğinin sağlanması gerektiği hatta bu hususta hükümetin ortak büyük bir sözlük oluşturulabileceği konuları işlenmiştir.

Son olarak makalelerde milletin harsı bir zümreden oluştuğu vurgulanarak Harsın yani kültürün alametleri lisan ve din olarak gösterilmiştir. Bundan dolayı Türk milletinin Türkçe konuşan Müslümanlardan oluştuğu ifade edilmiştir. Türkçülüğün milletin tanımını yapınca bizim gibi Türkçe konuşan ve Müslüman olanları Türk milletine dahil ettiği dile getirilerek bu hususta yine dil birliğinin önemi vurgulanmıştır. Harsı Türkçülüğün dil birliği maksadını taşıdığı ifade edilerek Kültürel Türkçülük anlayışı üzerinde durulmuştur.

3.2. Çınaraltı Dergisindeki Yazılarda Milliyetçilik Anlayışı

“Milliyetçilik Neden Lazımdır”¹³⁴ isimli makalede milliyetçiliğin öneminden bahsedilmiştir. Makalede emperyalizmin bir milletin diğer başka bir millete tahakkümü olduğu ve emperyalist ve solcuların milletler üzerinde tahakküm yolunda oldukları belirtilmiştir. Milliyetçiliğin gayesinin ise soy, kan, dil, tarih, gelenek, adet ve kültür

¹³⁴ Hüseyin Emir Erkilet, “Milliyetçilik Neden Lazımdır”, Çınaraltı, sayı 24, 17 İkinci Kanun 1942, s.4.

bağlarının manen ve maddeten birleştirdiği ve bir milletin muhtelif kısımları esir ise kurtarmak olduğu yani yabancı milletlere, yabancı topraklara tahakküm ve tasallut olmadığı dile getirilmiştir.

Bu doğrultuda makalede milletler için iki yol olduğu ifade edilmiştir. Emperyalist istilaların veya ideoloji sellerinin önünde süpürülüp yok olmak, bütün mukaddes varlık ve emellerini kaybetmek, milli duygu ve şuursuz, esir bir mahluklar kalabalığı teşkil etmeye evvelden rıza göstermek birinci yol olarak gösterilmiştir. Bunlara karşılık ikinci yolun ise şerefli bir millet olarak var olmayı tercih etmek olduğu ifade edilmiştir. Birinci yolu kendiliğinden istemek için bir insanın memleketinde yaşadığı milletten olmayarak tamamı ile yabancı duygular beslemesi gerektiği ifade edilerek birinci yol eleştirilmiştir. İkinci yolun ise milliyetçiliğin doğru ve şerefli yolu olduğu dile getirilmiştir. Makalede milliyetçinin gözünün hiçbir kimsenin ne toprak ne mal ne de varlığında olmadığı ve milliyetçiliğin öz dileğinin kendi milletini tek bir milli bayrak altında birleşmiş görmekten ibaret olduğu, milliyetçiliğinde bu yüzden lazım olduğu dile getirilmiştir.

“Milliyetçiliğe Kimler ve Niçin Muhalefet Ederler”¹³⁵ isimli makalede milliyetçiliğin, toplumu ve toplum menfaatini önemseydiği için her türlü çıkarlara, zıt düşünce ve isteklere fırsat vermediğini, topluma zarar getirebilecek hiçbir şahsi hak ve ayrıcalık tanımadığı dile getirilmiştir. Bu sebeple ayrı menfaat ve emel güden bilhassa yabancı unsurlara vasıta olan kişilerin milliyetçilikle uyuşmadığını hatta bu gibi kimseler için yıkılması ve bertaraf edilmesi gereken ilk müessesenin milliyetçilik olduğu vurgulanmıştır.

Makalede Kozmopolitlik ve beynelmilelciliğin amaçlarına varmak için insancılık ve barış propagandalarının arkasına sığındıklarını ve bu kişiler için bir millet telakkisi olmadığından ilk işlerinin milliyetçiliğe kastetmek olduğu vurgulanmıştır. Milliyetçilik ve kozmopolit arasında hiçbir ortak noktanın bulunmadığı ifade edilmiştir.

“İnsan Yok Millet Var”¹³⁶ isimli makalede Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra herhangi bir harp, bir politika veya bir ideoloji çatışması varsa şüphesiz hep millet düşüncesinin kazandığı belirtilmiştir. Makalede bu asrın bir milliyet asrı ve bu dünyanın bir milliyet dünyası olduğu, en büyük hakikatin ise soyut insan fikrinin iflas etmiş olduğu dile getirilmiştir. Makaleye göre insanı reel bir hale koyan, millet ve ırk fikrinden ayırmamak şartıyla, insan mübarek bir mefhumdur. İnsanın nasıl uzvi bir vücudu ve ruhu varsa insan topluluğunun ise vücudu ırk, ruhu millettir. Bunlarsız insanın vücutsuz ve ruhsuz insan gibi mübarek değil, bomboş bir mefhum olduğu vurgulanmıştır.

¹³⁵ Hüseyin Emir Erkilet, “Milliyetçiliğe Kimler ve Niçin Muhalefet Ederler”, Çınaraltı, sayı 7, 20 Eylül 1941, s.4.

¹³⁶ Peyami Safa, “İnsan Yok, Millet Var”, Çınaraltı, sayı 4, 30 Ağustos 1941, s.5.

“Milliyet Duygusu yahut Süleyman Ağa”¹³⁷ isimli makalede Türkiye’nin gelişmiş devlet haline gelebilmesi için tek kuvvetin milli duygu ve asabiyet olduğu vurgulanmıştır. Manevi kuvvetsiz devlet olamayacağı belirtilmiştir. Osmanlı Devleti’nin batmasında en önemli sebeplerden birinin milliyet duygusunun olmamasından kaynaklandığı dile getirilmiştir.

“Milliyet İdeali Topyekûn Milli Terbiye 1”¹³⁸ isimli makalede Halil Fikret Kant’ın “Milliyet İdeali Topyekûn Milli Terbiye” isimli kitabı tanıtılmıştır. Makalede bu eser milliyetçilik hareketinde bir anıt olarak nitelendirilmiştir. Eserin ameli ve nazari olarak iki kısımdan oluştuğu ifade edilmiştir. Eserin nazari kısmının topyekûn milli terbiye ve milli birlik başlığı ile başladığı belirtilmiştir. Gençliğin terbiyesi ile meşgul olmayan milletlerin çöküp gittiğini ve gençliğin terbiyesi ile birinci derece meşgul olmak gerektiği vurgulanmıştır. Makalede eserin nazari kısmında Halil Fikret Kant’ın bu mühim fikri ele aldıktan sonra örneklerle açıkladığı ve terbiyenin önemini ve rolünü kaydettiği belirtilmiştir.

Eserin bundan sonra idealler ve ideler başlığı altında idealin toplum hayatında ki rolünü izah ettiği belirtilmiştir. Bu başlık altında en değerli cümlelerin “Dünya tarihinde nam bırakmış olan milletler şöhretlerini, birinci derecede müşterek bir ideallere borçludurlar”, cümlesi olduğu ifade edilmektedir. Bu cümle göz önüne alınarak Türk milli tarihe bakılması gerektiği, Türk milli tarihinin böyle müşterek ideallerle dolu olduğu eğer bu müşterek idealler miras kalmasaydı Türk benliğini idrak edilemeyeceği vurgulanmıştır.

Eserin ameli kısmında ise konu, yetişkinlere ve gençlere bir idealin nasıl aşılması gerektiğidir. Bu hususta Halil Fikret Kant, millet içinde birlik yaratan bir diğer amilinde, memleket içinde yerleşmesini arzu ettikleri muayyen bir idealin, candan yayılması gerektiğini, yazı, söz, radyo gibi yayın vasıtaları ile sevdirmesi gerektiğini ve bu muayyen ideale tamamen zıt ve yabancı fikirler taşıyan fert ve yayın vasıtalarının engellenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda birkaç idealin memlekette serbestçe yayılmasına izin vermenin fikir anarşisine yol açacağını bu şekilde de bir milli birlik kurulamayacağını, Rusya’da komünizmin, Almanya’da Nasyonal Sosyalizmin ancak bu suretle kökleştiği vurgulanmıştır.

“Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli Terbiye 2”¹³⁹ isimli makalede eserin öbür kısımlarının konuları ele alınmıştır. Eserin ikinci kısmında milliyetçilik, ahlak ve

¹³⁷ Mustafa Hakkı Akansel, “Milliyet Duygusu yahut Süleyman Ağa”, Çınaraltı, sayı 9, 4 Birinci Teşrin 1941, s.10-12.

¹³⁸ Hüseyin Namık Orkun, “Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli Terbiye”, Çınaraltı, sayı 71, 30 İkinci Kanun 1943, s.6.

¹³⁹ Hüseyin Namık Orkun, “Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli Terbiye”, Çınaraltı, sayı 74, 20 Şubat 1943, s.11.

halkçılık konuları üzerinden milli terbiye önemi üzerinde durulmuştur. Eserin, bir yurdun saadet ve terakki kaynağının aynı dili konuşan, müşterek mazi, müşterek hali ve müşterek istikbali ile mukadderatlarını birleştirmiş bulunan insanların, hayatın önemli meseleleri üzerinde aynı ülküler etrafında birleşmiş insanlar olduğunu mükemmel bir suretle izah ettiğini ve herkesin önemle okuması gerektiği belirtilmiştir. Makale de her şeyden evvel Türklüğümüzü, benliğimizi düşünmemiz gerektiği vurgulanmıştır. Eserin bu kısımdan sonra halkçılığa geçtiğini halkçılığı tarihten örneklerle açıkladığını ve eserin son kısmının ise Halkevlerinin halkçılık ve milli terbiyede rolü adını taşıdığı belirtilerek eserin herkes tarafından okutulması gerektiği vurgulanmıştır.

“Büyük Vatanseverlik, Küçük Vatanseverlik”¹⁴⁰ isimli makalede vatan ve milletseverliğinde küçüğü ve büyüğü olduğu ifade edilmiştir. Küçük vatanseverliğin; doğduğu yeri, evini, tarlasını, köyünü, kasabasını, vilayetini ve yurdunu sevmek demek olduğunu, küçük milletseverliğin aile sevgisinden başladığını, hemşerilik gayretine dayanarak genişleye genişleye müttehit merkezli büyük vatanseverliğe varıncaya kadar ulaştığı dile getirilmiştir. Bu doğrultuda milli bilinci oluşturmak için küçük vatan ve milletseverliğin dar sınırı içinde kalınmaması gerektiği vurgulanmıştır. Makaleye göre bu dar sınırlar içinde kalındığı zaman bu derece realist ve temkinli düşünce ile, millete peşinden koşacağı bir ideal verilemeyeceğini, bizi hodgam, lakayt ve kozmopolit yapacağı ifade edilmiştir. Yine büyük vatan ve milletseverliği de devletin siyaseti ile karıştırılmaması gerektiği vurgulanmıştır. Makaleye göre hükümetler mahdud bir zaman içinde yaşar ve realist olmaya mecburdur fakat milletler böyle değildir, milletler ebediyeti düşünür ve manevi gıdalarını his, hayal ve heyecandan alırlar.

“Büyük Millet-Küçük Millet”¹⁴¹ makalesinde yazar bazı gazetelerde yayımlanan “biz küçük bir milletiz” cümlesini eleştirmektedir. Yazar bir milletin büyüklüğünün veya küçüklüğünün, medeniyetle, zenginlikle ve büyük sanayilerle mukayese edilemeyeceğini, milletin tarihçe eskiliğine, yeryüzündeki sayısına, şimdiye kadar büyük çaplı işlerde bulunduğu da bakılması gerektiğini ifade etmektedir. Yazar bir milletin kalkınması, kendine güvenmesi, bunun için bir ideal sahibi olması istenirse biz küçük bir milletiz demenin yerinde olmadığını, bunu söyleyen kişilerin devlet ve milleti birbirine karıştırdığını dile getirmektedir. Yazar küçük bir milletiz demek yerine milletimizin ilerlemesine ve kalkınmasına katkıda bulunmamız gerektiğini vurgulamıştır.

“Biz Küçük Bir Millet Değiliz”¹⁴² isimli makalede yazar Türk milletinin küçük bir millet olmadığını, sanılanın aksine mazisiyle büyük bir millet olduğunu dile getirmiştir.

¹⁴⁰ Orhan Seyfi Orhon, “Büyük Vatanseverlik, Küçük Vatanseverlik”, Çınaraltı, sayı 2, 16 Ağustos 1941, s.3.

¹⁴¹ Orhan Seyfi Orhon, “Büyük Millet-Küçük Millet”, Çınaraltı, sayı 113, 20 İkinci Teşrin 1943, s.3.

¹⁴² Hüseyin Emir Erkilet, “Biz Küçük Bir Millet Değiliz”, Çınaraltı, sayı 50, 5 Eylül 1942, s.4.

İkinci Dünya Savaşı esnasında savaş da olan diğer zengin ve sanayisi gelişmiş ülkeler karşısında, Türk milletinin küçük bir millet olduğu inancıyla yok olacağı düşüncesini eleştirmektedir. Yazar bu doğrultuda teknik, bilgi ve metot açısından o dönem için Türk milletinin eksiklerinin muhakkak olduğunu ancak milli birlik, milli vicdan ve heyecanla bu eksiklerin iki nesilde tamamlanabileceğini ifade etmektedir. Yazara göre ırki istidat ve seciyemiz, kandan gelen kuvvet ve kudret vardır. Bunlar sulh ve medeniyet alanında en büyük işler görmek için yardımcı olacak temellerdir, ilim ve teknik ise sonradan kazanılabilecek ve eklenebilecek unsurlardır.

“Kültürü Zayıf Millet ve Kültürü Kuvvetli Millet”¹⁴³ isimli makalede bir milletin kuvveti nedir sorusuna cevap verilmiştir. Bu doğrultuda bir milletin kuvveti maddi ve manevi bazı temellere dayandırılmış ve bu temelleri sağlam olmayan milletin yaşayamayacağı ve bu temellerden manevi olanların maddi olanlardan daha mühim olduğu belirtilmiştir. Bu manevi temeller bir millete benliğini öğreten, yalnız bir duygu veren, bir düşündüren, ruhi varlığını doğuran o milleti bir biçimde ve birbirine eşit yapan, fertlerini sıkı bağlar ile bağlayan yüksek mefhumlar olarak açıklanmış ve bunların hepsinin birden kültür olduğu vurgulanmıştır. Makaleye göre kültürün başında da dil ve edebiyat gelir. Bundan sonra milletin seciye, iyi ahlak ve iyi gelenekleri, vicdanı, maneviyatı, din ve tarihi gelir. Daha sonra güzel sanatları, türlü üslup ve tarzları, düşünüş ve hayat bilgisi gelir. Nihayet hepsinin muhassalası olarak efkârı umumiyesi ve hayat seviyesi gelir. Bu kültür adı altında sayılanların temelleri ne kadar milletin ruhuna yerleşir ve işlenip yükselirse milletinde o kadar sağlam olacağı ifade edilmiştir. Çünkü bu temellerin sağlam olması fertleri birbirine bağlar ve milli birlik ve menfaat her şeyin üstünde olur. Yine makalede beynelmilelci ve istilacı fikirlerin bir milleti yok etmek için kültürüne musallat oldukları bu doğrultuda milli benliğe, milliyetimize daima sahip çıkılması gerektiği de belirtilmiştir.

“Çocuklarımızın Terbiyesi”¹⁴⁴ isimli makalede Türk çocuklarını yalnızca hayat ve iş insanı olarak yetiştirme fikrinin milli terbiye amacı gütmeyeceğini çünkü bu tarzdaki bir terbiye ve tahsil hedefinin çocukları daha ziyade menfaatçiliğe ve bencillığe götüreceği ifade edilmiştir. Makaleye göre hayat, menfaat ve iş adamı olarak yetiştirilen gençlerin hayatında ahlak mefhumu ve taassubunun yer edinmesi de pek güç ve nadirdir. Bir Türk genci ne kadar tahsilli ve bilgili olursa olsun, onun millete fayda getiren yarayan bir adam olabilmesi için milli şuur sahibi olması lazımdır. Yoksa kazanılan umumi ve teknik bilgiler temelsiz süsler halinde sırtmaya mahkumdur. Velhasıl evde,

¹⁴³ Nebil Buharalı, “Kültürü Zayıf Millet ve Kültürü Kuvvetli Millet”, Çınaraltı, sayı 5, 6 Eylül 1941, s.6.

¹⁴⁴ Hüseyin Emir Erkilet, “Çocuklarımızın Terbiyesi”, Çınaraltı, sayı 10, 11 Birinci Teşrin 1941, s.4.

mektepe ve dışarıda çocuklara milli ideal, milli şuur, milli terbiye ve milli tahsil vermeye çalışmak her Türk için borçtur. Türk çocuğu ve Türk genci her şeyden evvel milli benliğini bulmalı ve bir Türk olarak düşünmeyi renmelidir.

“Ben, Milliyetperver Değilim! Diyen Bir ğretmen”¹⁴⁵ isimli makalede yazar bir hadise üzerine milliyetçiliğin önemini vurgulamıştır. Makale de yazar bir sohbet esnasında hem lise ğretmeni hem de yazar olan bir şahsın “ben milliyetperver değilim, olmadım, olmam da” cmlisini şaşkınlıkla karşılayarak eleştirmiştir. Bu şahsın bir lise ğretmeni olması dolayısıyla yazar, okullarda okunup tahsil edilen bilgilerin Türk’e, Türklüğe ve Türk milletine yaramadıktan sonra bunların Türk memleketine fayda yerine zarar verebileceklerini böylesine Türklüğünü duymayan bir şahsın Türk memleketinde ğretmen olamayacağını ve Türk ordusunda milliyetperverliklerinden şüphe edilenlerin orduya subay kabul edilmediği gibi Türk gençliğinin yetiştirilmesinde, terbiyesinde memur olanlara da aynı hassasiyetin gösterilmesi gerektiğini dolayısıyla Türklüğü ve milliyetperverliği şüpheli olanların Türk ğretmen ordusuna kabul edilmemesi gerektiğini vurgulamıştır.

“Bir Medeniyetin Sonu veya İnsanlara Dünyada Cennet Vadeden Ebedi Yeni Medeniyete Doğru 1”¹⁴⁶ isimli makalede Ahmet Hamdi Başar isimli yazara ait “Bir Medeniyetin Sonu” adlı eser üzerinden milliyetçilik ideali incelenmiştir. Eserde dünya kurulduğundan beri beşeriyetin başına gelmiş ve gelecek olan türlü felaketlerin ve rahatsızlıkların insanlar arasında hüküm süren din, mezhep, sınıf, milliyet ve menfaat tezat ve ihtilaflarından çıktığını ve bu akıl ve mantığa dayanmayan abidelerden kurtulabildikleri zaman yeni bir medeniyete nail olunacağı vurgulanmıştır. Bu medeniyetin, akıl ve vicdan üzerine kurulmuş ilmi görüş, insan sevgisine dayanmış bir ahlak ve teknikten sonsuz bir istifade ile mümkün olunabileceğini ve her milletin tek imana bağlı tek yolun yolcusu olabildiği zaman insan hayatının ebedileşip cennetin başlayacağı dile getirilmiştir.

Yine eserde İkinci Dünya Savaşı’nın ancak bir fikir yolu ile son bulabileceğini ve bu fikrinde insanca bir fikirden ibaret kalması gerektiği belirtilmiştir. Başar’a göre eski ve orta çağlarda beşeriyeti parçalayan din unsuru iken şimdi bu parçalanmanın sebebi dar milliyetçilik görüşüdür. Bu doğrultuda milliyetseverliğin realitesi; buhran ve intikal zamanlarında baş göstermiş daraltıcı küçük parçalar halinde toplulukları koruyucu bir fikir, genişlemeye muhtaç bir cemiyet ideali olarak, her cemiyette bağlayıcı, yaşayan bir

¹⁴⁵ Hüseyin Emir Erkilet, “Ben, Milliyetperver Değilim! Diyen Bir ğretmen”, ınaraltı, sayı 54, 3 Birinci Teşrin 1942, s.4.

¹⁴⁶ Hüseyin Emir Erkilet, “Bir Medeniyetin Sonu veya İnsanlara Dünyada Cennet Vadeden Ebedi Yeni Medeniyete Doğru 1”, ınaraltı, sayı 42, 11 Temmuz 1942, s.4.

ruh olarak ve siyasi şahsi hisler ve çıkarlar aleti olarak dört madde halinde belirtilmiştir. Başar birinci realiteyi yani dar milliyetçiliği müdafaa edenlerin eski çağda dini müdafaa edenler kadar tehlikeli görmektedir. Çünkü bütün insanlar lisan, dil, adet, ırk farkları ile tek bir millet olarak yaşayabileceklerini öngörmektedir. Bu sebeple milliyetçiliğin genişlemeye mecbur bir cemiyet ideali olmasını ancak dünya ve insanlık ölçüsünde bağlayıcı bir fikir teşkil ettiği takdirde makbul görmüştür. Kısacası Başar milliyetçiliği bir amaç değil insanları birleştirecek asıl gaye olan enternasyonalin bir aleti olarak görmekte ve ancak bu şartla dünya insanlarını bir kül halinde bağlayıcı fikir olmak üzere milliyetçiliği mevcut farz etmekte bu doğrultuda eserinde milliyetçilik bir cemiyeti bağlayan ona ruh veren bir fikir olarak yaşayacaktır, ifadesini kullanmıştır.

“Bir Medeniyetin Sonu veya İnsana Dünyada Cennet Vadeden Ebedi Yeni Medeniyete Doğru 2”¹⁴⁷ isimli makalede Ahmet Hamdi Başar’ın “Bir Medeniyetin Sonu” isimli eserinde Başar’ın mevzu ettiği milliyetçilik fikri yazar tarafından eleştirilmiştir. Ahmet Hamdi Başar eserinde ebedi medeniyete varan yolu araştırırken bütün zıtlıkları ve ihtilafları insanlık hissiyle uzlaştırarak akla dayandırması doğrultusunda makale yazarı, bütün ilimlerin yalnız akla dayanamayacağını ve ilimlerin temelini tecrübe ve görüş olduğunu ifade etmiştir.

Yine eserde Başar’ın barışçı ve insancı medeniyetinde insanların din, mezhep, milliyet unsurlarını bir tarafa bırakarak yalnız insan gayesi ile birleştikleri gün mümkün olacağı düşüncesi üzerine makale yazarı, Başar’ın dünya cennetinin başlaması için inandığı tek insana bağlı ve tek yolun yolcusu olma fikrinin akılca mümkün olsa dahi bunun realite sahasına intikal edemeyeceğini bu doğrultuda medeniyet adı altında din ve milliyet bağlarını gevşetme gafletine düşülmemesi gerektiğini belirtmiştir.

Başar’ın yine eserinde savaşların yalnız din ve mezhep tezatlıklarından çıktığı düşüncesini yazar, bunun basit ve yanlış bir hüküm olduğunu ifade etmiştir. Çünkü yazara göre çıkmış ve çıkacak olan savaşların sebebi yalnız din, ırk, millet ihtilafları olmuş olsaydı aynı mezhepten iki Müslüman veyahut aynı milletten olan savaşları tarih kayıt etmezdi. Bu doğrultuda yazar, dünyada bir insan cemiyetine tam değilse de hiç olmazsa nispi emniyet ve huzur verebilecek yegâne abidenin milliyetçilik olduğunu vurgulamıştır.

“Bir Medeniyetin Sonu veya İnsana Dünyada Cennet Vadeden Ebedi Yeni Medeniyete Doğru 3”¹⁴⁸ isimli makalede Ahmet Hamdi Başar’ın “Bir Medeniyetin Sonu” isimli eseri doğrultusunda enternasyonal milliyetçilik düşüncesi eleştirilmiştir. Makalede

¹⁴⁷ Hüseyin Emir Erkilet, “Bir Medeniyetin Sonu veya İnsanlara Dünyada Cennet Vadeden Ebedi Yeni Medeniyete Doğru 2”, Çınaraltı, sayı 43, 18 Temmuz 1942, s.4.

¹⁴⁸ Hüseyin Emir Erkilet, “Bir Medeniyetin Sonu veya İnsanlara Dünyada Cennet Vadeden Ebedi Yeni Medeniyete Doğru 3”, Çınaraltı, sayı 44, 25 Temmuz 1942, s.4-5.

Başar'a göre ideal millete varılamayacağı, bugüne kadar fikir anarşisine gaye ve maksat ayrılıklarına sebep olmuş insanları anlaşmazlığa götürmüş olmaktan başka bir işe yaramayan millet ve milliyetçilik mefhumları ise tarif olunamayan akıldan ziyade hisse ve sağlam olmayan köhne temele dayalı konular olduğu ifade edilerek Başarın milliyetçiliği çürütmeye çalıştığı dile getirilmiştir. Makale de bu suretle milliyetçilik fikir ve duygularının çürüklüğünü ispat etme iddiasında bulunan Başar'ın bu yazılarıyla milliyet, tarih, gelenek, din ve aile duygu ve teşekkülleri namına ne kadar kutlu bağ varsa hepsini zarara uğrattığı eleştirisi yapılmıştır.

“Milletleri Yıkan İki Büyük Tehlike: Gaflet ve Tefrika”¹⁴⁹ isimli makalede milletleri iki durumun yıktığı belirtilmiştir. Birinci durumun büyük harp, zafer ve kazançlardan sonra fazla güven, gurur ve övünme gelip düşmanı küçümseme ve aşağılama hali yani gaflet, ikinci durumun ise içeride ve dışarıda tehlike arz eden durumlara karşı birlik olamama yani tefrika olduğu dile getirilmiştir. Gafletin perdesi milletin gözünü bürümeye başlarsa neticenin de daima ağır ve felaketli olacağı ifade edilerek ondan sakınmanın asıl çaresinin uyanık bulunmak olduğu dile getirilmiştir.

Makaleye göre mükemmel bir askeri teşkilat, iyi işleyen diplomasi, iyi ve dikkatli polis ve gizli koruma teşkilatı iç ve dış tehlikelerden korunmanın en önemli vasıtalarıdır. Ancak sadece bu klasik vasıta ve tedbirlerle tehlikelerin aşılabileceğini sanmanın bir hata olacağını bir milleti iç ve dış tehlikelere karşı koruyabilecek asıl vasıtanın milli şuur, milli duygu ve milli uyanıklık olduğu ifade edilmiştir. Aynı topraklarda yaşayan ve aynı dili konuşan kültür, tarih, ırk ve menfaatleri bir olan insanlar kuvvetli ve sağlam bir milli duygu ile birbirlerine sımsıkı bağlı bulundukları takdirde onları alt etmenin oldukça güç olduğunu bu sebeple Türk milletine temiz ve kuvvetli bir milliyetçilik şuru ile sıkıca bağlanması gerektiği vurgulanmıştır.

“Vatan ve Ahlak”¹⁵⁰ isimli makale de Milli Şef İsmet İnönü'nün vatanseverlik ahlaktan gelir, sözlerine katılan yazar bu vatanseverliğin nasıl olması gerektiğini açıklamıştır. Makaleye göre iki çeşit vatanseverlik vardır. Bunlardan birincisi kendi menfaatlerini gözetken ve kendi menfaatleri doğrultusunda vatanını seven kişidir. Böylesine olan vatanseverliği herkesin yapabileceğini bunun doğru bir vatanseverlik olmadığını, vatan sevgisinin menfaat sevgisi ile eşit tutulmaması gerektiği belirtilmiştir. İkinci vatanseverlik türü ise ferdin kendi menfaatlerini, ammenin mutluluğu ve bahtiyarlığı lehine feda etmesi aşkından doğduğu ve böylesine bir vatansever için vatanın bir menfaat şirketi olmadığı ifade edilmiştir. Makalede milliyetçilerin anladığı

¹⁴⁹ Hüseyin Emir Erkilet, “Milletleri Yıkan İki Büyük Tehlike: Gaflet ve Tefrika”, Çınaraltı, sayı 39, 20 Haziran 1942, s.4.

¹⁵⁰ Peyami Safa, “Vatan ve Ahlak”, Çınaraltı, sayı 34, 28 Mart 1942, s.5.

vatanseverliğin bu olduğunu böylesine vatanseverlik yani milliyetçiliğin ahlakının en başında geldiği vurgulanarak böyle vatansever olmayan kişinin şuurlu veya şuursuz ahlaksız olduğu ifade edilmiştir.

“Harbin Sebebi Milliyetçilik Midir”¹⁵¹ isimli makalede yazar savaş sebebinin milliyetçilik anlayışı kaynaklı olduğu düşüncesine karşı çıkmıştır. Makalede yazar tarihe bakmamız gerektiğini ve tarihin tam aksini söylediğini ifade ederek harpler milliyetçilikten doğmuş olsaydı milli birliklerin harplerden evvel teşekkül etmiş olacağını ve harplerin milliyetlerden değil milliyetlerin harplerden doğduğunu vurgulamıştır.

“Milli Benlik”¹⁵² isimli makalede Türk tarihinden örnek verilerek Türklerin öz benliklerine sahip olduğu belirtilmiştir. Makalede milli benliğine bağlı olan Türklerin asırlarca yabancılar içinde kalmalarına rağmen benliklerini son derece güç bir surette terk ettiklerini ve Türk, milli benliğini muhafaza ettiği müddetçe daima ayakta duracağını, istiklalini koruyacağını, hakimiyetini ve efendiliğini herkese tasdik ettiği belirtilmiştir.

“Milli Tesanüt”¹⁵³ isimli makalede bir milletin tesanütle yaşayacağı, tesanüt sayesinde kuvvetlenip gelişeceği ve tesanütünü kaybeden bir milletin dağılmaya mahkûm olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda milli tesanütü kuvvetlendirmek için onun temelleri olan milli duyguyu, milli ahlakı ve milli ideali daima geliştirmek gerektiği milli şuur, milli ahlak ve milli vazifesi olmayan milletlerde milli tesanütü aramanın imkânsız olduğu gibi bu milletlerin geleceğinden de şüphe edileceği dile getirilmiştir. Makalede Ziya Gökalp’in milli tesanütü kuvvetlendirmek için her şeyden evvel vatani ahlakı yükseltmek lazım geldiği fikri ifade edilerek Türkçü düşünürün vatani ahlaktan kastının milli mefkurelerden, milli vazifelerden mürekkep olan bir ahlak şekli olduğunu buna da tereddütsüz milli ahlak denildiği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda milli tesanütün birinci temeli sayılan milli ahlakın şartının kendi milletini sevmek ve mukaddes tanımak olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak milli ahlakın emrettiği şekilde milliyeti, milleti, millettaşları ve vatan ve millet adına kendilerini hizmete verenleri sevmek ve saymak vazifesini milli ahlak ve seciyeleri doğrultusunda yapmanın milli tesanütün direğini oluşturduğu ve canlandırdığı dile getirilmiştir.

“Milli Şuur Uyanıklığı”¹⁵⁴ isimli makalede milli şuurun tanımı yapılarak milli şuur uyanıklığı olan millette neler olabileceğinin üzerinde durulmuştur. Milli şuur, bir milletin kendini duyması ve bilmesi olarak tanımlanmaktadır. Hem duyguya hem de düşünceye dayanan milli şuurun bir milletin manevi kuvvetlerinden en mühimi olduğunu ve

¹⁵¹ Peyami Safa, “Harbin Sebebi Milliyetçilik Midir”, Çınaraltı, sayı 53, 26 Eylül 1942, s.4.

¹⁵² Hüseyin Namık Orkun, “Milli Benlik”, Çınaraltı, sayı 2, 16 Ağustos 1941, s.6.

¹⁵³ Hüseyin Emir Erkilet, “Milli Tesanüt”, Çınaraltı, sayı 19, 13 Birinci Kanun 1941, s.2.

¹⁵⁴ Nihal Atsız, “Milli Şuur Uyanıklığı”, Çınaraltı, sayı 33, 21 Mart 1942, s.6.

milletlerin hayatını koruyan dört müdafaa hattından en mühimi olduğu vurgulanmıştır. Makalede bir insan uzviyetinin akciğer, karaciğer, kalp ve beyni nasıl dört mühim istihkamı ise bir milletinde ordu, istiklal, dil ve milli şuurunun milletin dört büyük kalesi olduğu vurgulanarak bir milletin ordusunu ve istiklalini kaybedebileceğini ancak dilini sakladıkça o milletin yaşayacağını, dilini kaybeden bir milletin ölmüş sayılacağını ancak bunlara rağmen o millet milli şuuruna sahipse yaşayacağı dile getirilmiştir. Yine makalede milli şuurun uyanık olduğu milletlerde yabancı tesiri olmayacağı, iltimas, rüşvet, haksızlık olmayacağı ve dilin korunacağı ifade edilmiştir. Sonuç olarak milli şuurun bir milletin yaşama iradesi, hayat kaynağı ve en kuvvetli silahı olduğunu milli şuuru olmayan milletlerin yıkılmaya mecbur olduğu ifade edilmiştir.

“Milli Ahlak”¹⁵⁵ isimli makalede insani ahlakı başkasına zarar veren hareketler yapmamak, fayda veren hareketler yapmak gibi en sade şekilde tanımlanmıştır. Milli ahlakın ise bencillikten ve bireysel menfaatten kurtardığı dile getirilerek milli ahlakın insanlığın ilk çağlarından beri vatan sevgisi ve kahramanlık ahlakı üzerinden verildiğine değinilmiştir.

“Milli Teşkilat”¹⁵⁶ isimli makalede o dönem için şimdiye kadar millileşmek hareketinin teşkilatlanmamış bulunduğu ve bu hareketten maksadın sadece her Türk’ün kan ve milli vicdan duyguları ile şuurlaşması demek olduğu dile getirilmiştir. Makalede yirminci asrın en göze çarpan vasfının bir taraftan hadis olan içtimai buhranlar olduğu gibi bir taraftan da bunlara karşı koymak için el atılan milli teşkilatlar olduğu milletleri sarsıntıdan kurtaracak bünyesini kuvvetlendirecek onları içli dışlı ve daha ahenkli olarak gayelerine yürütecek olanın mükemmel ve toptan teşkilatlılıkları olacağı ifade edilmiştir.

“Milli Ekonomi”¹⁵⁷ isimli makalede Almanya ve Avrupa ekonomi örnekleri verildikten sonra Türkiye ekonomisi değerlendirilmiştir. Makalede Türkiye’de sınıf tezdadı keskin olmadığı vurgulanmıştır. Fakat sınıf tezdadının keskin olmaması mevcut olmaması anlamına gelmediği belirtilmiştir. Makaleye göre her memlekette olduğu gibi kaba tasnif ile Türkiye’de de aşırı zengin ve aşırı fakir iki sınıf elbette vardır. Sermaye ve iş arasındaki ahenksizlikten doğan bu tezat, ancak teşkilatlanmış bir milli ekonomi sayesinde ortadan kaldırılabilir.

“Milli Adalet”¹⁵⁸ isimli makalede İkinci Dünya Savaşı sıralarında haksız ve üstün kazançlar elde edenlerin milli vicdanı rahatsız ettiği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda dönemin hükümetinin milli vicdanın isteklerini sezerek savaş yıllarındaki sıkıntılı

¹⁵⁵ Peyami Safa, “Milli Ahlak”, Çınaraltı, sayı 42, 11 Temmuz 1942, s.5.

¹⁵⁶ Nebil Buharalı, “Milli Teşkilat”, Çınaraltı, sayı 52, 19 Eylül 1942, s.10-11.

¹⁵⁷ Peyami Safa, “Milli Ekonomi”, Çınaraltı, sayı 57, 27 Birinci Teşrin 1942, s.5.

¹⁵⁸ Orhan Seyfi Orhon, “Milli Adalet”, Çınaraltı, sayı 61, 21 İkinci Teşrin 1942, s.3.

süreçten faydalananlardan vergi almak münasebetiyle Varlık Vergisi Kanununu çıkardığı belirtilmiş ve bu kanunun milli adaleti sağladığı dile getirilmiştir.

“Milli Ruh”¹⁵⁹ isimli makalede Kayı boyunun Anadolu’ya gelirken ne yeni silahlarının ne de servetlerinin hatta Selçukludan üstün bir vasıfta olmadıkları belirtilmiştir. Ancak Kayı boyunun yepyeni bir ruh taşıdığını ve bu ruhun Kayı boyunu imparatorluğa götürdüğü ifade edilmiştir. Aynı şekilde ülke savaş halindeyken Mustafa Kemal Atatürk’ün aynı ruhla Samsun’a çıktığını belirtilerek Türk milli ruhunun önemi vurgulanmıştır.

“Milli Ananeler”¹⁶⁰ isimli makalede milli geleneklerin, milleti ayakta tuttuğu ve milli şuuru uyanık bulundurduğu üzerinde durulmuştur. Milli bilinci oluşmuş toplumları parçalamanın imkânsız olduğu gibi milli geleneklerini unutmayan toplumların da milli bilinçten uzak kalmalarının o derece imkânsız olduğu vurgulanmıştır. Makalede milli ananelerine bağlı milletlerin milli şuur ve benliklerine de bağlı kalacağını ve daima ayakta kalacağı ifade edilmiştir.

“Milli Bir Ülkünün Hayati Ehemmiyeti”¹⁶¹ isimli makalede ülkü, yurdun yükselmesi, kuvvetli olması, terakki etme gayesi olarak tanımlanmıştır. Milli ülküsüz bir milletin yaşayamayacağı vurgulanarak halkın tamamının ülkü sahibi olması gerektiği bilhassa memleketin yüksek okumuş kısmında devletin idare bölümünde, yüksek rütbeli subaylarda ülkünün bulunmasının mecburi olduğu dile getirilmiştir.

“Türk Milli Bütünlüğü”¹⁶² isimli makalede Türk kavimlerinin Avrupa ile Asya arasında coğrafi bir hususiyetinin olduğunu ve tarih boyunca gerek Avrasya sahasında ve gerek Avrasya sahasının dışında kalan yerlerde farklı devletler kurdukları belirtilmiştir. Makaleye göre bu kavimlerin genel yapısının oluşturduğu millet; dil, kültür ve sanat birliği bakımından bütünlük gösterir. Bu çeşit büyük milletlerin cümle vasıfları haizdir. Türk devletlerinin siyasi ve askeri tarihinin ortaya çıkardığı olaylar ve hadiselerin bir birlik ve bütünlük manzarası gösterdiği vurgulanarak Türklerdeki milli bütünlük tarihten örneklerle açıklanmıştır.

3.2.1. Çınaraltı Dergisinde Milliyetçiliğin Hakikatleri

Bu başlık altında Peyami Safa’nın Çınaraltı dergisinde yayımlamış olduğu Milliyetçiliğin Birkaç Hakikati isimli makalesi incelenecektir. Bu makale 9 madde

¹⁵⁹ Orhan Seyfi Orhon, “Milli Ruh”, Çınaraltı, sayı 77, 13 Mart 1943, s.3.

¹⁶⁰ Nejdettin Sançar, “Milli Ananeler”, Çınaraltı, sayı 78, 20 Mart 1943, s.4-5.

¹⁶¹ Mustafa Hakkı Akansel, “Milli Bir Ülkünün Hayati Ehemmiyeti”, Çınaraltı, sayı 21, 27 Birinci Kanun 1941, s.12-14.

¹⁶² Rebi Barkın, “Türk Milli Bütünlüğü”, Çınaraltı, sayı 83, 24 Nisan 1943, s.5-6.

şeklinde neşredilip derginin milliyetçilik anlayışı bakımından oldukça önem arz etmektedir.

“Milliyetçiliğin Birkaç Hakikati:”¹⁶³

1- Milliyet olayı bir varlık olayıdır. Atom, nasıl var olabilmek için kendi parçalarının sistemli bir topluluğuna muhtaçsa, insan vücudu, nasıl, var olabilmek için kendi uzuvlarının sistemli bir topluluğuna muhtaçsa, güneş nasıl var olabilmek için kendi yıldızlarının sistemli bir topluluğuna muhtaçsa, millet de var olabilmek için kendi fertlerini canlı bir bütün halinde tavazzuh ettiren sistemli bir topluluğu devam ettirmek zorundadır. Nerede yaşamaya layık bir insan topluluğu varsa orada bir millet vardır; nerede bir millet yoksa, orada yaşamaya layık bir insan topluluğu yoktur.

2- Millet de atom, hücre, insan vücudu, güneş manzumesi ve her varlık gibi, kendi parçaları(fertleri) arasındaki farklara, milli hayatına engel olmayacak bir nispette müsamaha eder: ferdin hürriyeti, ferdin veya sınıfın menfaati, milletin hürriyet ve menfaatinden üstün olamaz. Fertler ve sınıflar arasındaki farkların çatışması, iş bölümü için bir hadde kadar zaruri fakat o haddi aşar aşmaz çözülme başladığı için milli varlık için tehlikelidir. Millet, fertlerin ve sınıfların üstündedir ve milli menfaat, her menfaatten önce gelir.

3- Milliyetçilik ne bir ideoloji ne de nazariyedir; toprağın çekme, ateşin yakma, cisimlerin mekân içinde bir tutma olayları kadar gerçek bir olayın ifadesidir. Milliyetçilik, her şeyin kendi kendisi oluşu gibi tabii ve zaruri, bir milletin millet oluşudur.

4- Laik bir dünyada, dinlerin kaybettiği her şeyi milliyet kazanır. Cennet ve cehennem ahlakı yerine, çıkarsız ve menfaatsiz, malını ve canını milli varlığa feda ettiren kahramanlık ahlakını milli şuur getirmiştir. Milliyet olmayan yerde kahramanlık yoktur.

5- Milliyet olmayan yerde ordu yoktur. Çünkü böyle bir ordu ne için dövüşebileceğini bilmez ve kendi ölümü, kendisinden daha üstün bir varlığın devamı hesabına olmaz.

6- Milliyet olmayan yerde ahlak yoktur. Çünkü orada fert, kendisinden daha üstün bir varlık sebebi tanımaz; kendi kanı hayatından daha yüksek bir milli ve ebedi hayatı idealleştirmemiştir; kendi menfaatlerine sınıksız yapışmıştır ve bunları hiçbir şeye feda etmez.

7- Milliyet olmayan yerde sanat yoktur. Çünkü ferdiyetimizin benci ve arsız isteklerinden, serkeş hürriyet, menfaat ve şehvet özleyişlerinden kurtulmadıkça, daha az kendi kendimiz olup daha çok milli olmadıkça, hayvanlığımızın ağırlığını hayvani

¹⁶³ Peyami Safa, “Milliyetçiliğin Birkaç Hakikati”, Çınaraltı, sayı 32, 14 Mart 1942, s.5.

hayatımızdan daha üstün bir varlık hesabına üzerimizden atmadıkça, güzele koşamaz ve kavuşamayız.

8- Milliyet olmayan yerde kültür yoktur. Çünkü zekamızın yemişlerini bizden sonrakilere bırakmak tadını veren sosyal coşkunluğumuzdan mahrum kalırız. Kültür mirası, geçmiştekileri gelecektekileri hesabına yaptıkları fedakâr hamlelerin mahsulü olduğuna göre, şuurlu veya şuursuz büyük millet cehtleri temsil ve hulasa eder.

9- Milliyet olmayan yerde varlık yoktur. Milliyetçi olmayan millet, bir veya iki savaşta darmadağın olmaya mahkûm bir kuru kalabalıktır. Yeni harplerin hepsi, ki milliyet imtihanlarıdır, milliyetsiz yalancı milletleri ya ortadan kaldırır ya onlara varlıklarının kanı uçurumunda milli şuurlarını buldururlar.

3.2.2. Çınaraltı Dergisinde İlim ve Milliyetçilik

“Sosyoloji ve Milliyetçilik”¹⁶⁴ isimli makalede toplumlar ve milletler sosyolojik açıdan değerlendirilmiştir. Makalede her ilimin müstakil bir konuya sahip olduğu belirtilmiştir. Bu doğrultuda Sosyolojinin konusu da cemiyettir. Makalede cemiyet anlayışı bakımından sosyoloji üç gruba ayrılmıştır. Bunlar mekanist yorum, Organisist yorum ve fonksiyonel yorum olmak üzere üç tanedir.

Makalede mekanist yoruma göre, toplumun mekanik bir sistem olduğunu, fiziğin ve riyaizyelerin kanunlarını topluma tatbik etmek istedikleri açıklanmıştır. Bu telakkiye göre toplumun ve fertlerin mekanik ve riyaiz bir yekunu olduğunu ancak bu mekanik yorumun zamanla terk edildiği belirtilmiştir.

İkinci telakki olan organisist yoruma göre toplum, uzvi bir sistem, hücre sistemi veya insan vücudu halinde gördüğü vurgulanmıştır. Bu yoruma göre toplum bir makine sistemi değil, her ferdi ötekine uzviyet nizamında ve hayat ilgileriyle sımsıkı bağlı bir canlı bütün olduğu ve biyolojinin kanunlarına tabi olduğu ifade edilmiştir.

Son telakki fonksiyonel yoruma göre ise toplum ne bir makine ne de bir uzviyet değildir. Fonksiyonel yoruma göre toplum, fertler arasında karşılıklı bir münasebet sistemi olduğu böyle olmakla beraber fertlerden ayrı üstün kendine has bir bütün olduğu ifade edilmiştir.

Makalede bu üç yorum iki temel gruba ayrılmıştır. Birincisinin toplumun makine gibi parçaların yan yana gelmesinden olduğu ve bu parçaların fertlerden ibaret olduğu ifade edilerek bu telakkinin çoktan terkedildiğini ve yerini ikinci telakkiye bıraktığı söylenmektedir. Makaleye göre ikinci yorum ise toplumun müstakil ve canlı bir bütün

¹⁶⁴ Peyami Safa, “Sosyoloji ve Milliyetçilik”, Çınaraltı, sayı 35, 23 Mayıs 1942, s.5.

olduğu fertlerin arasındaki ilişkinin uzun bir tarihi tekamülden doğduğunu yani toplumun fertlerden mürekkep olmakla beraber müstakil bir sentez olduğu dile getirilmiştir.

“Ekonomi ve Milliyetçilik”¹⁶⁵ isimli makalede Hürriyetçi ekonomi, Marksist ekonomi ve milli ekonomi tanımları yapılmıştır. Makalede hürriyetçi ekonominin temelini fert olduğu, bu ekonomide devletin vazifesinin ferdin menfaatlerine bekçilik etmekten ibaret kaldığı ve bütün iktisadi ilişkilerin, arz ve talep, sermaye ve emek, ithalat ve ihracat, fertler ve onların teşkil ettikleri sınıflar arasındaki serbest rekabet ve mücadelenin neticesine bırakıldığı ifade edilmiştir. Yine makalede hürriyetçi demokraside devlet hâkim sınıflar ile mahkûm sınıflar arasındaki büyük eşitsizlik önünde bitarafıktan ayrılamayacağı, ferdin menfaatlerine öncelik verildiği için hürriyetçi devletin milli bir ideali olmadığı vurgulanmıştır.

Makalede demokrasinin Avrupa’nın sanayi memleketlerinde doğduğunu ve bu sistemin ziraatçı memleketlerin istismarına dayandığını ve sanayici memleketlerde bir işçinin temsil ettiği iş, ziraatçı memleketlerde beş altı işçinin elde edebildiğine muadil olduğu ifade edilmiştir. Demokrasinin büyük birkaç sanayi memleketinin geri kalan bütün dünya memleketleri sömürmesinden başka bir şey olmadığını sanayi kapitalizminin hukuki bir ifadesi olduğu dile getirilerek demokrasinin istismarcı milletleri zengin ederek sınıf mücadelesi ve tezatlıklarına sebep olduğu vurgulanmıştır. Sınıf mücadelesinin bu tezattan doğduğu belirtilmiştir. Üretimin sermaye ve emek olmak üzere iki amilinin olduğunu bu iki amilden kazanç elde edileceğini bu kazancın bir parçasının kar halinde sermayeye diğer parçasının ücret halinde emeğe verildiğini ve sermayecinin de işçinin de bu kazancın büyük parçalarına sahip olmak istedikleri için aralarındaki çatışmadan sınıf mücadelesinin doğduğu belirtilmiştir. Hürriyetçi ekonominin bu mücadelede iki tarafı serbest bıraktığını aralarını bulmaya çalışmadıkları için fertleri aşırı kazanç hırsının benci ve menfaatçi ahlak yarattığı ifade edilmiştir.

Hürriyetçi ekonominin karşısına Marksist ekonomi ve milli ekonomi çıktığı ifade edilmiştir. Marksist ekonominin zaferi mahkûm sınıfın hâkim sınıfa üstün gelmesinde aradığını ve hayalen bütün milli hudutları sildiği belirtilmiştir. Marksist ekonominin ferdi mülkiyeti ortadan kaldırmak istediğini ve davayı sınıflar arasında gördüğü vurgulanmıştır.

Milli ekonominin ise sınıflar arasındaki ihtilafı ve eşitsizliği milli menfaat lehine ortadan kaldırma davası güttüğü ifade edilmiştir. Milli ekonomide sınıfın olmadığını önceliğin millet olduğu, önce milli sonra ferdi olduğu açıklanmıştır. Milli ekonominin ferdi mülkiyeti ortadan kaldırma gibi bir amacının olmadığı bu ekonominin gözünde

¹⁶⁵ Peyami Safa, “Ekonomi ve Milliyetçilik”, Çınaraltı, sayı 36, 30 Mayıs 1942, s.5.

kazancın bir suç olmadığı yani şöyle ki üretimin iki amili olan sermaye ve emek, aralarında sınıf kavgasına imkân bırakmayacak şekilde kazançtan istediklerini değil layık oldukları ve milli menfaate en uygun payı alacaklarını hususi menfaatin hâkimi ve nazımının amme menfaati olduğu ifade edilmiştir.

Son olarak makalede liberal düzende patronların menfaatini patron sendikaları, işçilerin menfaatini işçi sendikalarının korumaya çalıştığını ve devletin buna müdahale edemediği belirtilmiştir. Milli ekonomide ise bu sendikaların devlet denetiminde korporatif bir nizamın içine alınarak bütün üretim, maliyet, ücret, fiyat meseleleri eşit oylara sahip olan işçi ve patron arasında bu korporasyonlarda halledileceğini, halledilmediği takdirde toplum menfaati adına devletin müdahale edeceği belirtilmiştir. Son olarak bugün Avrupa ülkelerinde her biri kendi bünyesine uygun ve birbirini taklit etmeye muhtaç olmadan bir korporasyon nizamı vücuda getirdiğini ve milli kadro içinde iktisadi birliği vücuda getiren bu teşkilatın Fransa'ya da nihayet geldiğini çünkü Fransa'nın lakırdıda kalmak istemeyen bir milliyetçilik, milli birliğini, bütün iktisadi birliklerini ortadan kaldıran ve haksız kazançlara imkân bırakmayan böyle bir teşkilata bağlamak zorunda olduğu ifade edilmektedir.

“Tarih ve Milliyetçilik”¹⁶⁶ isimli makalede milliyet fikrinin tarihi ve ilerleyişi incelenmiştir. Makalede milliyetçilik ülküsünün ilk çağda uygarlıklar içerisinde başladığı, orta çağda Roma İmparatorluğu'nun yıkılması ile günümüzdeki milletlerin meydana geldiği, sonrasında milli birlik oluşumlarının başladığı ve Fransız İhtilalinden sonra da millet fikrinin ve olayının bugünkü gelişimine önemli katkıları olduğu vurgulanmıştır.

Makalede tarihte ilk olarak milliyet fikrine ilk çağlarda rastlandığı, sonrasında Romanın parçalanması ile Orta çağda asrı milletlerin fidan halinde belirmeye başladığı ifade edilmiştir. Rönesans'tan sonra ise oluşan milli birliklerin sayesinde ise milliyet fikrinin geliştiği belirtilmiştir. Son olarak on dokuzuncu asrın sonlarında milliyetçiliğin, artık yalnız tarihi bir kader ve milli bir heyecan değil bir ilim sistemi ve inanç haline gelmeye başladığı dile getirilmiştir.

“Biyoloji ve Milliyetçilik”¹⁶⁷ isimli makalede biyoloji ilminin açıkladığı gerçekler üzerinden milliyetçilik fikri üzerinde durulmuştur. Biyolojide bütün canlı varlıkların kendi dışındaki düşmanlarıyla rekabet ve savaş halinde oldukları açıklanmıştır. Bu doğrultuda ebedi sulhun ve insaniyetçiliğin biyoloji kanunlarına aykırı bir ham hayalden başka bir şey olmadığı belirtilmiştir. Makalede hayatın bir mücadele olduğunu, savaşın

¹⁶⁶ Peyami Safa, “Tarih ve Milliyetçilik”, Çınaraltı, sayı 37, 6 Haziran 1942, s.6-7.

¹⁶⁷ Peyami Safa, “Biyoloji ve Milliyetçilik”, Çınaraltı, sayı 38, 13 Haziran 1942, s.5.

canlı varlıklar için en alelade fonksiyon olduğunu ve bu savaş kelimesinden sadece rakip ve komşu milletler arasındaki mücadele değil aynı zamanda bir milletin mensuplarını birbirine katan sivil harplerinde anlaşılması gerektiği belirtilmiştir.

Makalede biyoloji kanunlarına göre milletler oluştuktan sonra fertler arasında olduğu gibi milletler arasında da doğası itibari kıskançlıklar ve rekabetin doğduğunu ferdi kinlerin yanında kolektif kinlerinde bulunduğu ifade edilmiştir. Bu doğrultuda tarihin, milletler arasında sık sık savaş halinde olduklarını gösterdiğini ve barış devrelerinin anormal devreler olduğu ifade edilerek biyoloji gibi tabiat ilimlerinin bile milliyetçilik fikrinin ne kadar tabii ve insaniyetçilik mefhumunun ne kadar hayal olduğunu gösterdiği ifade edilmiştir.

“Psikoloji ve Milliyetçilik”¹⁶⁸ isimli makalede cemiyet olaylarında ferdin şuurlu etrafında döndüğü iddiasının iflas ettiği dile getirilmektedir. Biyolojide de psikolojide de sosyolojide de mutlak bir ferdiyete rastlanmadığını, ferdiyetin fertlerin kendi benzerleri ile temasları ve cemiyete intibakları neticesinde yerini şahsiyete verdiğini ve insanların ferdiyetiyle hayvan, şahsiyetiyle insan olduğu dile getirilmiştir.

Makalede milli olmayan toplumsal bir müessese hatta toplumsal bir olay olamayacağı belirtilmiştir. Bunun sebebi ise cemiyet olmasa şahıslar, şahıslar olmazsa cemiyet olmamasıdır. Gayri milli bir cemiyet(toplum) gösterilemeyeceği vurgulanmıştır. Son olarak makalede sosyoloji bakımından olduğu kadar psikoloji bakımından da ilişkilerin şahsiyet ile cemiyet arasında olduğu ifade edilmiştir. Milliyet olmayan yerde şahsiyet ve şahsiyet olmayan yerde insan olmayacağı vurgulanmıştır.

Milliyetçilik başlığı altında 35 makalenin incelemesi yapılmıştır. Makalelerde millet ve milliyetçilik tanımı üzerinde durularak, milliyetçiliğin gayesi konuları işlenmiştir. Öncelikle millet; dil, din, ahlak ve kültürü ortak olan insanların oluşturduğu zümre olarak tanımlanmıştır. Ve bu zümrelerden başka diğer bağların ancak müşterek ırk, müşterek kan, müşterek tarih, müşterek adet ve gelenekler olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında milliyet fikri ise yüksek benlik, orijinal oluş fikri, öz kültür, kendine ve tarihine inanma gibi en yüksek ahlaki fikirler olduğu vurgulanmıştır. Bu hususta milliyetçiliğin dil, ülkü, ırk, kültür ve his birliği olduğu, kuvvetin kanda ve soyda bulunan bir mücadele olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Türkçülüğünde milliyetçiliğin bir diğer ifade ediliş şekli ve iş sahası olduğu dile getirilerek iki fikrinde tek yolda tek amaca hizmet ettiği vurgulanmıştır.

Dergide milliyetçiliğin amacının soy, kan, dil, tarih ve kültür bağlarının manen ve maddeten birleştirmek olduğu vurgulanarak milliyetçiliğin tek temennisinin kendi

¹⁶⁸ Peyami Safa, “Psikoloji ve Milliyetçilik”, Çınaraltı, sayı 40, 27 Haziran 1942, s.5.

milletini tek bir milli bayrak altında birleşmiş görmekten ibaret olduğu belirtilmiştir. Milliyetçiliğin, toplumun menfaatine büyük önem verdiği, millete zarar getirebilecek hiçbir emeli tanımadığı yazılarda sık sık belirtilmiştir. Böylece Çınaraltı dergisinin milliyetçiliği daha çok milli ruh, milli birlik, milli menfaat, milli ülkü, milli tarih, milli ahlak ve gelenek şeklinde ele aldığı anlaşılmaktadır.

Yapılan incelemeler doğrultusunda Çınaraltı dergisinin milliyetçiliğe sadece bir siyasi anlam yüklemeye de karşı çıktığı anlaşılmaktadır. Çünkü Çınaraltı dergisine göre milliyetçilik ne bir ideoloji ne de bir kuramdır, milliyetçilik her şeyin kendi kendisi oluşu gibi tabii ve zaruri bir milletin millet oluşudur. Türk milliyetçiliğinin bir şahsi dava veya parti politikası gütmeyeceği belirtilerek milliyetçiliğin sadece siyasi anlam üzerinden ele alınması doğru bulunmamaktadır.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çınaraltı dergisi 9 Ağustos 1941-9 Haziran 1948 tarihine kadar belirli aralıklarla yayın hayatını sürdürmüştür. Süreli yayınların neşredildiği dönemin sosyal, kültürel ve siyasi anlayışını ortaya koyduğu gerçeğiyle yapılan bu çalışmada derginin neşrettiği makaleler doğrultusunda derginin Türkçülük ve milliyetçilik anlayışı ele alınmıştır. Bu doğrultuda Çınaraltı dergisi edebi, ilmi, iktisadi, tarihi ve dini konularda önemli yazarların görüşlerine yer vererek ve o zamanın siyasal tutumu içinde ılımlı Türkçülüğü benimseyerek fikri ve edebi bir çevrenin oluşmasında büyük bir rol oynamıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde derginin tarihi, içeriği, şekil özellikleri ve yazar faaliyetleri incelenmiştir. Bu doğrultuda dergi 1941 yılında Orhon Seyfi Orhon ve Yusuf Ziya Ortaç önderliğinde kurulmuştur. Yayın hayatı üç döneme ayrılmıştır. Birinci ve ikinci dönemlerinde yayın müdürü ve sahibi Orhan Seyfi Orhon'dur. Üçüncü dönemde ise dergiyi devralan Yusuf Ziya Ortaç olmuştur. Dergi belirli aralıklarla yayımlanmasına rağmen ideolojik anlayış ve içerik olarak üç dönemde de aynı özellikleri taşımıştır.

Dergi ismini alırken Türkçü düşünür Ziya Gökalp'in "Çınaraltı" isimli makalesinden esinlenmiştir. Bir diğer Türkçü düşünür olan İsmail Gaspıralı Bey'in ise "Dilde, Fikirde, İşte Birlik" şiarını kendisine slogan kabul etmiştir. Dergi öncelikle dil ve fikir birliğinin sağlanması gerektiğini sonrasında iş birliğinin oluşacağını vurgulamıştır. Yayımlandığı dönem boyunca Türkçülük idealini benimsemiştir. Yayın hayatı süresince Türkçülük idealinden ayrılmamış ve yayın politikasını da bu ideal üzerine oturtarak "Haftalık Türkçü Fikir ve Sanat Mecmuası" olarak nitelendirilmiştir.

Çınaraltı dergisi içerik olarak çok zengin bir mecmua olma özelliğine sahiptir. Dergide Türkçülük başta olmak üzere tarih, coğrafya, sanat, müzik, mimari ve toplumsal konularda makaleler yayımlanmıştır. Bunun dışında yine şiir, hikâye, roman, tenkit, röportaj, anket ve çeviri alanlarında pek çok yazı kaleme alınmıştır. Hemen hemen her konuya değinilmiştir. Çınaraltı kadrosu zengin içerikli yazıları ile Türk halkını bir milli ideal etrafında birlik ve beraberliğe sevk etmeye çalışmıştır. Yayın politikası Türkleri tek çatı altında birleştirmek olduğundan bu politika yazılarda sıkça işlenmiştir.

Çınaraltı dergisi kendisiyle aynı görüşü savunan usta isimler ve genç neslinde bulunduğu önemli bir muhit olmuştur. Çınaraltı kadrosunda Hüseyin Nihal Atsız, Orhan Seyfi Orhon, Nebil Buharalı, Hüsnü Emir Erkilet, Al Temur Kılıç, Ali Fuad Şener, Mustafa Hakkı Akansel, Reşit Ekrem Koç, Enver Behnan Şapolyo, İsmail Hami Danişmend, Rıza Yalgın, Ahmet Cevat Eren, Abdullah Zihni Soysal, Mükremin Halil

Yinanç, Reşit Safet Atabinen, Hüseyin Namık Orkun, Hasan Adnan Giz, Tayyip Gökbilgin, Emin Ali Çavlı, Fuat Kösearif, Besim Atalay, Behçet Kemal Çağlar, Şükufe Nihal, Faruk Nafiz Çamlıbel, Mithat Cemal Kuntay, Osman Yüksel, Zeki Ömer Defne, Orhan Asena, Necdet Ataman, Süreyya Endik, Basri Çınar, Salih Zeki Aktay, Süreyya Endik, Mustafa Parlakay, Peyami Safa, Avni Hak Öztüre, Halide Nusret Zorlutuna, Samim Karagöz, Nazım Aslanger, Adnan Giz, Adnan Tahir, Münife Baran, Zafer Arıkbağ ve Mehmet Davaz gibi önemli yazarların fikir ve görüşleri doğrultusunda yayımladıkları yazıları büyük önem arz etmiştir.

Çınaraltı dergisi döneminin siyasal tutumuna rağmen Türkçü- milliyetçi hüviyetini hep korumaya çalışmıştır. Ülkenin zararlı ideolojilerin tesiri altında kalmasını önlemek amacıyla Türkçülüğe en yüksek bir ideal güzelliği vermeye çalışmıştır. Dergi milli birliği korumayı, milli değer, kültür ve geleneklere sahip çıkmayı Türkçülüğün başlıca vazifesi saymıştır.

Dergi kadrosu Türkçenin yabancı etkilerin tesirinden arındırılarak saf bir Türkçe oluşmasını makalelerinde belirtmiştir. Bu yüzden çoğu makalede Türkçülük dil üzerinden ele alınmıştır. Dergiye göre dünyada mevcut bütün Türklerin yazı dilleri birleştirilir, aynı kültür sayesinde de fikirleri toplanırsa onların iş birliklerinin artık kendiliğinden temin edilir. Bu doğrultuda Türk birliğini kolaylaştıracak unsurlar dil ve kültür birliğidir. Türkçenin yabancı dillerin etkisinden kurtarıldığı zaman dil birliğinin oluşacağı vurgulanmıştır. Çünkü derginin en önem verdiği dil birliği konusu Türkçülük programının ilk aşaması olarak kabul edilmiştir. Her Türk kendi semtinin lehçe ve şivesini konuşmada muhafaza etmekle beraber bütün Türklerin müşterek tek bir dil kullanması gerektiği belirtilmiştir. Dil birliği konusunda devlete düşen görevin ise bütün Türk illerinde kullanılan söz, ıstılah ve ifadeler doğrultusunda büyük bir sözlük oluşturarak dil birliğini sağlaması gerektiği önemle vurgulanmıştır.

Dergide Türkçülük; Türk ve Türklüğe dair tüm konuları sevmek ve ilgilenmek olduğundan din, Türk tarihi, Türk adet ve gelenekleri üzerinde de durulmuştur. Çınaraltı dergisinin Türkçülük fikrine göre dilin Türkçeleşmesi gerektiği gibi bununla birlikte Türk tarihi, Türk gelenekleri, Türk sanatı, Türk şiiri, Türk müziği, Türk edebiyatının da Türkçeleşmesi gerekir. Türk kültürünün yabancı etkilerden kurtulup kendi aslını bularak var olup gelişmesi sıklıkla işlenen konular arasındadır. Çünkü Türkçü bir kişinin adet ve geleneklerini koruması gerektiği, kendi öz tarihini bilmesi gerektiği kısacası Türklüğe dair ne varsa hepsini benimsemesi gerektiği vurgulanmış ve ancak bu hususta bir Türkçünün olaylara bakış açısının bireysel menfaat gözetmeden Türk duygusu, Türk siyaseti ve Türk menfaati bakımından olacağı belirtilmiştir.

Çınaraltı dergisine göre Türkçülükte her şey Türk milleti içindir. Bu yüzden bir Türkçü memleket meselelerinde hiçbir şeyi soyut ve şahsi düşünemez ancak milli menfaat bakımından değerlendirebilir. Bu gibi meselelerde şahsi menfaat gözetenlerin Türkçülüğünden şüphe edileceği ifade edilmiştir. Şahsi menfaat gözeten kişilerin yanı sıra refaha ulaşmış birinin artık hayat tarzını beğenmemesi, biraz bilgi edinenlerin Türk kültürüne yan bakması, inkılapları hayatının yıkılışı sanması, başkalarına göre ahlakını, zevkini, adetlerini değiştirmesi gibi davranışta bulunan kişilerinde Türkçülüğünden şüphe edileceği belirtilmiştir.

Çınaraltına göre Türkçülük inkılapçı ve yenilikçi bir fikirdir. Türk milletinin yaşaması, ilerlemesi ve gelişmesi için en önemli idealdir. Türk inkılabının asıl mihverinin Türkçülük olduğu bunun dışında kalan yeniliklerin, Türk milli bünyesine zarar vereceği düşünülmektedir. Türkçülüğün çağdaş bir milliyetçilik olduğu ve Türk olan bir kişinin Türk milliyetçisi olduğu vurgulanmıştır. Türk milliyetçiliğinin bir şahsi dava veya parti politikası gütmeyeceği kutsal bir dava olduğu belirtilmiştir.

Çınaraltı Türkçülük fikrini en çok eleştirenlerin kozmopolit yapıyı ve beynelmilelci düşünceyi savunan kişiler olduğunu ifade eder. Bu düşünce tarzlarını ağır bir dille eleştirerek Türkçülük ve milliyetçilikle hiçbir ortak noktalarının olmadığını savunur. Bunun dışında Çınaraltı dergisi Türkçülük ve milliyetçiliği ırkçılık ve gericilik olarak değerlendirenleri de yazılarında eleştirmiştir. Bu doğrultuda Türkçülük ve milliyetçiliğin ırkçılık veya gericilik ile telakki edilemeyeceğini vurgular. Çınaraltına göre Türkçülük ve milliyetçilik esaslı bir millet sevgisine dayanır. Türkçülüğü bireysel menfaat lehine kullananlara izin vermemeyi ve zarar vermeye çalışan ideolojileri engellemeyi amaçlamıştır.

Çınaraltı dergisinde Türkçülüğün, milliyetçiliğin bir diğer ifade ediliş şekli ve iş sahası olduğu vurgulanarak Türkçülük ve milliyetçilik eş değerde kabul edilmiştir. Milliyetçiliği makalelerde milli ahlak, milli adalet, milli iktisat, milli tarih ve milli gelenek üzerinden ele almışlardır. Çınaraltı dergisinde milliyetçilik dil, ülkü, ırk, kültür ve his birliğidir.

Çınaraltı dergisi soy, kan, dil, tarih, adet, gelenek ve kültür bağlarını tek noktada birleştirmeyi milliyetçiliğin gayesi olarak görmektedir. Milliyetçiliğin tek temennisinin ise kendi milletini tek bir milli bayrak altında birleşmiş görmekten ibaret olduğunu vurgular. Bu doğrultuda milliyetçilik Türkiye'nin gelişmiş devlet haline gelebilmesi için tek manevi güç olarak gösterilmiştir.

Çınaraltında millet kavramı dil, din, ahlak ve kültür bakımından ortak olan insanların oluşturduğu zümre olarak tanımlanmıştır. İnsanları millet halinde birleştiren

unsurların ise dil, din, ahlak, kültür, müşterek ırk, müşterek tarih, müşterek adet ve gelenekler olduğu belirtilmiştir. Bu hususta bu müşterek unsurlara sahip çıkılmazsa bir millet olamayacağı ve millet olmadan da devlet olamayacağı vurgulanmıştır.

Çınaraltı dergisi fert veya sınıf menfaatinin milletin menfaat ve hürriyetinden üstün olmadığını, milli menfaatin her menfaatten üstün tutulması gerektiğini, milliyetçiliğin bir ideoloji ve nazariye olmadığı tabii bir şey olduğunu, milliyet olmayan yerde ahlak, ordu, sanat, kültür ve varlık olmayacağını milliyetçiliğin hakikatleri olarak belirtmiştir.

Son olarak Çınaraltı dergisi döneminin diğer Türkçü-milliyetçi hüviyette olan dergilerine nazaran daha ılımlı bir anlayışa sahip olmuştur. Bu doğrultuda birçok kitleyi bu mefkure altında birleştirmeyi başarmış ve döneminin önemli ve uzun soluklu dergilerinden biri olarak Türk matbuatında yerini almıştır.

KAYNAKÇA

- Akansel, M.H. (1941a). Milliyet duygusu yahut Süleyman Ağa, *Çınaraltı Dergisi*, 1(9), 10.
- Akansel, M.H. (1941b). Milli bir ülkünün hayati ehemmiyeti. *Çınaraltı Dergisi*, 1(21), 12.
- Akansel, M.H. (1942a). Kendini bilen şuurlu Türkçülük. *Çınaraltı Dergisi*, 1(26), 10-11.
- Akansel, M.H. (1942b). Türk ırkının devleti. *Çınaraltı Dergisi*, 2(32), 6-7.
- Akansel, M.H. (1942c). Yüksek kültür. *Çınaraltı Dergisi*, 2(57), 6-7.
- Akansel, M.H. (1942d). Seciye ve ahlak. *Çınaraltı Dergisi*, 2(54), 6-7.
- Akansel, M.H. (1943a). Bir millet nasıl gençleşir. *Çınaraltı Dergisi*, 3(81), 4-5.
- Akansel, M.H. (1943b). Türk ruhu. *Çınaraltı Dergisi*, 3(71), 4-5.
- Akün, Ö.F. (1991). Hüseyin Nihal Atsız. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 4, 87-91.
- Atsız, N. (1941a). Türk ahlakı. *Çınaraltı Dergisi*, 1(7), 7.
- Atsız, N. (1941b). Türk tarihine bakışımız nasıl olmalıdır. *Çınaraltı Dergisi*, 1(1), 6-8.
- Atsız, N. (1942). Milli şuur uyanıklığı. *Çınaraltı Dergisi*, 2(33), 6.
- Ayvazoğlu, B. (1998). *Peyami Hayatı Sanatı Felsefesi Dramı*. İstanbul: Ötüken Yayınları
- Barkın, R. (1943). Türk milli bütünlüğü. *Çınaraltı Dergisi*, 4(83), 5-6.
- Buharalı, N. (1941). Kültürü zayıf millet ve kültürü kuvvetli millet. *Çınaraltı Dergisi*, 1(5), 6.
- Buharalı, N. (1942). Milli teşkilat. *Çınaraltı Dergisi*, 2(52), 10-11.
- Buharalı, N. (Tarihsiz). Türkçülük ve bir hakikat. *Çınaraltı Dergisi*, 4(103), 6-7.
- Bozkurt, M.E. (Tarihsiz). Türklük davası. *Çınaraltı Dergisi*, 4(95), 15.
- Çetintaş, S. (1941). Çınaraltında düşündüklerim. *Çınaraltı Dergisi*, 1(1), 4.
- Çimen, S.G. (2019). Hüseyin Namık Orkun. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 376-377.
- Çonoğlu, S. (2019). *Çınaraltı Yazıları Ziya Gökalp*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Donbay, A. (2009). *Orhan Seyfi Orhon*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Döğer, C. (2014). *Çınaraltı Dergisinin Sistemik Analizi ve Türk Edebiyatındaki Yeri/Önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Durmuş, G. (2005). *Çınaraltı Mecmuası Üzerine Sistemik Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Durmuş, G. (2013). Çınaraltının faaliyet sahası. *Türkiyat Araştırmalar Dergisi*, 34, 101.

- Ergün, G. (2010). *İkinci Dünya Savaşı sırasında Türk Milliyetçiliği*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Erkilet, H.E. (1941a). İdeale doğru. *Çınaraltı Dergisi*, 1(2), 4.
- Erkilet, H.E. (1941b). Türkçülük Milliyetçilik. *Çınaraltı Dergisi*, 1(23), 4.
- Erkilet, H.E. (1941c). Türkçülük ve Milliyetçilik. *Çınaraltı Dergisi*, 1(3), 4.
- Erkilet, H.E. (1941d). Milliyetçiliğe kimler ve niçin muhalefet ederler. *Çınaraltı Dergisi*, 1(7), 4.
- Erkilet, H.E. (1941e). Milli tesañüt. *Çınaraltı Dergisi*, 1(19), 2.
- Erkilet, H.E. (1941f). Bir millet dağılıp yok olmadan nasıl korunabilir. *Çınaraltı Dergisi*, 1(6), 4-5.
- Erkilet, H.E. (1941g). Çocuklarımızın terbiyesi. *Çınaraltı Dergisi*, 1(10), 4.
- Erkilet, H.E. (1942a). Bilgilerimizin amacı Türklük olmalıdır. *Çınaraltı Dergisi*, 2(38), 4.
- Erkilet, H.E. (1942b). Türk disiplini. *Çınaraltı Dergisi*, 2(35), 4.
- Erkilet, H.E. (1942c). Devlet ve Türkçülük. *Çınaraltı Dergisi*, 2(47), 4-5.
- Erkilet, H.E. (1942d). Devlet ve Türkçülük. *Çınaraltı Dergisi*, 2(48), 4.
- Erkilet, H.E. (1942e). Türkçülük programı. *Çınaraltı Dergisi*, 2(27), 4.
- Erkilet, H.E. (1942f). Türkçülük programında dil meselesi. *Çınaraltı Dergisi*, 2(28), 4-5.
- Erkilet, H.E. (1942g). Milliyetçilik neden lazımdır. *Çınaraltı Dergisi*, 1(24), 4.
- Erkilet, H.E. (1942h). Biz küçük bir millet değiliz. *Çınaraltı Dergisi*, 2(50), 4.
- Erkilet, H.E. (1942i). Ben milliyetperver değilim diyen bir öğretmen. *Çınaraltı Dergisi*, 3(54), 4.
- Erkilet, H.E. (1942j). Bir medeniyetin sonu veya insanlara dünyada cennet vadeden ebedi yeni medeniyete doğru 1. *Çınaraltı Dergisi*, 2(42), 4.
- Erkilet, H.E. (1942k). Bir medeniyetin sonu veya insanlara dünyada cennet vadeden ebedi medeniyete doğru 2. *Çınaraltı Dergisi*, 2(43), 4.
- Erkilet, H.E. (1942l). Bir medeniyetin sonu veya insanlara dünyada cennet vadeden ebedi medeniyete doğru 3. *Çınaraltı Dergisi*, 2(44), 4-5.
- Erkilet, H.E. (1942m). Milletleri yıkan iki büyük tehlike. *Çınaraltı Dergisi*, 2(39), 4.
- Erkilet, H.E. (1942n). Anadoluculuğa dair. *Çınaraltı Dergisi*, 2(52), 4.
- Gökalp, Z. (1941). *Çınaraltı. Küçük Mecmua*, 12,6.
- Gökalp, Z. (1943). Türkçülük ve Türkiyecilik. *Çınaraltı Dergisi*, 3(68), 6.
- Horasanlı, S. (1942). Türkçülük ve kadınlarımız. *Çınaraltı Dergisi*, 2(27), 14.
- Karaca, A. (2007). Yusuf Ziya Ortaç. *TDV İslam Ansiklopedisi*, 33, 402-403.

- Kaynar, Ö. (2019). *Çınaraltı mecmuası izleğinde popüler tarih*. Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi, Ordu.
- Kılıç, A. (1941a). Genç ırkdaşlara. *Çınaraltı Dergisi*, 1(8), 10.
- Kılıç, A. (1941b). Türkçülük ütopyamızın ideolojisi. *Çınaraltı Dergisi*, 1(5), 11.
- Koçak, C. (2007). *Türkiye’de Milli Şef Dönemi 1938-1945*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Korkut, Ş. (1948). Türkçülüğümüze dair. *Çınaraltı Dergisi*, 11,10.
- Orhon, O.S. (1941a). Türkçülüğün amentüsü şu olmalıdır. *Çınaraltı Dergisi*, 1(17), 1.
- Orhon, O.S. (1941b). Büyük vatanseverlik küçük vatanseverlik. *Çınaraltı Dergisi*, 1(2), 3.
- Orhon, O.S. (1941c). İdeal. *Çınaraltı Dergisi*, 1(1), 3.
- Orhon, O.S. (1941d). Türkçülük vatanperverlik. *Çınaraltı Dergisi*, 1(16), 1.
- Orhon, O.S. (1941e). Her tehlikeye karşı. *Çınaraltı Dergisi*, 1(18), 1.
- Orhon, O.S. (1942a). Türkçülük ve din. *Çınaraltı Dergisi*, 2(39), 3.
- Orhon, O.S. (1942b). Milli adalet. *Çınaraltı Dergisi*, 3(61), 3.
- Orhon, O.S. (1942c). Anadoluculuk. *Çınaraltı Dergisi*, 2(51), 3.
- Orhon, O.S. (1942d). Asıl mesele. *Çınaraltı Dergisi*, 1(22), 3.
- Orhon, O.S. (1942e). Yaratıcı fikir. *Çınaraltı Dergisi*, 1(23), 3.
- Orhon, O.S. (1943a). Türk ahlakı. *Çınaraltı Dergisi*, 3(75), 3.
- Orhon, O.S. (1943b). Türkçülüğe lüzum yok mu. *Çınaraltı Dergisi*, 5(114),3.
- Orhon, O.S. (1943c). Büyük millet küçük millet. *Çınaraltı Dergisi*, 5(113), 3.
- Orhon, O.S. (1943d). Milli ruh. *Çınaraltı Dergisi*, 3(77), 3.
- Orhon, O.S. (1943e). Türkçülük inkılapçı fikirdir. *Çınaraltı Dergisi*, 3(74), 3.
- Orhon, O.S. (1943f). Türk kadını! kocanın bir zevk oyuncağı değil hayat, iş ve ideal arkadaşısın. *Çınaraltı Dergisi*, 3(77), 9.
- Orkun, H.N. (1941a). Bugünkü Türkçülüğün esasları. *Çınaraltı Dergisi*, 1(4), 8-9.
- Orkun, H.N. (1941b). Bugünkü Türkçülüğün esasları2. *Çınaraltı Dergisi*, 1(8), 8-9.
- Orkun, H.N. (1941c). Bugünkü Türkçülüğün esasları3. *Çınaraltı Dergisi*, 1(10), 5-6.
- Orkun, H.N. (1941d). Bugünkü Türkçülüğün esasları4. *Çınaraltı Dergisi*, 1(11), 8-9.
- Orkun, H.N. (1941f). Bugünkü Türkçülüğün esasları5. *Çınaraltı Dergisi*, 1(13), 10-11.
- Orkun, H.N. (1941g). Bugünkü Türkçülüğün esasları6. *Çınaraltı Dergisi*, 1(14), 6-7.
- Orkun, H.N. (1941h). Bugünkü Türkçülüğün esasları7. *Çınaraltı Dergisi*, 1(16), 11-12.
- Orkun, H.N. (1941ı). Bugünkü Türkçülüğün esasları8. *Çınaraltı Dergisi*, 1(17), 5-6.
- Orkun, H.N. (1941i). Bugünkü Türkçülüğün esasları9. *Çınaraltı Dergisi*,1(18), 8-9.
- Orkun, H.N. (1941j). Bugünkü Türkçülüğün esaslatı10. *Çınaraltı Dergisi*, 1(19), 15.
- Orkun, H.N. (1941k). Bugünkü Türkçülüğün esasları11. *Çınaraltı Dergisi*, 1(20), 9-10.

- Orkun, H.N. (1941l). Bugünkü Türkçülüğün esasları12. *Çınaraltı Dergisi*, 1(21), 14-15.
- Orkun, H.N. (1941m). Bugünkü Türkçülüğün esasları13. *Çınaraltı Dergisi*, 1(23), 9-10.
- Orkun, H.N. (1941n). Bugünkü Türkçülüğün esasları14. *Çınaraltı Dergisi*, 1(29), 8-9.
- Orkun, H.N. (1941o). Milli benlik. *Çınaraltı Dergisi*, 1(2), 6.
- Orkun, H.N. (1942). Irk meselesi bize bu işte düşen vazifeler. *Çınaraltı Dergisi*, 2(32), 10.
- Orkun, H.N. (1943a). Milliyet ideali topyekûn milli terbiye. *Çınaraltı Dergisi*, 2(71), 6.
- Orkun, H.N. (1943b). Milliyet ideali topyekûn milli terbiye. *Çınaraltı Dergisi*, 2(74), 11.
- Ortaç, Y.Z. (1941a). Türk edebiyatı nasıl ve niçin buhran geçiriyor. *Çınaraltı Dergisi*, 1(1), 13.
- Ortaç, Y.Z. (1941b). Gençlik ve Çınaraltı. *Çınaraltı Dergisi*, 1(5), 3.
- Özcan, Ö. (2013). Dr. Mustafa Hakkı Akansel. *Türk Yurdu Dergisi*, 309, 102.
- Özlük, N. (2010). *Çınaraltı Sistematik İndeks*. İstanbul: Akademik Kitaplar.
- Öztürkci, A. (2020). Cumhurbaşkanı İnönü'nün TBMM'yi açış konuşmaları bağlamında Türk dış politikası ve Türkçü-Turancı akımlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 49, 103-132.
- Safa, P. (1941). İnsan yok millet var. *Çınaraltı Dergisi*, 1(4), 5.
- Safa, P. (1942a). Vatan ve ahlak. *Çınaraltı Dergisi*, 2(34), 5.
- Safa, P. (1942b). Harbin sebebi Milliyetçilik midir. *Çınaraltı Dergisi*, 3(53), 4.
- Safa, P. (1942c). Milli ahlak. *Çınaraltı Dergisi*, 2(42), 5.
- Safa, P. (1942d). Milli ekonomi. *Çınaraltı Dergisi*, 3(57), 5.
- Safa, P. (1942e). Milliyetçiliğin birkaç hakikati. *Çınaraltı Dergisi*, 2(32), 5.
- Safa, P. (1942f). Sosyoloji ve Milliyetçilik. *Çınaraltı Dergisi*, 2(35), 5.
- Safa, P. (1942g). Ekonomi ve Milliyetçilik. *Çınaraltı Dergisi*, 2(36), 5.
- Safa, P. (1942h). Tarih ve Milliyetçilik. *Çınaraltı Dergisi*, 2(37), 6-7.
- Safa, P. (1942i). Biyoloji ve Milliyetçilik. *Çınaraltı Dergisi*, 2(38), 5.
- Safa, P. (1942i). Psikoloji ve Milliyetçilik. *Çınaraltı Dergisi*, 2(40), 5.
- Sançar, N. (1941). Dün ve dünü inkâr edenler. *Çınaraltı Dergisi*, 1(3), 14.
- Sançar, N. (1942). Türk gençliğinin yetişmesi. *Çınaraltı Dergisi*, 2(33), 9-10.
- Sançar, N. (1943). Milli ananeler. *Çınaraltı Dergisi*, 3(78), 4-5.
- Seyfeddin, Ö. (1942). Türkün istikbali. *Çınaraltı Dergisi*, 2(31), 5.
- Şahingiray (1943). Türkçülük ve Emperyalizm. *Çınaraltı Dergisi*, 3(68), 6.
- Tonga, N. (2004). *Çınaraltı dergisi etrafında oluşan edebi muhit*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tonga, N. (2005). Çınaraltı mecmuası üzerine. *Türk Yurdu Dergisi*, 25(213), 125-129.

- Tonga, N. (2012). İki bacanağın iki kardeş mecmuası: Akbaba ve Çınaraltı. *Değirmen Yüzyılın Dergileri*, 30, 62-75.
- Ulu, A. (2020). *1938-1948 dönemi yayımlanmış yazılarında Kayserili Emekli General Hüseyin Hüsnü Emir Erkilet'in fikir dünyası*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Yentürk, Y. (2016). *II. Dünya Savaşı döneminde Türk dış politikası ve denge siyaseti*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Selda ASLAN, Lisans öğrenimini Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Kamu Yönetimi bölümünde tamamladı. Yüksek Lisans Öğrenimi Gümüşhane Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde tamamladı. Orta Seviye İngilizce bilmektedir.

